

BETÆNKNING
OM
LANDBRUGSUDDANNELSEN

*Afgivet i marts 1968
af undervisningsministeriets udvalg angående
landbrugsuddannelsen
og landbrugsskolernes forhold*

ex. 2

BETÆNKNING NR. 480

1968

INDHOLD

	side
1. Udvalget	5
2. Den eksisterende landbrugsundervisning	7
3. Baggrunden for revisionstanken	9
4. Landboorganisationernes uddannelsesplan	11
5. Udvalgets opgave	12
6. Udformningen af landbrugsuddannelserne	13
A. Landmandsuddannelsen	13
Praktisk uddannelse	14
Teoretisk uddannelse	15
Specielt om aldersgrænser	17
Specielt om forskole	18
B. Uddannelser, der sigter på speciel servicevirksomhed inden for landbruget	18
C. Uddannelsernes kompetence	21
D. Sikring af uddannelsernes kvalitet, ensartethed og konstaterbarhed	22
Koordinering af undervisningen	22
Vejledende undervisningsplaner	22
Tilsynsordning	23
Uddannelsesbevis	24
7. Koordinering mellem skolerne og sikring af uddannelsestilbud	25
8. Adgangen til at oprette nye skoler m. v.	26
9. Landbrugsskolernes lærere	27
10. Godkendelsesordning for landbrugsskolerne	28
11. Administrative konsekvenser af udvalgets forslag	29
12. Tilskudsordning	29
13. Behovet for landbrugsskoler i fremtiden	29
14. Ny lov	30
15. Sammendrag af udvalgets forslag	30
 Bilag	
1. Skrivelse af 21. januar 1963 fra Foreningen af danske Landbrugslærere om nedsættelse af et udvalg	33
— 2. Redegørelse for Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs landvæsensuddannelse	34
— 3. Lovbekendtgørelse af 16. maj 1959 om folkehøjskoler og landbrugsskoler	40
— 4. Fortegnelse over godkendte landbrugsskoler pr. 1. april 1967 med oplysning om kurser i 1967-68	47
— 5. Uddrag af lovbekendtgørelse af 14. juni 1960 om ungdomsskoler og aftenskoler m. v.	56
— 6. Lov nr. 29 af 3. februar 1960 om statstilskud til landbrugskursus m. m. (landbrugsministeriet)	59
— 7. Redegørelse om forskolekursus for unge fra ikke-landbohjem, der ønsker at vælge landbruget som erhverv	60
— 8. Eksempel på plan for 3 måneders forkursus i kostskoleform	64
— 9. Udvalgets udtalelse af 25. august 1967 om en forsøgsmæssig 3 måneders grundskole	67
— 10. Eksempel på plan for hovedkursus	68
— 11. Skrivelse af 3. juni 1966 fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger om mellemteknikere	71
— 12. Lov nr. 259 af 9. juni 1967 om udlån til yngre landmænd	73
— 13. Uddrag af forslag til lov om udlån til yngre landmænd og bemærkningerne til lovforslaget	75
— 14. Landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 342 af 27. juli 1967 om udlån til yngre landmænd	76

1. Udvalget.

Udvalget angående landbrugsuddannelsen og landbrugsskolernes forhold blev nedsat den 29. oktober 1963 og fik til opgave „under hensyntagen til den stedfindende udvikling at fremkomme med forslag til tilrettelæggelsen af uddannelserne inden for landbrugserhvervet samt i forbindelse hermed tage stilling til spørgsmålet om landbrugsskolernes udnyttelse såvel under den nu foreliggende ordning og situation som på længere sigt, set i forbindelse med behovet for uddannelse på disse skoler“.

Ved udvalgets nedsættelse blev det fastslået, at „udvalget, der kan tilkalde sagkyndige i det omfang, det findes fornødent, vil kunne tage sådanne problemer op til særskilt og forlods behandling, som kræver en hurtig løsning, og som kan løses, uden at udvalgets hovedformål foregribes derved“. Folketingsmand, kontorchef, nu administrationschef i Statens Jordlovsudvalg, Viggo Hauch blev beskikket som formand for udvalget, der i øvrigt fik følgende medlemmer:

Kontorchef C. Th. Holbøll som repræsentant for landbrugsministeriet.

Rektor, professor Aksel Milthers som repræsentant for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Forstander N. Dyrbye som repræsentant for Foreningen af danske Landbrugslærere. Forstander Dyrbye blev den 19. september 1966 afløst af forstander Kr. Nielsen, Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole.

Forstander Vagn Fog-Petersen, Dalum Landbrugsskole, som repræsentant for De samvirkende danske Landboforeninger.

Fuldmægtig, nu sekretariatschef i Mejeriselskabet Danmark, Jens G. Nissen som repræsentant for De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Direktør Fr. Nielsen som repræsentant for Samarbejdsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde (nu Danmarks Landbougdom). Direktør Fr. Nielsen blev den 15. december 1965 afløst af forstander Jeppe Kristensen, Bygholm Landbrugsskole.

Fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen.

Undervisningsdirektør dr. phil. Roar Skovmand, undervisningsministeriet, direktoratet for ungdomsundervisningen, nu professor ved Danmarks Lærerhøjskole, til 26. oktober 1965. Den 3. november 1964 indtrådte undervisningsdirektør H. Engberg-Pedersen, undervisningsministeriet, direktoratet for ungdomsundervisningen i udvalget.

Undervisningsdirektør O. I. Mikkelsen, undervisningsministeriet, direktoratet for erhvervsuddannelserne.

Afdelingschef V. Hammer, undervisningsministeriet, departementet.

Efter henstilling fra udvalget blev dette den 31. januar 1964 udvidet med en repræsentant for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab forstander Johs. Ridder, Det landøkonomiske Driftsbureau, der den 12. november 1964 blev afløst af konsulent Tage Andersen, Roskilde.

Ligeledes efter henstilling fra udvalget blev det den 14. juli 1966 udvidet med to repræsentanter for det mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund nedsatte brancheudvalg for uddannelse af landbrugsarbejdere, godsejer A. U. Juhl, Bjørnholm, og forretningsfører Viggo Heegaard, Roskilde.

Udvalgets sekretariat har bestået af

faglig medhjælper for direktoratet for ungdomsundervisningen, forstander A. Andreasen, Vinding Landbo- og Husholdningsskole, fuldmægtig Bodil Dybdal, undervisningsministeriet, og

overassistent Bente Lolholm, undervisningsministeriet.

Kontorchef J. Munck-Hansen, undervisningsministeriet og daværende sekretær i Kursusudvalgenes Landssammenslutning, Thomas Christensen, har deltaget i underudvalg og i enkelte møder i det samlede udvalg som særligt sagkyndige.

Baggrunden for udvalgets nedsættelse var et udbredt ønske om en rationalisering og fornyelse af landbrugsuddannelsen og i forbindelse hermed om en mere hensigtsmæssig udnyttelse af landbrugsskolerne, hvis elevtal i de senere år havde været faldende som følge af afvandringen fra landbruget. Undervisningsministeriet havde i januar 1963 modtaget en henvendelse fra Foreningen af danske Landbrugslærere (bilag 1, side 33), som ønskede nedsat „en kommission eller et udvalg til at undersøge og overveje landbrugsskolernes stilling og at søge udarbejdet en skitse eller en plan for en samordning af landbrugsskolernes kursus og undervisning“. Bl. a. med anledning i denne henvendelse førte ministeriet en række forhandlinger med organisationer og myndigheder med tilknytning til landbrugsundervisningen, og resultatet blev, at problemerne om landbrugsuddannelsen i det hele burde tages op i et særligt udvalg under undervisningsministeriet, hvorunder landbrugsskolerne sorteres.

Under *udvalgets arbejde* har der været nedsat følgende underudvalg:

Underudvalg I om landboorganisationernes forslag til et forskolekursus for byungdom: Formanden, forstander Fog-Petersen, sekretariatschef Nissen, kontorchef Munck-Hansen.

Underudvalg II om mellemteknikerspørgsmålet: Undervisningsdirektør Mikkelsen, professor Milthers, sekretariatschef Nissen, forstander Dyrbye, fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen

Underudvalg III om kursus for bosiddende landmænd: Kontorchef Holbøll, sekretær Thomas Christensen, sekretariatschef Nissen, forstander Dyrbye, forstander Andreasen, afdelingschef Hammer.

Underudvalg IV om eventuelle ændringer i lov om højskoler og landbrugsskoler: Formanden, forstander Fog-Petersen, sekretariatschef Nissen, forstander Andreasen, forstander Dyrbye, senere afløst af forstander Kr. Nielsen.

Udvalget har i overensstemmelse med tilkendegivelsen ved dets nedsættelse behand-

let og afgivet indstillinger til undervisningsministeriet om en række konkrete spørgsmål, som er blevet forelagt det til udtalelse. Det har endvidere under sit arbejde taget uddannelsesforslag og andre henvendelser i betragtning, som enten har været rettet direkte til udvalget eller har været fremsat over for undervisningsministeriet og derfra afgivet til udvalget.

Blandt de enkeltsager, udvalget har beskæftiget sig med, har været et af De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger udarbejdet forslag til særlige forskolekursus, der fortrinsvis er beregnet for unge fra byerne, som vælger landbruget som erhverv, og som gennem det nævnte kursus indføres i landbrugets almindelige terminologi og arbejdsform og derved sættes i stand til at begynde den egentlige landmandsuddannelse på nogenlunde lige fod med de unge fra landet. Sådanne kursus er efter udvalgets anbefaling gennemført som forsøg i finansårene 1964-65 — 1967-68 med hjemmel i tekstanmærkning på finansloven, og erfaringerne fra dette forsøg er indgået i udvalgets overvejelser om uddannelsens tidlige stadier, jfr. nedenfor side 15 og side 18.

Man indså fra begyndelsen, at det var af afgørende betydning for udvalgets arbejde, at det kunne foregå uden det pres, som ville følge af en overhængende fare for, at enkelte landbrugsskoler måtte standse deres virksomhed på grund af svigtende elevtal. Der blev derfor efter udvalgets indstilling tilvejebragt hjemmel ved tekstanmærkning, første gang på tillægsbevillingsloven for 1963-64, til at undervisningsministeren kunne fravige de gældende bestemmelser om et vist mindste årselevtal*) som betingelse for, at en landbrugsskole kan få statstilskud eller modtage elever med statsunderstøttelse. Denne dispensationshjemmel har været benyttet til fordel for enkelte landbrugsskoler, mens udvalget har arbejdet.

Efter udvalgets nedsættelse har undervisningsministeriet den 21. september 1964 nedsat et udvalg (tilskudsudvalget), der har til opgave at overveje tilskudsreglerne for alle under undervisningsministeriet hørende private tilskudsberettigede skoler — bortset fra handelsskoler, tekniske skoler samt maskin-

*) Årselevtallet er summen af elever i de enkelte undervisningsmåneder divideret med 12.

mester- og maskinistiskoler — og i fornødent omfang at fremsætte forslag til ændring af disse regler med henblik på tilvejebringelse af rimelige og i videst muligt omfang ensartede tilskudsordninger for de forskellige skoleformer.

På nærværende udvalgs foranledning har undervisningsministeriet i en skrivelse af 9. maj 1967 præciseret grænserne mellem udvalgets og tilskudsudvalgets opgaver sådan, „. . . at det principielle spørgsmål om landbrugsskolernes fremtidige tilskudsordning efter tilskudsudvalgets nedsættelse må henhøre under dette, men at man vil finde det rimeligt, om landbrugsudvalget overvejer de betingelser med hensyn til uddannelsen, der må stilles, for at en skole kan anerkendes som berettiget til at oppebære statstilskud”.

Udvalget har således ikke skullet behandle spørgsmålet om statstilskudsordningen for landbrugsskolerne, og — da også hele spørgsmålet om støtte til unge under uddannelse behandles samlet i et andet udvalg under undervisningsministeriet („von Eyben-ud-

valget”) — heller ikke spørgsmålet om elev-understøttelsesordninger. Udvalget har derfor kun beskæftiget sig med tilskuds- og understøttelsesspørgsmål i det omfang, sådanne spørgsmål har haft nær sammenhæng med problemer under udvalgets kommissorium.

Spørgsmålet om kursus, der forbereder til studier på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole falder inden for udvalgets kommissorium, for så vidt som det berører landbrugsskolernes undervisning, og udvalget har diskuteret spørgsmålet i forbindelse med landbrugsskoleuddannelserne i øvrigt. Imidlertid foreligger der forslag fra Landbohøjskolen om ændring af optagelsesbetingelserne til landbrugs-, havebrugs- og mejeribrugsstudierne, og før de fremtidige optagelsesbetingelser rigger klart, er det ikke muligt at udtale sig om den forberedende undervisning. Udvalget finder det rigtigst, at en nærmere behandling af dette spørgsmål venter, til der er truffet afgørelse om adgangen til de nævnte studier, og kommer derfor ikke ind på det i betænkningen.

2. Den eksisterende landbrugsundervisning.

En tilrettelæggelse af praktisk oplæring i landbrug og teoretisk landbrugsundervisning i et fastere uddannelsesforløb er, indtil landboorganisationernes uddannelsesplan fremkom i 1965, kun forekommet inden for Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs landvæsensuddannelse. Om denne uddannelses nærmere udformning henvises til den af Landhusholdningsselskabet udarbejdede redegørelse i bilag 2 (side 34), og om landboorganisationernes uddannelsesplan henvises til afsnit 4 (side 11).

Praktisk oplæring sker gennem private ansættelsesforhold i landbrugsbedrifter.

Teoretisk landbrugsundervisning gives inden for en række skole- eller kursusformer og varierer fra en rent orienterende til en egentlig faglig undervisning, der sigter på landbrugserhvervet. Det er denne sidste, der normalt tænkes på, når man taler om landbrugsuddannelsen, og det er den, ud-

valget efter sit kommissorium har beskæftiget sig med. Nedenfor gives en kort oversigt over de eksisterende former for landbrugsundervisning:

A. Den egentlige uddannelse til virksomheden som selvstændig landmand gives på *landbrugsskolerne* på kursus af normalt 5, 6 eller 9 måneders — i den seneste tid dog sjældent under 6 måneders — varighed. Denne undervisning er teoretisk og følger traditionelt efter nogle års praktisk oplæring som medhjælper på et eller flere praktiske landbrug. Landbrugsskolerne er kostskoler, og undervisningen er tilrettelagt for voksne elever — eleverne skal være fyldt 18 år inden afslutningen af det pågældende kursus. Det forudsættes i loven om folkehøjskoler og landbrugsskoler, lovebekendtgørelse af 16. maj 1959, der er optaget som bilag 3 (side 40), at landbrugsskolernes undervis-

ning kan betegnes som landbrugsundervisning.

Der findes ingen detaljerede regler om undervisningens indhold, og undervisningsplanerne varierer derfor på de forskellige skoler. Typisk vil et landbrugsskolekursus dog omfatte emner som kemi, arveligheds-lære, anatomi, jordbundslære, plantelære, gødningslære, husdyrbrug, fodringslære, landbrugsmaskiner, landbrugsøkonomi samt i et varierende timetal dansk og regning og undertiden samfundslære.

De enkelte landbrugsskoler kan ifølge lovens § 1 lægge særlig vægt på en af landbrugets hovedretninger, og foruden de mere almene landbrugskursus afholdes der på adskillige skoler kursus, hvor specielle emner inden for landbrugsundervisningen uddybes, således f. eks. specialkursus i husdyrbrug eller planteavl, inseminørkursus og ko- eller svinestyrkursus. Til to landbrugsskoler er der knyttet en særlig fagafdeling i mejerilære. Visse af disse specialuddannelser — mejerikursus, inseminør- og kontrolassistentkursus — ligger i modsætning til den almene uddannelse i faste rammer og slutter med prøver, for hvilke der udstedes bevis. (Det drejer sig her om uddannelser, der arrangeres i nært samarbejde med organisationer inden for landbrugserhvervet, som har særlig interesse i de pågældende uddannelser). — I de sidste år er der med undervisningsministeriets godkendelse etableret visse forsøgsmæssige fortsættelseskursus med videregående undervisning af landbrugsfaglig art.

Landbrugsskolerne er traditionsmæssigt private, frie skoler — nu om stunder i form af selvejende institutioner — som tager betaling for deres undervisning. Skolerne får imidlertid statstilskud til deres virksomhed, for så vidt denne falder inden for de i loven forudsatte rammer (og under visse betingelser med hensyn til elevtal m. m.), og staten yder desuden støtte til eleverne efter nærmere regler.

Der fandtes ved udvalgets nedsættelse 28 og findes for tiden 25 landbrugsskoler og 3 havebrugsskoler. Som bilag 4 (side 47) er aftrykt undervisningsministeriets fortegnelse over godkendte landbrugsskoler og -kursus pr. 1. april 1967.

B. En anden form for egentlig landbrugs-

undervisning, men af forberedende art og beregnet for elever i 15-18 års alderen er gennemført i den *erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie*, der siden 1963 er oprettet i en række kommuner i henhold til lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. (Uddrag af lovebekendtgørelse af 14. juni 1960 er aftrykt som bilag 5, side 56). Denne undervisning, der gives på dag- eller aftenkursus, er tænkt som et teoretisk supplement til den praktiske uddannelse, som de unge i landbruget normalt gennemgår i den pågældende aldersklasse, og har til formåls at give eleverne de nødvendige forudsætninger for at varetage arbejdet på stedet tilfredsstillende og uddybe deres forståelse for betydningen af det praktiske arbejdes forskellige led, dels at give dem et grundlag i de mere elementære discipliner, som den senere undervisning på landbrugsskolen kan bygge på. Undervisningen centraliseres normalt på en eller flere ungdomsskoler i hvert amt, den er tilrettelagt efter planer, der er udarbejdet af direktoratet for ungdomsundervisningen og omfatter 2 trin (år) à 144 timer. Der undervises i følgende fag:

Landbruget i det danske samfund, kemi, jordbundslære, planteavl og gødningslære, husdyrenes pasning, husdyravl og fodringslære, værktøjsbehandling, motor- og traktorteori, redskaber og maskiner, sikkerhedsforanstaltninger, arbejdsteknik, fagregning, landbrugstegning, arealberegning og landbrugsregnskab.

På hvert trin indgår mindst én uges ophold på en landbrugsskole, hvor der bl. a. afholdes praktiske øvelser med værktøj, maskiner, motorer og traktorer.

C. Undervisning alene i landbrugsfag og eventuelt andre fag med tilknytning til landbruget og dets bierhverv, men ofte i ret beskedent omfang (mindst 20 timer, dog hvis den omfatter flere emner mindst 40 timer) kan gives på „*landbrugsfaglige skoler*“, der (som hovedregel) oprettes af landøkonomiske foreninger og er beregnet for unge mennesker, der har ansættelse ved landbruget (lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. § 40, se bilag 5, side 57). Denne undervisning ligger på linie med den landbrugsfaglige undervisning, der ofte gives efter reglerne om *aftenskoler*, og kursus for lidt

ældre landbrugere tilrettelægges i stigende grad efter de sidstnævnte regler.

Undervisningen i de landbrugsfaglige skoler og i aftenskolen har især tjent til at vække de unges interesse for landbrugsteorien og til at give de enkelte midaldrende landmænd, som har deltaget, lidt genopfriskning af tidligere lært landbrugsteori samt lidt aktuel orientering. Nogen egentlig grundundervisning har der aldrig været tale om i denne skoleform.

Under *landbrugsministeriet* holdes der hvert år i henhold til lov af 3. februar 1960 (bilag 6, side 59) en række landbrugsfaglige kursus eller kursus i landbrugets bierhverv m. v. Disse kursus er enten „skolekursus“, med ophold på en kostskole i mellem 4 og 14 dage, eller „foreningskursus“ (normalt møder med foredrag). Deltagerne — ved foreningskursus de arrangerende foreninger — får tilskud, dels af en finanslovbevilling på grundlag af den nævnte lov, dels af en del af landbrugslotteriets overskud, forudsat at deltagerens indtægt ikke overstiger en vis grænse.

Kursusloven administreres af 5 kursusudvalg (for forskellige områder af landet), som hver råder over en del af den samlede bevilling.

D. Endvidere kan nævnes de oven for i afsnit 1 omtalte *forskoler*, fortrinsvis for byungdom, som er gennemført af Landbo- og Husmandsforeningerne som forsøg, og hvis formål hovedsagelig er af erhvervsorienterende art. En nærmere redegørelse for forskolekurserne er optaget som bilag 7 (side 60).

E. Udover de ovennævnte former for egentlig landbrugsundervisning gives der undervisning, der er mere eller mindre præget af

landbrugsfaglige emner, i en række forskellige skole- og kursusformer for forskellige aldersgrupper.

Således kan der i *folkeskolens 8.-9. klasse* under valgfri fag gives undervisning i landbrugsprægede emner — denne mulighed bliver dog kun udnyttet i beskedent omfang — og også i *den almene ungdomsskole* (for 14-18 årige) undervises der i landbrugsfaglige emner navnlig som en forberedelse til den erhvervsprægede ungdomsskole (dog højst i 2 år å 72 timer). Begge disse undervisningsformer er teoretiske og må betegnes som af mere orienterende art.

Efterskolerne, der er beregnet for samme aldersklasse som ungdomsskolen, lægger normalt hovedvægten på almene fag, men visse efterskoler lægger en del vægt på fag med tilknytning til landbruget, og enkelte efterskoler giver en undervisning, der ligger nær på den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinje.

I efterskolernes landbrugsundervisning kan der indgå en vis praktisk undervisning, da adskillige efterskoler disponerer over gode værkstedslokaler og maskiner, ligesom der undertiden er knyttet landbrug til en efterskole.

I øvrigt giver en stor del af *folkehøjskolerne* traditionsmæssigt nogen landbrugsundervisning sideløbende med den almindelige højskoleundervisning.

F. Endelig afholdes der på en række landbrugsskoler kursus af alment indhold, der *forbereder til optagelsesprøven* til bl. a. agronomstudiet på *Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*. Disse kursus knytter sig normalt til det under A. nævnte landbrugs-skolekursus og afholdes under loven om folkehøjskoler og landbrugsskoler.

3. Baggrunden for revisionstanken.

Bag ønsket om en revision af landbrugsuddannelsen ligger en række årsager, der må ses som led i de senere års samfundsudvikling.

Der har i disse år været en stærk nedgang i antallet af beskæftigede ved landbruget,

og meget tyder på, at denne nedgang vil fortsætte i hvert fald en tid endnu.

Antallet af mandlige medhjælpere er alene i årene 1961-65 blevet halveret, og antallet af selvstændige landmænd har bevæget sig i samme retning.

Antal helårsarbejdere i landbruget.

Ar:	fam. arb. i egen bedrift:	antal helårsarb. bortset fra familien:			antal helårsarb. i alt
		mænd	kvinder	i alt	
1960-61	165.000	91.583	26.715	118.298	283.298
1965-66	140.000	49.525	8.173	57.698	197.698

Hvorvidt denne udvikling vil fortsætte, eller om den, hvad der er mere sandsynligt, på et eller andet tidspunkt vil stabiliseres, er det på nuværende tidspunkt ikke muligt at afgøre.

I øjeblikket er tilgangen af uddannede landmænd mindre end opretholdelsen af blot halvdelen af det nuværende antal selvstændige landbrug forudsætter.

*Antal landbrugsejendomme fordelt
efter størrelse.*

	1951	1960	1966
0,55— 3 ha ...	21.317	18.217	10.219
3— 5 - ...	21.605	18.923	11.560
5— 10 - ...	55.165	54.346	40.102
10— 15 - ...	32.554	32.671	30.819
15— 30 - ...	49.465	48.482	48.182
30— 60 - ...	21.401	19.622	20.870
60—120 - ...	3.390	2.948	3.605
120 ha og der- over	938	867	949
I alt...	205.835	196.076	166.306

En landmand kan normalt virke ca. 35 år som selvstændig leder (selvejer, forpagter eller bestyrer er i denne forbindelse underordnet). D. v. s. at der til afløsning af halvdelen af det nuværende antal driftsledere skal bruges ca. 2.000 uddannede landmænd om året. (Antallet af ejendomme i ovenstående statistik svarer ikke helt til antallet af driftsledere, idet en del landmænd driver 2 eller flere ejendomme sammen.)

Den aktuelle tilgang af uddannede landmænd er i øjeblikket 1.000—1.200 om året. Dette svarer på længere sigt til driftsledere til 35.000—42.000 landbrug.

Når dette forhold endnu ikke har givet sig mere følelige udslag, skyldes det den ovenfor viste nedgang såvel i antallet af landbrugsejendomme som i antallet af helårsarbejdere en sideløbende udvikling,

der vel kan kompensere den svage tilgang af unge til landbruget en 5—10 år endnu. Derefter vil mangelen på tilgang af unge begynde at give sig udslag i en nedgang i landbrugsproduktionen, vel nok i mindre udstrækning fordi jorden går ud af drift, end som følge af en mere ekstensiv produktionsform.

Om dette skriver professor Holger Gad i Tidsskrift for Landøkonomi, marts 1963:

„Ved bedømmelsen af langtidsvirkningen af den nuværende formindskelse i landbrugsarbejdsstyrke må det fremhæves, at denne tilpasning i øjeblikket sker på en overordentlig skæv måde, nemlig derved at hele den mandlige ungdom forsvinder ud af erhvervet. Såfremt dansk landbrug skal have en fremtid, må en væsentlig betingelse herfor være, at man i et vist omfang kan fastholde ungdommen i erhvervet. En væsentlig forudsætning herfor er, at der udformes en positiv landbrugspolitik i de kommende år.

Her kommer man formentlig ikke uden om offentlig støtte til tidssvarende uddannelse af de unge landmænd.”

De landmænd, der bliver tilbage, må have en uddannelse af betydelig højere kvalitet end den nuværende, og denne uddannelse må tilpasses en ændret landbrugsstruktur.

Afvandringen fra landbruget har medført en nedgang i antallet af elever på landbrugsskolerne, uanset at 85-90 pct. af de unge landmænd nu søger uddannelse på landbrugsskoler.

Væsentligt på grund af den aftagende tilgang af egentlige landbrugselever har landbrugsskolerne gennem de senere år optaget en række kurser af vidt forskellig art. Eleverne på disse „sekundære“ kurser er mange gange medtaget i den offentliggjorte statistik, og dette kan i nogen grad medvirke til at sløre kendsgerningerne med hensyn til nedgangen i antallet af egentlige landbrugselever.

Landbrugsskolernes elevtal sammenholdt med antallet af mandlige medhjælpere i alderen 21-25 år.

	1961-62	1965-66	1966-67
Antal skoler*)	32	30	28
Antal elever i alt*) .	3.176	3.027	2.222
Heraf på alm. landbrugsskolekursus	2.261	1.759	1.392
Mandl. medhj. i alderen 21-25 år. . .	13.837	7.773	6.817
Gennemsnit pr. årgang, når landbrugselever medregnes.	3.215	1.906	1.642

Nedgangen i elevtallet har medført en ringere kapacitetsudnyttelse på landbrugsskolerne. Tre landbrugsskoler har efter udvalgets nedsættelse ændret status til henholdsvis højskole, husholdningsskole og efterskole. Samtidig har der udviklet sig en skærpet konkurrence mellem landbrugsskolerne. De enkelte skoler følger det således i vidt omfang nødvendigt af hensyn til elevtilgangen at opretholde eller etablere en række kursus uden hensyn til, om elevholdene får en rimelig størrelse i forhold til det antal lærere, der beskæftiges, og de lokaler, der anvendes til de pågældende kursus.

En revision af landbrugsuddannelsen, hvorved denne lægges i noget fastere rammer end hidtil, vil kunne skabe grundlag for en fordeling af opgaverne mellem skolerne

og dermed en mere rationel udnyttelse af disse.

Ønsket om en revision af landbrugsuddannelsen må i høj grad ses som led i en bredere udvikling inden for uddannelsesområderne som helhed i retning af øget fasthed og større målrettethed i uddannelserne under hensyn til de behov, disse skal leve op til, herunder til de krav, der stilles af eventuelle „af-tagere" eller af de institutioner, der formidler investering i selvstændige virksomheder.

I denne udvikling indgår tendenser dels i retning af sikring af den enkelte uddannelses ensartethed — ikke nødvendigvis indholdsmæssigt, men i hvert fald kvalitetsmæssigt - af hensyn til elevernes ligelige muligheder i videreuddannelse eller erhverv, dels i retning af konstatering af en gennemført uddannelse ved bevis og eventuelt, f. eks. gennem prøver, af uddannelsens resultater.

For landbrugsuddannelsens vedkommende spiller denne almene udvikling sammen med et ønske fra erhvervenes og i vidt omfang de unges side om anerkendelse af uddannelsen som en faglig uddannelse. En forudsætning herfor er en klarlægning af de kvalifikationer, landbrugsuddannelsen giver, og dette får særlig betydning på baggrund af de øgede krav og den strukturændring af landbrugserhvervet, samfundsudviklingen fører med sig.

4. Landboorganisationernes uddannelsesplan.

De ønsker om en fastlæggelse af landbrugsuddannelsen, som er nævnt i afsnit 3, kan i vidt omfang imødekommes inden for de gældende regler, og landbrugserhvervets organisationer har igennem længere tid arbejdet med tilrettelæggelsen af en egentlig uddannelsesplan, som er frivillig for de unge, men som erhvervet gennem sin anbefaling giver vægt over for samfundet. Resultatet af dette arbejde blev offentliggjort i marts 1965 af De samvirkende danske Landboforenin-

ger og De samvirkende danske Husmandsforeninger. I det af landboorganisationerne udarbejdede bevis beskrives planen sådan:

„Den praktiske ilddannelse omfatter mindst 3 års arbejde i praktisk landbrug efter det fyldte 15. år på mindst 2 landbrug, hvoraf forældrenes kan være det ene. Af de 3 år skal ½-1 år være ved husdyrenes pasning.

*) Incl. 3 havebrugsskoler.

Kursus m. v. under den praktiske uddannelse.

Der forudsættes deltagelse i den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie 1. og 2. trin med 288 timer i alt, eller tilsvarende undervisning under anden skoleform, samt deltagelse i andet landøkonomisk ungdomsarbejde.

Kursus efter den praktiske uddannelse.

Deltagelse i mindst et 6 måneders kursus på en landbrugs- eller husmandsskole.

Uddannelsesbeviset.

Som bevis for, at denne landmandsuddannelse er gennemført, udstedes dette bevis, der er godkendt af De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger. I dette bevis indgår dels vidnesbyrd for den praktiske uddannelse dels dokumentation for deltagelse i kurser og konkurrencer samt bevis for gennemført kursus på landbrugs- eller husmandsskole."

De unge under uddannelse får udleveret en elevmappe (brun) med blanketter og rum til anbefalinger fra de praktiske læresteder. På anbefalingen giver arbejdsgiveren oplysning om ansættelsesperioden, ejendommens størrelse og drift, medhjælperens beskæftigelse under ansættelsen, hans forståelse, håndlag og faglige og andre interesser m. v. Mappen medbringes ved opholdet på landbrugsskolen, og efter landbrugsskoleopholdet udsteder skolen det endelige bevis (i grøn mappe). Foruden på dansk indeholder beviset redegørelse for planen på engelsk og tysk.

Landboorganisationernes uddannelsesplan er i overensstemmelse med hidtidig tradition inden for landbrugserhvervet og er samtidig en videreføring og samling til en egentlig faguddannelse af eksisterende uddannelseselementer. Ved kravet om kursus under den praktiske uddannelse sikres det, at eleverne får en vis teoretisk baggrund for det praktiske arbejde, og ved det afsluttende landbrugsskolekursus rundes uddannelsen af.

5. Udvalgets opgave.

Udvalget har, allerede inden landboorganisationernes uddannelsesplan blev offentliggjort, haft kendskab til de bag den liggende uddannelsessynspunkter, som også er kommet stærkt frem og har vundet tilslutning i udvalgets indledende debat. Udvalgets overvejelser har derfor peget i retning af en plan efter nogenlunde samme mønster som organisationernes, bl. a. fordi en sådan plan som ovenfor anført, er en videreførelse af den hidtidige uddannelsespraksis og naturligt kan indpasses i det eksisterende skolesystem. Efter offentliggørelsen af organisationernes uddannelsesplan har udvalget derfor overvejet, om dets opgave måtte siges at være løst ved en principiel tilslutning til denne plan.

Man har imidlertid fundet, at det påhviler udvalget at fremkomme med forslag, der giver videre muligheder. Den nugældende lovgivning sætter meget vide rammer for

udformningen af landbrugsuddannelsen, og den uddannelsesplan, landboorganisationerne har vedtaget, vil derfor nårsomhelst kunne justeres og udbygges inden for disse rammer, når der opstår behov for det. Udvalgets forslag skal imidlertid kunne danne grundlag for nye lovregler, der indeholder noget fastere bestemmelser om landbrugsuddannelsens tilrettelæggelse end de nugældende. Gennem sådanne lovregler vil uddannelsen kunne få den stabilitet og det fastslåede præg af anerkendt faglig uddannelse, der ønskes fra mange sider, men samtidig må der i selve lovreglerne skabes mulighed for en videreudvikling af landbrugsuddannelsen, der stemmer med den kommende samfundsudvikling. Udvalget har derfor fundet det nødvendigt at søge at forudse udviklingen over en længere årrække og at nå til et forslag, der dels muliggør en rimelig imødekommelse af ønskerne

om en entydig og konstaterbar landbrugsuddannelse, dels er tilstrækkelig smidigt til, at ændringer i uddannelsesbehovet kan følges op i undervisningen — f. eks. ved at lægges øget vægt på uddannelse af funktionærer (driftsledere) og medhjælpere eller på videregående uddannelser og specialistuddannelser. I forbindelse hermed har udvalget set det som sin opgave at overveje de

andre forslag til tilrettelæggelsen af selve landmandsuddannelsen, det har modtaget, og eventuelt indpasse dele af disse i sit endelige forslag, samt at tage stilling til eventuelle særlige kursus inden for landbrugsuddannelsen i videre forstand og til den bedst mulige udnyttelse af landbrugsskolerne til de foreslåede uddannelsesformål.

6. Udformningen af landbrugsuddannelserne.

I det følgende redegøres der for udvalgets forslag med hensyn til:

- A. Landmandsuddannelsen, d. v. s. uddannelse til virksomheden som praktisk landmand, enten som medhjælper eller som driftsleder (funktionær eller selvstændig landbruger) og i forbindelse hermed efteruddannelse for allerede praktiserende landmænd.
- B. Uddannelser, der sigter på speciel servicevirksomhed inden for landbruget.

A. Landmandsuddannelsen.

Udvalget lægger megen vægt på, at uddannelsesforløbet også under en fastere tilrettelægning bliver så åbent, at der er mulighed for at få en egentlig landbrugsuddannelse også for dem, der ikke har fulgt forløbets normale skema fra begyndelsen — eventuelt fordi de først i en noget ældre alder bestemmer sig for uddannelsen. Dette er imidlertid i højere grad et spørgsmål om den fremtidige ordnings praktiske gennemførelse end om den principielle uddannelsesplan, og udvalget skal derfor henstille, at der ved udformningen af de fremtidige regler skabes mulighed for at tilgodese individuelle hensyn i rimeligt omfang (om alderskrav, se nedenfor side 17).

Udvalget har lagt følgende synspunkter til grund for sit uddannelsesforslag:

- a) Landmandsuddannelsen bør omfatte en praktisk oplæring og en teoretisk undervisning.

- b) Den teoretiske undervisning bør deles i 2 led: et indledende kursus (forkursus), der sætter eleverne i stand til at få udbytte af den praktiske læretid og til at virke som medhjælpere i landbruget (hovedsagelig beregnet for de ganske unge), og et afsluttende hovedkursus (for de noget ældre), der giver grundlag for virksomheden som driftsleder, typisk som selvstændig landmand, eller som mere kvalificeret medhjælper.
- c) Den teoretiske undervisnings led må tilrettelægges sådan, at stoffet fordeles efter de 2 kursers formål og passer til de pågældende aldersklasser, og sådan, at det afsluttende kursus bygger oven på det tidligere.
- d) Det må påregnes, at landbruget fortsat vil beskæftige et større antal 15-18 årige (efter en eventuel udvidelse af undervisningspligten formentlig 16-18 årige) unge, end der varigt kan optages i erhvervet. Der må derfor ved tilrettelæggelsen af uddannelsesplaner for 15(16)-18 årige i landbruget tages et vist hensyn til dem, der senere går over i andet erhverv. Det bør således tilstræbes, at den grundlæggende uddannelse får et så alment sigte, at den også er til nytte for den, der ikke varigt skal være landmand.
- e) Landbrugsmæssigt set bør der sigtes på en uddannelse, der peger mod fremtiden. Dette gøres bedst ved at give en god, almen grunduddannelse, der senere kan suppleres op gennem løbende kurser. Den teoretiske landmandsundervisning

må herefter have et yderligere led: fortsættelses- og specialkurser.

Uddannelsesforløbet foreslås tilrettelagt således:

Praktisk uddannelse:

Denne del af uddannelsen bør normalt

- 1) ligge efter det fyldte 15. (16.) år,
- 2) vare mindst 3 år,
- 3) foregå på mindst 2 forskellige landbrug, hvoraf det ene kan være forældrenes,
- 4) mindst omfatte enten ½ års udelukkende eller 1 helt års delvis beskæftigelse ved pasning af husdyr og mindst 1 års beskæftigelse ved **markbrug**.

Da den praktiske oplæring vil kunne ske under meget forskellige forhold, har udvalget diskuteret betimeligheden af indførelsen af en eller anden form for kontrol med den praktiske del af uddannelsen.

Følgende muligheder har været drøftet:

- a) En nærmere afgrænsning af de brug, der er egnede som læresteder, enten efter en konkret vurdering af de enkelte landbrug og landmænd, eller efter mere objektive krav, såsom at brugeren skal have landbrugsskoleuddannelse, at han skal være medlem af en kontrolforening, eller at han skal føre driftsregnskab m. v.
- b) En kontraktordning, hvorved de unge søges sikret en tilstrækkelig alsidig oplæring, eventuelt sådan at der oprettes standardkontrakt med eller gennem et lokalt „læringleudvalg“, der fører tilsyn med kontraktens overholdelse. Et sådant **læringleudvalg** kunne i givet fald oprettes på amtsbasis og sammensættes af repræsentanter for de stedlige landbounngdomsorganisationer og landbounngdomsforeninger.
- c) En hjemkontaktordning efter svensk mønster. Efter den svenske ordning tilbydes der i forlængelse af et 21 ugers teoretisk vinterkursus et „hjemkontaktkursus“, hvor elevernes omsætning af teori til praksis søges fremmet gennem samarbejde mellem praktikstedet (i Sverige oftest hjemmet) og lærerne på vinterskolen. Dette lader sig forholdsvis let gøre, fordi eleverne på de svenske landbrugsskoler normalt er lokale unge. Eleverne

får forskellige opgaver at løse i sommerens løb, og lærerne besøger eleverne på gårdene til hjælp og vejledning. Desuden arrangeres der fælles markvandring. Kurset slutter med 14 dages ophold på skolen.

Da de danske landbrugsskoler er kostskoler, der henter deres elever fra hele landet, vil en almindelig kontaktordning måske kun vanskeligt kunne knyttes til skolerne. I stedet kunne en noget lignende ordning tænkes opbygget i tilknytning til landbounngdomsorganisationerne, der formentlig i løbet af få år vil være tilstrækkelig udbygget til at kunne påtage sig denne særlige funktion.

- d) En kontrol med de unges færdigheder ved den praktiske uddannelses slutning, i form af en række praktiske prøver, som bedømmes af et „læringleudvalg“ som ovenfor skitseret.

Som eksempler på sådanne prøver kan nævnes (men mange andre muligheder kan tænkes):

Kørsel med traktor.

Pløjning med 2- eller 3-furet plov.

Indsåning af en radsåmaskine.

Indstilling af en radrenser.

Malkning med maskine.

Vejning af et hold slagterigrise.

Botanisk bestemmelse af græsser og og ukrudtsplanter.

Med de lokale landbounngdomsforeninger som arrangører og deres konsulenter som ledere og instruktører kunne der, som det allerede sker visse steder i øjeblikket, arrangeres kurser og konkurrencer, hvor eleverne kunne opøves i disse færdigheder sideløbende med den træning, de får på selve lærestedet.

Ved overvejelsen af, om en eller flere af de ovenfor beskrevne kontrolordninger bør gennemføres, har udvalget ment at måtte tage den omstændighed i betragtning, at der altid fra landbrugets side har været meget stærk modstand mod ethvert forsøg på indgreb i det frie forhold mellem husbond og medhjælpere, og man har derfor ikke ment det rigtigt eller realistisk at anbefale mere rigoristiske ordninger af den ene eller den anden art. Udvalget anbefaler i stedet,

at landboorganisationerne søger en sikring af den praktiske oplærings kvalitet gennemført på længere sigt gennem det oplysningsarbejde, der allerede er i gang blandt de unge i landbruget, og at den ligeledes igangværende frivillige ordning med konkurrencer og fritidsundervisning arrangeret af de lokale landboudomsforeninger udbygges og organiseres over hele landet. Da der efter dette ikke bliver mulighed for kontrol med det lærte, må dokumentationen for den praktiske uddannelse blive en attestation på linie med, hvad der i øjeblikket praktiseres under landboforeningernes og husmandsforeningernes uddannelsesordning (se side 11). Ordningen kunne dog eventuelt udvides, så der også blev udstedt beviser for de gennem de ovennævnte konkurrencer konstaterede færdigheder.

Teoretisk uddannelse.

Forkursus.

Her er der efter udvalgets opfattelse mulighed for 2 typer kursus:

- 1) Et samlet grundlæggende kursus af mindst 3 måneders varighed afholdt på en godkendt landbrugsskole (under samme lov som landbrugsskoleundervisningen i øvrigt). Kurset skal ligge enten umiddelbart før den praktiske læretid eller inden for det første år af læretiden. Skoleopholdet bør tidsmæssigt kunne indregnes i den praktiske læretid. I bilag 8 (side 64) er der optaget et eksempel på en plan for et 3 måneders kursus i kostskoleform.
- 2) En landbrugslinie i den erhvervsprægede ungdomsskole med mindst 144 timer årlig, der kan gives som en kombination af dagskole og kostskolekursus på en landbrugsskole.

Der bør på begge typer kurser regnes med et timetal på 432 timer. Dette betyder, at et ungdomsskolekursus som det under 2) nævnte formentlig må strække sig over 3 år.

Det må anses for usandsynligt, at der kan samles elever til begge kursusformer samtidig, og derfor kan kun den ene af formerne blive varig. Udvalget anser den under 1) nævnte type kursus for den pædagogisk mest effektive og vil yderligere tro, at eleverne vil finde den mest hensigtsmæssig, dels fordi afstandene i landbrugs-

mæssigt set „tyndt befolkede“ egne kan gøre det vanskeligt at følge undervisningen i ungdomsskolen, dels fordi man undgår, at deltagelse i undervisningen skaber løbende vanskeligheder for arbejdet i lærestedet. Ganske vist giver loven om ungdomsskoler (i § 1, jfr. bilag 5, side 56) en vis ret til frihed til at deltage i dagskoleundervisning efter loven, og denne ret udbygges yderligere i det lovforslag om fritidsundervisning, der er forelagt folkettinget. Men erfaringerne synes at vise, at muligheden for at følge dagskoleundervisningen ikke udnyttes fuldt ud i alle amter, og der sker et betydeligt frafald fra den erhvervsprægede ungdomsskoles 1. til dens 2. trin, et frafald man må forudse vil blive større, hvis man for at opnå det fornødne timetal yderligere skal udvide med et 3. trin.

Tilsvarende synspunkter ligger bag et af De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger fremsat forslag — der er godkendt for 1967-68 efter udvalgets anbefaling (aftrykt som bilag 9, side 67) — om oprettelse af et par forsøgskurser af den under 1) nævnte type sideløbende med den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie. Det er landboorganisationernes tanke, at sådanne kurser efter en forsøgsperiode helt skal afløse den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie. Dette synspunkt kan udvalget tilslutte sig under forudsætning af, at erfaringerne fra forsøget bekræfter fordelagtigheden af den pågældende kursusform. — Udvalget går ud fra, at der under forsøgsperioden opereres med begge former for kursus, men at man efter afslutningen af forsøget koncentrerer sig udelukkende om den ene form.

En eventuel ændring af undervisningen i 10. skoleår, så den bl. a. kan omfatte en indledende erhvervsuddannelse, kan komme til at indvirke på landbrugsundervisningen, idet man kunne forestille sig forkursets pensum indpasset i et længere kostskolekursus, der også skulle dække de andre krav til 10. klasses undervisning. Landbrugsskolernes placering under en sådan ordning må imidlertid foreløbig være et uafklaret spørgsmål.

Forkursus bør sigte mod at give eleverne den teoretiske baggrund for de arbejder, de er beskæftigede ved i praksis under op-

læringen. D. v. s. i alt væsentligt brugen af traktorer og landbrugsmaskiner, men også den rette brug af krop og muskler. Inden for husdyrbrugssektoren bør der især arbejdes med husdyrenes røgt og pleje samt hygiejne. Desuden bør der undervises i sådanne fag, som kan danne grundlaget for undervisningen i landbrugsteori på det senere hovedkursus, f. eks. kemi, fysik og biologi, og færdigheder i grundfagene dansk, regning m. v., som er lært i folkeskolen, bør vedligeholdes og videreudvikles.

Det bør tilstræbes, at eleverne lærer at forstå baggrunden for de forskellige arbejder, de bliver sat til at udføre i praksis — og det er af væsentlig betydning, at kurserne kan vække interesse for fortsat uddannelse.

Ved afslutningen af forkursus tænkes der udstedt et bevis for gennemførelsen af kurset. Beviset bør formentlig påføres oplysning om forsømmelser, men afgangsprøver eller anden vurdering af eleverne vil næppe være hensigtsmæssig ved så kort en uddannelse.

Det her foreslåede forkursus kan — sammen med den praktiske oplæring — komme til at udgøre en slags landbrugsmedhjælperuddannelse, hvorefter den videre uddannelse vil kunne opdeles i en landbrugsarbejder- og en driftslederuddannelse.

For landbrugsarbejder vil uddannelsen i så fald kunne udbygges på kortvarige specialkurser — motor- og traktorlære, kvægfodring, svinefodring og lign. — f. eks. gennem de kurser, der afholdes under uddannelsesrådet for ikke-faglærte arbejdere.

Driftslederen fortsætter sin uddannelse på et mere langvarigt landbrugsskolekursus, det nedenfor omhandlede hovedkursus.

Hovedkursus.

Afslutningen på landmandsuddannelsen tænkes at være et forholdsvis omfattende landbrugsskolekursus. Udvalget mener, at et sådant kursus principielt bør være på 9 måneder, og at et eventuelt uddannelsesbevis, jfr. nedenfor, og eventuelle etableringsfordele, der måtte blive knyttet til et sådant bevis, efter en overgangstid bør forudsætte 9 måneders afsluttende undervisning på en godkendt landbrugsskole. Der kan for tiden spores en tendens til at forlænge landbrugsskolekurset udover 9 måneder, og den fremtidige uddannelses-

ordning må give mulighed for, at en sådan forlængelse kan blive det normale.

På hovedkursus tænkes givet en grundlæggende landbrugsteoretisk uddannelse til elever, som varigt har valgt landbruget som erhverv. Man bør næppe som betingelse for optagelse på hovedkursus kræve, at forkursus er fulgt, idet man da ville lukke for personer, som i en senere alder beslutter sig for en landmandsuddannelse, men hovedkursusens undervisningsplaner bør tilrettelægges med det ved forkursus gennemgåede pensum som grundlag. Der kan eventuelt blive tale om ved en enkelt eller flere landbrugsskoler at oprette et specielt forkursus af kortere varighed, som kun indeholder de for det senere hovedkursus relevante fag, og som er beregnet for sådanne elever, som er gået udenom det normale uddannelsesforløb.

Et eksempel på plan for hovedkursus er optaget som bilag 10 (side 68). I planen er der taget hensyn til, at eleverne på forkursus vil have modtaget en grundlæggende undervisning i kemi, fysik og maskinere.

Kursets form m. v.:

Man finder den traditionelle kostskoleform, hvor eleverne — foruden at nyde godt af undervisningen — tilpasses og udvikles gennem et almindeligt samvær med lærere og kammerater, så værdifuld, at der ikke er grund til at foretage ændringer på dette punkt.

Endvidere finder man, at undervisningen som hidtil bør være voksenundervisning, d. v. s. at eleverne normalt bør fylde 18 år inden afslutningen af hovedkurset. Landbrugsskolekursernes karakter af voksenundervisning vil kunne understreges yderligere ikke blot med hensyn til stofvalg, men også med hensyn til undervisningsform, når man kan gå ud fra, at alle eleverne normalt har fået en grundlæggende teoretisk undervisning på forkursus.

Bevis for landbrugsskoleuddannelsen:

Dette behandles nedenfor side 24 ff.

Efteruddannelse af praktiske landmænd.

Hermed tænker udvalget på specialkursus og almindelige fortsættelseskursus (der går udover den ovennævnte landmandsuddannelse, men stadig sigter på virksomheden

som praktisk landmand) samt supplerings- og å jourføringskursus for praktiserende landmænd. Sådanne kursus har deres naturlige plads på landbrugsskolerne og bør efter udvalgets mening betragtes som et normalt led i en landbrugsskoles virksomhed.

- a) Special- eller fortsættelseskurser af 2-12 ugers varighed bør kunne afholdes som kostskolekursus på godkendte landbrugsskoler og bør være beregnet på elever, der i forvejen har gennemført landmandsuddannelsens hovedkursus. Kurserne bør kunne afholdes inden for alle områder, hvor det er muligt at samle et hold elever. Som emner kan nævnes: planteavl, husdyrbrug, maskinlære, bygningslære, frugtavl, pelsdyravl o. s. v.
- b) Korte supplerings- og a jourføringskursus (4-14 dage) for praktiske landmænd bør som hidtil kunne afholdes i henhold til landbrugsministeriets regler om kursus for bosiddende landmænd, jfr. afsnit 2, og udvalget finder ingen grund til at foreslå ændringer i den gældende ordning for disse kursus. Udvalget finder det imidlertid rimeligt, at der desuden bliver mulighed for, at skolerne i henhold til de fremtidige regler om undervisningen på landbrugsskolerne kan afholde denne type kursus, for hvilken der er et betydeligt behov, også udover det, der kan dækkes ved landbrugsministeriets kursus. Kurserne skal behandle aktuelle faglige problemer med det formål at opfriske og videreføre den teoretiske viden hos de lidt ældre praktiske landmænd. f

I denne forbindelse skal man gøre opmærksom på, at det forslag til lov om fritidsundervisning, der er fremsat i folketinget i 1966-67 og genfremsat i 1967-68 (som afløser for loven om ungdomsskoler og aftenskoler), giver mulighed for afholdelse af bl. a. kurser i landbrugsmæssige emner, herunder korte kursus. Landbrugsundervisning vil efter dette lovforslag kunne godkendes som „erhvervsmæssigt kursus“ på mindst 20 timer og med mindst 10 deltagere i gennemsnit. Den vil kunne suppleres med aftenhøjskoleundervisning i mindst 10 timer med videregående samfundsmæssige emner, og den vil eventuelt yderligere kunne suppleres med en

foredragsrække på mindst 4 foredrag om samfundsmæssige emner.

Udvalgets forslag til landmandsuddannelse kan efter det foranstående opstilles sådan:

Forkursus	landbrugsmed-	Landbrugs-
	hjelperud-	driftsleder-
Praktisk	dannelse	uddannelse
læretid	3 år	3 år 9 mdr.
Hovedkursus	9 mdr.	
Landmandsefteruddannelse.		

Specielt om aldersgrænser.

Udvalget er i det foregående gået ud fra, at der skal gælde samme aldersregler som under den eksisterende ordning, d. v. s.:

Forkursus = ungdomsskoletrinnet: 15-18 år (den erhvervsprægede ungdomsskole kan først følges et år efter undervisningspligtens ophør).

Hovedkursus = voksenundervisning: 18 år.

Det er imidlertid et spørgsmål, om sådanne formelle alderskrav vil være rimelige under en ordning, hvor langt de fleste må ventes at følge det af udvalget foreslåede uddannelsesskema (som stort set svarer til det af landboorganisationerne anbefalede), som i sig selv faktisk vil føre til en normal aldersgruppering, der svarer til den nu forekrevne.

En ophævelse af alderskravene vil have betydning på følgende punkter:

- 1) Forkursus vil stå åbent for elever, der først i en senere alder bestemmer sig for en landbrugsuddannelse. Det vil muligvis være hensigtsmæssigt at indrette enkelte kortvarige forberedelseskursus for sådanne ældre og mere modne elever, f. eks. et forkursus på 1 måned, men hvis der ikke er mulighed for at samle et hold til et sådant kursus, eller hvis de pågældende er helt uden kendskab til landbrugserhvervet, vil det være praktisk, om de kan gå ind på et almindeligt forkursus.
- 2) Forkursus vil kunne påbegyndes straks efter skolegangens ophør, hvilket vil være en fordel ved en ordning, hvor forkursus helst skal ligge før den praktiske uddannelse. Hvis eleverne udskyder uddannelsens påbegyndelse, vil de nemt

glide over i andet erhverv, uanset et oprindeligt ønske om en landmandsuddannelse.

- 3) Elever, der har afsluttet 7 års skolegang i 13-14 års alderen, vil kunne komme på hovedkursus i 16-17 års alderen. Dette må imidlertid ventes at forekomme meget sjældent, da de fleste går mere end 7 år i skole, og efter en eventuel udvidelse af undervisningspligten til 9 år vil sådanne tilfælde ikke kunne opstå.

Udvalget skal derfor henstille, at krav til elevernes alder på de forskellige uddannelses-trin undlades. Man er dog klar over, at landbrugsundervisning (forkursus), der måtte blive givet i en skoleform, hvor der generelt er aldersbegrænsning, formentlig må følge den pågældende skoleforms almindelige regler. Subsidiært anbefaler man, at forkursus i kostskoleform på en landbrugs-skole ikke undergives særlige alderskrav.

Specielt om forskole.

Som nævnt i afsnit 1 har der siden 1964-65 været afholdt forskolekursus som forsøg. Disse kursus har især været beregnet for unge fra byerne og har hovedsagelig haft til formål at give eleverne så meget kendskab til landbrugets elementære funktioner og begreber, at de har kunnet begynde den egentlige landbrugsuddannelse på lige fod med unge, der er opvokset på landet, jfr. redegørelsen i bilag 7 (side 60).

Imidlertid vil en del af undervisningsstoffet på forskolerne høre naturligt hjemme på det ovenfor foreslåede forkursus (i selve landmandsuddannelsen), og dette kursus må i det hele fungere som en introduktion til landbrugserhvervet og vil ikke kunne bases på større landbrugsmæssige forudsætninger hos eleverne. Dette skyldes, at også de unge på landet efterhånden går i skole i 9-10 år som noget normalt, og at de derfor ikke har de samme muligheder for at erhverve kendskab til landbrugsarbejdet som tidligere. Det er derfor muligt, at forskoler for byungdom kan indskrænkes til ganske kortvarige oplysnings- og introduktionskursus — en form for udvidet erhvervsvejledning kombineret med en udvidet erhvervspraktik. Eller eventuelt vil enkelte landbrugsskoler kunne lægge deres forkursus — eller et enkelt af dem — særligt an på

unge fra byerne, eventuelt ved at forlænge det almindelige forkursus med en måned eller to og give flere timer med praktisk landbrugsarbejde. Udvalget foreslår, at man indtil videre søger det særlige problem om byungdommens omstilling til landbrugsarbejdet løst på den sidstnævnte måde, og at de erfaringer, der er indvundet fra de afholdte forskolekurser, inddrages i den mere detaljerede tilrettelægning af dette særlige forkursus.

B. Uddannelser, der sigter på speciel servicevirksomhed inden for landbruget („mellemteknikere“, specialuddannelser).

I de senere års debat har det været drøftet, om der bør etableres en såkaldt „mellemteknikeruddannelse“ i landbruget, og udvalget har fundet det nødvendigt at beskæftige sig ret indgående med dette spørgsmål. Udvalget har fundet det ønskeligt, dels at klarlægge, hvad man forstår ved mellemteknikeruddannelse, dels at søge at få et vist overblik over behovet. Udvalgets hovedsynspunkt har været det — ret forsigtige — at man bør nøjes med at oprette nye uddannelser på områder, hvor man har rimelig sikkerhed for, at der er anvendelse for eleverne, når de er færdige.

Mellemteknikerbegrebet.

Ved udtrykket „mellemteknikeruddannelse“ forstås en teoretisk uddannelse på et niveau, der ligger mellem den almindelige faglige uddannelse på det pågældende område og den tilsvarende højere teoretiske uddannelse. Under begrebet falder *både* mere almene uddannelser — der i en række fag fører frem til et „mellemniveau“ — og specialuddannelser, der kun omfatter et begrænset felt, men til gengæld på dette kan føre helt op i nærheden af det, den videnskabelige uddannelse giver.

I landbruget har man i mange år haft mellemteknikere af den sidstnævnte type, nemlig kokontrolassistenter, svinekontrolassistenter og navnlig insemineringsassistenter, der med en lavere uddannelse (3 måneder udover landbrugsskolen) på et ganske bestemt felt erstatter de højere uddannede „teknikere“, dyrlægerne.

Behovet for „mellemteknikeruddannelser“ i landbruget.

Mellemteknikeruddannelser af „specialtypen“ kan ikke antages at have større betydning for praktiserende landmænd, men vil først og fremmest blive funktionæruddannelser, der tjener som aflastning af den højere uddannelse.

Om en „almen“ mellemteknikeruddannelse vil kunne have en sådan betydning for de praktiserende landmænd, at den opvejer ulempen ved en væsentlig forlænget uddannelsestid, vil næppe kunne vurderes med større sikkerhed, men under hensyn til den udstrakte konsulenthjælp, der står til landbrugets tjeneste, er det vel mindre sandsynligt, at en sådan uddannelse ville blive søgt i særlig grad af elever, der stiler mod selvstændig virksomhed. I så fald vil et eventuelt behov også her overvejende være et behov for funktionærer.

De eksisterende mellemteknikeruddannelser:

Inseminerings-, kokontrol- og svinekontrollassistenter har deres arbejde i henholdsvis kvægavls-, kontrol- og svinekontrollforeninger.

Nye mellemteknikeruddannelser:

Udvalget har ment at måtte lægge afgørende vægt på, om landbrugserhvervets egne organer og myndigheder har brug for folk med en teoretisk mellemteknikeruddannelse. Det er muligt, at der findes et vist behov for sådanne folk også uden for erhvervet selv, men ud fra det ovennævnte, forsigtige hovedsynspunkt har man ikke ment at burde bygge på et for skønsmæssigt grundlag, men har foretrukket at åbne mulighed for en gradvis udbygning af uddannelserne i trit med det mere konstaterbare behov.

Udvalget har derfor rettet forespørgsel til en række institutioner og foreninger, navnlig sådanne, der enten har „mellemteknikerlignende“ uddannelser i gang eller beskæftiger — eller kunne tænkes at ville beskæftige folk med en landbrugsmæssig „mellemteknikeruddannelse“. — Blandt de indkomne svar mener man især at måtte tillægge en fælles udtalelse af 3. juni 1966 fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger stor betydning for vurderingen

af behovet, da disse foreninger på grund af deres udstrakte konsulentvirksomhed har særlig erfaring med hensyn til, hvilke kvalifikationer der er af værdi i rådgivningsarbejdet, og i øvrigt måtte ventes at blive „hovedaftagere“ af eventuelle mellemteknikere til bistand for de agronomuddannede konsulenter. Ifølge den nævnte skrivelse, der er af trykt som bilag 11 (side 71), skønnes der at være behov for en uddannelse på et lavere niveau end agronomuddannelsen, inden for områderne planteavl, husdyrbrug og regnskabsføring og muligvis også inden for maskinområdet.

Forsøgsundervisning.

Forsøg med en art mellemteknikeruddannelse er i nogle år foregået på en enkelt landbrugsskole ved, at et 9 måneders kursus lægges i forlængelse af et 6 måneders forkursus og et 9 måneders almindeligt landbrugskursus. I sommeren 1967 er der på en anden landbrugsskole afholdt et specielt mellemteknikerkursus i regnskab med særlig godkendelse fra undervisningsministeriet og tilsvarende kurser i regnskab, husdyrbrug, planteavl og maskinlære bliver gennemført som forsøgsundervisning ved samme skole.

Udvalgets standpunkt.

Udvalget har fundet, at der ved Landboorganisationernes skrivelse af 3. juni 1966 er tilvejebragt en sådan sikkerhed for behovet for mellemteknikere af „specialisttypen“, at man har kunnet anbefale godkendelsen af uddannelser for sådanne, i første omgang i de af organisationerne fremhævede fag: planteavl, husdyrbrug, regnskabsføring og maskinlære.

Endvidere gør udvalget opmærksom på, at der kan vise sig behov for uddannelse af mellemteknikere til ansættelse inden for firmaer med handelsinteresser i landbruget (foderstoffirmaer, frøfirmaer, maskinfirmaer o. a.).

Derimod finder udvalget, at der for tiden ikke foreligger tilstrækkelige holdepunkter for indførelse af en „almen“ mellemteknikeruddannelse i landbruget. Man er bange for, at en sådan mere alsidig og forholdsvis langvarig uddannelse vil kunne trække flere elever til sig, end der ved uddannelsens slut-

ning vil være brug for, og således vise sig at være en „blindgyde”. Disse elever kunne nemlig ikke forudsættes at have en sådan uddannelse på specialfelterne, at de på disse felter kunne konkurrere med mellemteknikere af specialstypen.

Det er ikke udvalgets opfattelse, at man bør afskære en *udvikling* i retning af mere almene mellemuddannelser. Men det forekommer udvalget mest forsvarligt foreløbig at etablere mindre uddannelsesblokke på det lieromhandlede videregående niveau (specialuddannelserne), som den enkelte, der måtte ønske uddannelse på flere felter, kan stykke sammen efter sine individuelle muligheder med hensyn til evner og fremtidigt arbejde.

Hvad angår betegnelsen for de færdiguddannede mellemteknikere, foreslår udvalget, at man anvender ordet „landbrugstekniker” (svarende til de for nylig indførte „skovbrugstekniker” og „mejeritekniker”) for så vidt angår specialuddannelser, der omfatter en afrundet uddannelse i, hvad man kan kalde „hele fag” som f. eks. husdyrbrug eller planteavl, mens man for eksisterende uddannelser (f. eks. kontrolassistentuddannelserne) — der muligvis indtil videre bør fortsætte i deres nuværende form (og eventuelt desuden kan indgå i en af de mere omfattende specialuddannelser) — bør bevare de gængse betegnelser. Heller ikke mindre omfattende fortsættelses- og specialkursus, f. eks. svejskursus, vil falde ind under landbrugsteknikeruddannelsen eller danne basis for denne betegnelse.

Landbrugsteknikeruddannelsens nærmere udformning.

Efter udvalgets opfattelse bør disse kursus på længere sigt indrettes efter samme mønster i det omfang, emnernes forskellighed tillader det, d. v. s. at der bør gælde samme regler om foruddannelseskraav, afslutningsform og bevis, og at varighed og niveau bør nærmes mest muligt til hinanden. I forbindelse hermed bemærkes, at man finder, der bør stilles følgende betingelser for godkendelse af et landbrugsteknikerkursus:

at kursus bygger på et 9 måneders hovedkursus,

at elevernes forkundskaber konstateres ved bevis fra hovedkursus og ved en ensartet optagelsesprøve,

at der holdes afgangsprøver under medvirken af censorer uden tilknytning til den pågældende skole og udstedes bevis for bestået prøve, jfr. nedenfor side 24.

På kortere sigt mener udvalget under hensyn til hele områdets uafklarethed, at forslag om landbrugsteknikerkurser og optagelsesbetingelser for sådanne kurser må vurderes og godkendes konkret af direktoratet for ungdomsundervisningen, og at kurserne foreløbig bør have karakter af forsøgsundervisning.

Det er udvalgets opfattelse, at landbrugsteknikerkurserne bør ligge på landbrugsskoler, fordi disse har den nødvendige erfaring i undervisning på de pågældende områder og råder over passende udstyr og lærerkræfter.

Det vil imidlertid kunne være ødelæggende for de nye uddannelser, hvis de bliver genstand for konkurrence mellem skolerne i almindelighed, således at kurserne påbegyndes ved et større antal skoler end nødvendigt med heraf følgende dårlig udnyttelse af lærere og lokaler. Landbo- og Husmandsforeningerne er i deres udtalelse af 3. juni 1966 inde på, at de nye landbrugsteknikerkursus i en forsøgsperiode bør lægges ved hver sin skole, og at der kun bør være én skole med hver uddannelse. Dette princip har landboorganisationerne forladt under arbejdet med den nærmere tilrettelæggelse af forsøgsundervisningen, og man agter foreløbig at samle forsøgene med de forskellige landbrugsteknikerkurser på en enkelt skole. Udvalget kan tilslutte sig, at landbrugsteknikerkurserne henlægges til en eller flere bestemte landbrugsskoler, og man finder det ønskeligt, at reglerne om den fremtidige landbrugsuddannelse udformes sådan, at direktoratet for ungdomsundervisningen i hvert enkelt tilfælde skal godkende oprettelsen af disse kursus ud fra en vurdering, ikke blot af undervisningsplanen, men også af behovet for uddannelse af de pågældende teknikere.

Da placering af landbrugsteknikerkursus på en skole, som i forvejen har den almindelige landmandsuddannelse, ikke kan undgå at favorisere denne skole i konkurrencen om eleverne — mange vil foretrække en skole, hvor de kan få begge uddannelser — mener udvalget, at disse kurser principielt ikke

skal kunne ligge på skoler, som har andre elever. Man henstiller derfor, at det sikres, at skoler med landbrugsteknikerkursus går ud af den almindelige landbrugsskoleundervisning, når den nye uddannelse er „kørt ind“ og konsolideret gennem en passende forsøgstid, f. eks. 2-3 år.

Efter forslaget i afsnit 10, side 28, vil landbrugsteknikerkurserne være underkastet tilsyn fra direktoratet for ungdomsundervisningen.

C. Uddannelsernes „kompetence“.

Herved forstås udvalget den betydning — faktisk og retlig — der tillægges den færdige uddannelse. Kompetencen kan vise sig på adskillige måder — i det almindelige om-dømme, ved ansættelser, ved adgang til videre uddannelse, og ved långivning og andre økonomiske dispositioner; eventuelt kan der efter lovgivningen eller i praksis tænkes knyttet fordele direkte til den gennemførte uddannelse.

En uddannelses kompetence vil i høj grad være afhængig af dens kvalitet, dens ensartethed og dens konstaterbarhed. I hvor høj grad disse momenter kan sikres, afhænger i vidt omfang af uddannelsens niveau og formål.

Den almindelige landmandsuddannelse.

For den praktiserende landmand vil uddannelsens betydning — foruden i driftsresultaterne — navnlig kunne vise sig i mulighederne for at opnå lån og tilskud, dog sædvanligvis sådan, at uddannelsen vurderes som et af flere momenter — herunder f. eks. egen opsparing, dokumenteret duelighed, og ejendommens tilstand — der har betydning for den økonomiske evne.

Hvis den fremtidige normale landmandsuddannelse udformes sådan, at den indeholder visse garantier med hensyn til den færdiguddannede landmands kunnen og viden, vil det være en naturlig konsekvens, om pengeinstitutter og eventuelle andre långivere uden videre akcepterer en dokumentation for uddannelsen som tilstrækkelig på dette punkt, således at en mere konkret vurdering af låneansøgningerne alene retter sig mod de andre momenter, der spiller ind ved overvejelser om långivning. En vurdering af den enkelte låneansøgers uddannelse

ville i så fald kun være nødvendig, hvor ansøgerens uddannelse havde en mindre typisk karakter.

I denne forbindelse bemærkes, at lov nr. 259 af 9. juni 1967 om udlån til yngre landmænd (bilag 12, side 73) kræver særlige uddannelseskraav opfyldt som betingelse for ydelse af lån. Efter lovens § 1 fastsættes uddannelseskraavene af landbrugsministeren efter forhandling med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger, og ifølge bemærkningerne til lovforslaget skal der desuden forhandles med undervisningsministeren, under hvem landbrugsskolerne hører (uddrag af bemærkningerne er optaget i bilag 13, side 75). I overensstemmelse hermed er der udstedt en bekendtgørelse af 27. juli 1967 om udlån til yngre landmænd, hvorefter personer født efter 1. april 1945 skal fremlægge bevis for at have gennemgået en landmandsuddannelse efter landboorganisationernes plan eller bevis for den landmandsuddannelse, der senere måtte blive fastlagt ved lov. For personer født før den nævnte dato gælder noget lempeligere betingelser, jfr. stk. 2 i bekendtgørelsens § 2, der er aftrykt som bilag 14 (side 76).

Driftslederuddannelsen inden for landmandsuddannelsen vil normalt føre til virksomheden som selvstændig landmand, men den vil desuden blive anvendt — og under den igangværende strukturændring i landbruget sandsynligvis i stigende grad — som basis for ansættelse i funktionærstillinger, navnlig som driftsleder i større bedrifter. Også her vil det være naturligt at tillægge en dokumenteret uddannelse særlig betydning. — Og specielt om den medhjælperuddannelse, der ovenfor er foreslået som uddannelsens første trin, bemærkes, at den jo netop tænkes at skulle kvalificere til ansættelse i andres virksomheder.

Endelig vil den færdige landmandsuddannelse, hvis udvalgets forslag i afsnit B følges, danne grundlaget for de videregående og mere specialiserede landbrugsmæssige uddannelser.

Uddannelser, der sigter på speciel servicevirksomhed.

Disse uddannelser karakteriseres ved, at de skal kvalificere til bestemte funktioner og

ved, at det er afgørende for en større kreds, at uddannelserne holder, hvad de lover. For disse uddannelser — landbrugsteknikeruddannelser m. fl., der som ovenfor anført overvejende vil være funktionæruddannelser — er det derfor vigtigt, at det ligger klart, hvad uddannelsen indeholder, og at uddannelsens gennemførelse umiddelbart kan vurderes af ansættende myndigheder og organisationer.

D. Sikring af uddannelsernes kvalitet, ensartethed og konstaterbarhed.

Om den praktiske del af landmandsuddannelsen henvises til afsnit 6 A (side 14). Nedenstående refererer sig kun til de teoretiske uddannelser.

Koordinering af undervisningen.

En grundbetingelse for sikringen af undervisningens kvalitet og ensartethed er, at undervisningens indhold koordineres.

Der er enighed i udvalget om, at en vis koordinering af landbrugsuddannelsen på de forskellige trin vil være nødvendig, hvis man vil opnå et naturligt fremadskridende uddannelsesforløb. Det betyder, at lærestoffet — som tidligere anført — må fordeles mellem forkursus og hovedkursus, sådan at overlapninger stort set undgås, og sådan, at det stof, der undervises i på det enkelte trin, passer til elevernes aldersklasse (en „lodret“ koordinering). Ved en sådan fordeling af stoffet kan det blive nødvendigt at revidere undervisningsplanerne for de eksisterende kursus. Eventuelt vil en del af det stof, der nu undervises i på landbrugsskolerne, kunne flyttes til forkursus, medens man på hovedkursus til gengæld kan uddybe og eventuelt udvide undervisningen på områder, der forudsætter større modenhed hos eleverne.

En lodret koordinering af undervisningen forudsætter en „vandret“ koordinering på det lavere trin — forkursus — sådan at der kan bygges videre på dette, uanset hvor i landet det er gennemgået. Men en vandret koordinering er væsentlig også for det afsluttende trin — hovedkursus — hvis uddannelsen skal have en sådan ensartethed i kvalitet og indhold, at den akcepteres som en entydig faglig uddannelse og kan tjene som grundlag for landbrugstekniker- og

andre videregående kurser. Det forudsætter ikke, at undervisningen bindes stramt med hensyn til timetal og emner, men kun at visse mindstekrav må opfyldes med hensyn til, hvad der undervises i, og hvor mange timer undervisningen i de forskellige fag omfatter.

For øjeblikket står landbrugsskolerne meget frit med hensyn til tilrettelæggelsen af deres undervisning — hvilket i praksis ikke har ført til store forskelle mellem skolernes undervisning. Udvalget finder det ønskeligt, om man kunne sikre den ovenfor beskrevne koordinering af undervisningen uden at gå denne frihed for nær. Som midler hertil kunne man tænke sig

- 1) opstilling af vejledende undervisningsplaner for begge uddannelsens trin og
- 2) en tilsynsordning, der ligeledes omfatter begge trin.

Vejledende undervisningsplaner.

Det er udvalgets tanke, at sådanne planer skulle opstilles af direktoratet for ungdomsundervisningen, og at direktoratet som sagkyndig bistand ved dette arbejde — og ved flere andre funktioner, som omtales nedenfor — skulle have et rådgivende stående udvalg, hvori bl. a. Landbo- og Husmandsforeningerne og landbrugsskolerne var repræsenterede. Ordningen tænkes praktiseret sådan, at skoler, der følger den vejledende plan, ikke behøver speciel godkendelse af de pågældende kursus, som uden videre anses for godkendte.

Skolerne vil ikke herved blive afskåret fra at indrette kursus af mere individuelt indhold, men undervisningsplaner, der ikke følger den vejledende plan, skal godkendes af direktoratet på sædvanlig vis. Ved sin godkendelsespraksis skal direktoratet (udvalget) påse, at den foreslåede plan kvalitetsmæssigt ligger på højde med den vejledende plan, og at dens indhold giver en tilstrækkelig landbrugsmæssig uddannelse i almindelighed og er tilfredsstillende som grundlag for eventuelle højere uddannelses-trin.

Det er en betingelse for det her skitserede systems anvendelighed, at de vejledende planer er rummelige — de bør kun fastsætte visse minima og derved give de enkelte skoler et spillerum — og at de er under

løbende eller i hvert fald hyppig revision, samt at det rådgivende udvalg og direktoratet er i stand til at tage hurtig stilling til individuelle forslag.

Udvalget ønsker i denne forbindelse at pege på det værdifulde i, at der fortsat er et islet af almene fag i landbrugsskolernes undervisning.

Fortsættelses- og specialkurser bør stadig godkendes i hvert enkelt tilfælde, og det samme gælder de nye landbrugsteknikerkursus, som foreløbig må have en forsøgs-mæssig karakter. Hvis nogle kursus efterhånden bliver af fastere art, vil der eventuelt kunne udarbejdes vejledende planer for dem også, så skolerne vil kunne spare forelæggelse af kursusplanen for direktoratet.

Tilsynsordning.

Udvalget anser det for ønskeligt, at der etableres et pædagogisk tilsyn i direktoratet for ungdomsundervisningen, der er fælles for alle de undervisningsformer, der indgår i landbrugsuddannelsen, og som både omfatter undervisningen og skolernes forhold. Et tilsyn findes allerede for den eksisterende erhvervsprægede ungdomsskole, og efter den forsøgs-mæssige oprettelse af forskoler, jfr. afsnit 1, har dette tilsyn også omfattet forskolerne.

Landbrugsskolerne har imidlertid ikke i mange år haft en egentlig tilsynsordning med besøg af tilsynsførende fra direktoratet, og udvalget er af den opfattelse, at skolerne kunne have betydelig gavn af regelmæssige besøg, hvor man mundtlig kunne få vejledning om eventuelle problemer og drøfte skolernes undervisning. Også i andre skoleformer har tilsynet udviklet sig i retning af en rådgivende virksomhed over for skole og lærere, og på landbrugsskolerne, hvor lærerne normalt ikke har en egentlig pædagogisk uddannelse, vil et tilsyn af denne art kunne betyde en styrkelse af undervisningskvalitet.

Hertil kommer, at den tilsynsførende vil have en sådan føling med undervisningsplanernes virkning i praksis, at der virkelig bliver mulighed for en effektiv løbende justering af disse, og at planer — og justeringer — kan bygges på et samlet overblik over skolernes erfaringer.

I direktoratet for ungdomsundervisningen varetages pædagogiske sager om landbrugsskolerne og deres undervisning for øjeblikket (foruden af undervisningsdirektøren) af en viceinspektør, der desuden behandler sager om højskoler og efterskoler, medens sager om ungdomsskolens landbrugslinie og forskolerne hører under andre tjenestemænd, og det „udgående“ tilsyn med de to sidstnævnte skoleformer udføres af en faglig medhjælper for direktoratet.

Udvalget har den opfattelse, at et egentligt fagligt pædagogisk tilsyn med landbrugsuddannelsen må have saglig autoritet over for skolerne og være i stand til at formidle en vis koordinering i undervisningens indhold og vurdere eventuelle vejledende undervisningsplaners virkning. Man mener derfor, at tilsynet dels må være fælles for alle uddannelsestrin, og dels må varetages af en eller flere personer, der har særligt kendskab til landbrugsundervisning. Man er opmærksom på, at den teoretiske landbrugsundervisnings tidlige trin — for øjeblikket den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie — og landbrugsskolerne har tilknytning til andre undervisningsgrene, henholdsvis ungdoms- og efterskolerne og højskolen, men man finder, at sammenhængen i landbrugsuddannelsen er af så væsentlig betydning, at den bør underbygges med et tilsyn, der er fælles både „på langs og på tværs“. Den nødvendige jævnføring med andre skoletyper vil kunne ske på det pædagogisk-administrative plan.

Udvalget mener, at der ved en kombination af undervisningsplanssystem og tilsynsordning vil kunne opnås den for landbrugsuddannelsens „kompetence“ nødvendige fasthed i landbrugsuddannelsen på en for skolerne meget lempelig måde, og at man samtidig sikrer eleverne, at de får den uddannelse, de har brug for, når de følger et af direktoratet godkendt kursus. Til sammenligning kan nævnes, at husholdningsskolerne siden 1946 har haft et system med normalplaner, som fungerer uden større problemer. Tilsynet er her lagt til en husholdningsundervisningsinspektør, og normalundervisningsplanerne for husholdningsskolerne revideres under medvirken af det i henhold til loven om husholdningsskolerne nedsatte hushold-

ningsudvalg, hvor bl. a. husholdningsskolerne er repræsenterede.

Uddannelsesbevis.

En betingelse for, at uddannelsen kan få kompetence er, at den kan dokumenteres. Uddannelsen må derfor føre til et uddannelsesbevis. Et sådant indgår også i Landbo- og Husmandsforeningernes uddannelsesordning.

Hvis landbrugsuddannelserne i overensstemmelse med udvalgets forslag lægges i fastere rammer ved en ny lov, vil det være naturligt og af betydning for anerkendelsen af uddannelsen, at beviset fremtræder som det offentlige garanti for uddannelsen. Det bør derfor gives på blanketter, der er udstedt af undervisningsministeriet (direktoratet for ungdomsundervisningen.)

Imidlertid vil undervisningsministeriet kun kunne „garantere“ de uddannelser eller dele af uddannelser, som undervisningsministeriet har indseende med. Da der efter udvalgets forslag ikke tænkes gennemført forskrifter eller kontrol med den praktiske del af landmandsuddannelsen, vil beviset ikke kunne omfatte denne, men vil alene kunne omfatte den teoretiske del af landmandsuddannelsen og de øvrige landbrugsuddannelser på landbrugsskolerne. Der bliver således ikke — som efter organisationernes ordning — tale om et bevis for den samlede landmandsuddannelse, men beviser for landbrugsskoleuddannelse vil rent faktisk kunne samles i mapper sammen med eventuelle udtalelser fra de praktiske læresteder.

En konstatering af uddannelsen i et bevis kan principielt have 2 former:

- a) Rent faktiske oplysninger om, hvilke kursus den pågældende har gennemgået, hvor lang tid de har været, og eventuelt hvilket stof undervisningen har omfattet. Altså en ren attestation.
- b) En vurdering af det resultat, den enkelte har fået af uddannelsen: hvilken indsigt, viden og evne til at anvende sin viden har han ved undervisningens slutning?

Anvendelsen af et attestationsprincip giver ingen større vanskeligheder. Det siger imidlertid ikke andet om den enkelte, end at han har gennemgået undervisningen —

det oplyser ikke noget om hans individuelle udbytte af den, og det giver ingen vejledning for långivere eller ansættende organer, der skal vælge mellem flere ansøgere med uddannelsesbevis.

Et bevis, der hviler på vurderingsprincippet vil muligvis i højere grad kunne blive en anerkendt dokumentation, forudsat at det udstedes i en fastlagt form og på et tilstrækkelig sikkert grundlag. Ved et bevis af denne art vil undervisningsministeriet blive opfattet som garant for vurderingen, og det vil derfor påhvile undervisningsministeriet at sikre vurderingens grundlag.

Det forekommer udvalget ret oplagt, at landbrugsteknikeruddannelsen ligesom de eksisterende inseminør- og kontrolassistentuddannelser må føre frem til et vurderingsbevis baseret på afgangsprøver, og at dette også må gælde eventuelle andre specialiserede uddannelser, der har videregående formål end dygtiggørelsen af praktiserende landmænd til brug i deres egen bedrift eller som funktionærer eller medhjælpere. For så vidt angår de allerede indarbejdede uddannelser, bør der dog næppe foretages ændringer, medmindre der foreligger særlige grunde hertil for de enkelte uddannelsers vedkommende. De nye lovregler må udformes, så disse uddannelser falder ind under den almindelige ordning.

Prøver inden for landbrugsteknikeruddannelserne og eventuelle andre forsøgsuddannelser bør foreløbig tilrettelægges efter godkendelse i hvert enkelt tilfælde, således at en mere almindelig tilrettelæggelse af prøverne beror på overvejelser i det stående udvalg efter indsamling af erfaringer i en forsøgsperiode.

For så vidt angår den egentlige landmandsuddannelse, har udvalget overvejet, om det bevis, der udstedes ved landbrugsskoleuddannelsens slutning, bør indeholde en vis vurdering af eleverne, for at den samlede uddannelse skal kunne få den vægt, man anser for ønskelig. Udvalget er imidlertid opmærksom på, at en vurdering efter en så forholdsvis kortvarig uddannelse, som den teoretiske landmandsuddannelse er, vil frembyde store vanskeligheder og næppe kunne foretages efter tilstrækkelig ensartede kriterier, medmindre også denne uddannelse afsluttes med en eller anden form for

offentlig kontrolleret prøve. Da landmandsuddannelsen endnu fortrinsvis er en uddannelse til virksomheden i egen bedrift, og da en selvstændig landmands uddannelse normalt kun vil få betydning i forbindelse med långivning, livor andre momenter er lige så afgørende som uddannelsen, finder udvalget ikke grundlag for at foreslå en vurdering af den enkelte optaget i beviset. Det bevis, der udstedes ved den teoretiske uddannelses slutning, bør herefter være et attestationsbevis, som alle, der har gennemført landbrugsskoleuddannelsen og herunder deltaget i den pligtmæssige undervisning, har ret til at få.

Beviset bør alene indeholde redegørelse for den gennemgående uddannelse. Oplysning om elevernes standpunkt i almindelighed eller i de enkelte fag vil ikke kunne optages i beviset og heller ikke udtalelser om elevernes flid, opførsel og karakteregenskaber — udtalelser af denne art, som skolerne måtte afgive efter anmodning fra de enkelte elever, bør alene fremtræde som personlige udtalelser fra de pågældende forstandere.

I landboorganisationernes „grønne uddannelsesbevis“, der udstedes af landbrugsskolerne på landboforeningernes og husmandsforeningernes vegne, foretages en vurdering af eleverne — dels ud fra prøver, dels ud fra forstanderens og lærernes vurdering af eleven i den forløbne undervisningsperiode. Ved vurderingen af eleverne anvendes følgende skala:

- Særdeles tilfredsstillende.
- Meget tilfredsstillende.
- Jævnt tilfredsstillende.
- Mindre tilfredsstillende.

Der gives karakterer for følgende punkter:

- 1) Almindelige skolekundskaber (særlig dansk og regning).
- 2) Faglig viden og forståelse.
 - a) Grundfag.
 - b) Planteavlslag.
 - c) Husdyrbrugsfag.
 - d) Tekniske fag.
 - e) Økonomiske fag.
- 3) Flid og interesse.

Der er ikke nogen form for standardiserede prøver — ej heller fælles censorer el. lign., hver enkelt landbrugsskole bestemmer suverænt over sin egen karaktergivning.

Efter udvalgets forslag vil sådanne vurderingsbeviser også for fremtiden være rent private tilkendegivelser fra de pågældende skoler, og de må ikke give indtryk af at være led i en offentlig godkendt bevisordning.

Udvalget har diskuteret, om man uanset det foran beskrevne principielle standpunkt burde gå ind for et officielt vurderingsbevis ud fra den betragtning, at en ensartet og offentlig garanteret vurderings- og prøveordning er at foretrække frem for et større antal private, ukontrollerede ordninger. Man har imidlertid erfaret, at skolerne gennem bestyrelsen for Foreningen af danske landbrugslærere selv vil søge gennemført en vis ensartethed i vurderingerne, navnlig sådan at karaktererne holdes på et rimeligt gennemsnit, og man mener på denne baggrund at kunne fastholde sit forslag om et officielt bevis af attestationstypen. — Udvalget går ud fra, at misbrug i forbindelse med skolernes private uddannelsesbeviser må kunne give anledning til indskriden fra direktoratet.

7. Koordinering mellem skolerne og sikring af uddannelses tilbud.

Som tidligere anført kendetegnes landbrugsuddannelsen i modsætning til mange andre uddannelser ved, at der er for få elever i forhold til de eksisterende skolers kapacitet. Landbrugsskolerne må derfor i højere grad end andre skoler konkurrere om

eleverne. Dette kan medføre en uhensigtsmæssig anvendelse af skolernes kapacitet ved, at mange skoler føler det nødvendigt at oprette de samme kursus, som så må gennemføres med unødvendigt få elever. En passende specialisering inden for visse

kursus kunne give elevhold af rationel størrelse og medføre en bedre udnyttelse af lærere, lokaler og materiel.

Hvilke dele af landbrugsundervisningen egner sig til specialisering?

Inden for den egentlige landmandsuddannelse bør forkursus og hovedkursus normalt henlægges til forskellige skoler, da elevgrupperne ved de to kursus er meget forskellige i alder, og da undervisningen ligger på væsentlig forskellige niveauer. Der kræves således forskellige forudsætninger hos lærerne til de to slags undervisning.

Landbrugsteknikerkursus, insemineringskursus og lign., fortsættelses- og specialiseringskursus — i det hele taget kursus ud over dem, der giver den egentlige landmandsuddannelse er i høj grad egnede til en arbejdsdeling mellem skolerne.

For disse kursers vedkommende — navnlig de kursus, der bygger oven på landmandsuddannelsen, jfr. specielt ovenfor afsnit 6 B. om landbrugsteknikerkursus, bør den pågældende skole på længere sigt koncentrere sig alene om den videregående uddannelse. Denne betragtning bygger dels på uddannelsesmæssige grunde dels på hensynet til den samfundsmæssige interesse i, at den eksisterende skolekapacitet udnyttes, fremfor at en koncentration af elevtilgangen på enkelte skoler fører til udbygning af

disse og dermed til investering i en overflødig kapacitetsforøgelse.

Udvalget anser det således for nødvendigt, at der gennemføres en arbejdsdeling mellem skolerne, og man skal derfor anbefale, at en sådan arbejdsdeling formidles af det tidligere nævnte sagkyndige udvalg — hvori landboorganisationerne og landbrugsskolerne tænkes repræsenterede — og af direktoratet for ungdomsundervisningen. For at den her foreslåede ordning kan blive effektiv, er det nødvendigt, at de nævnte organer har myndighed til at forbeholde visse typer kursus for bestemte landbrugsskoler, men det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at en ønskelig arbejdsdeling så godt som altid vil kunne opnås gennem forhandling med de implicerede skoler.

Den funktion, der herved tænkes tillagt det rådgivende udvalg, er af begrænsende karakter. Udvalget (og direktoratet) bør imidlertid også have pligt til at udøve en mere positiv virksomhed for at sikre, at der fremkommer *et tilstrækkeligt tilbud af kursus*, som det mener, der er behov for, og bør kunne henstille til egnede skoler at tage sådanne kursus op. Bl. a. med henblik på denne funktion bør udvalget holde sig orienteret om udviklingen inden for landbrugserhvervene og det dertil knyttede ungdomsarbejde.

8. Adgangen til at oprette nye skoler m. v.

Et spørgsmål, der har nær tilknytning til det i afsnit 7 behandlede, er, om nye landbrugsskoler fortsat skal kunne oprettes uafhængigt af det samlede elevtal. Den hidtidige frie adgang hertil kan ved en svigtende elevtilgang betyde en sådan spredning af det forhåndenværende antal elever, at eksisterende skoler bliver tvunget til at lukke. Når man ser på hensynet til skolerne som helhed, vil det være langt alvorligere, at en virksomhed, som er i drift, må standse, end at etableringen af en ny, der først skal bygges op, bliver hindret. Selv om oprettelsen af flere skoler ikke ligefrem skulle

føre til, at andre må standse undervisningen, vil det betyde både en forringelse af den enkelte skoles økonomi og et samfundsmæssigt spild af tilskudsmidler, lærere og bygninger, hvis elevtallene på de enkelte skoler formindskes væsentligt i forhold til skolerens kapacitet. Den hidtidige frie oprettelsesadgang stammer fra en tid, hvor skolerne fik betydelige bidrag fra privat side, men nu, hvor store offentlige midler bindes i landbrugsskolerne, forekommer den mindre rimelig.

Tilsvarende betragtninger kan anføres med hensyn til udvidelse af eksisterende

skoler, når udvidelsen medfører øget elevkapacitet.

Udvalget har derfor overvejet, om der ved en kommende ændring af lovreglerne om landbrugsskoler bør indføres regler, der sikrer, at oprettelse af nye landbrugsskoler og udvidelse af bestående skolars elevkapacitet kun forekommer, når der er behov for det, og man mener herefter at måtte anbefale, at godkendelse fremtidig betinges af, at der er behov for en sådan skole eller udvidelse.

Bestemmelser af denne art findes i forskellige nyere skolelove, f. eks. lov nr. 82 af 25. marts 1961 om statstilskud til private studenterkursus („statsanerkendelse forudsætter , at der efter undervisningsministerens skøn er trang til et sådant kursus"), og lovn. 191 af 4. juni 1964 om

godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler og tilskud m. v. til disse skoler (godkendte skoler „er berettiget til at oppebære driftstilskud , såfremt der efter undervisningsministeriets skøn er tilstrækkeligt behov for vedkommende undervisning").

En eventuelt lignende behovsklausul for landbrugsskolerne bør efter udvalgets opfattelse alene sigte på udvidelser af skolekapaciteten, men bør ikke være en betingelse for godkendelse eller tilskud for de bestående skoler. Her må de sædvanlige regler (bestemmelserne om årselevtal), der tjener til at dokumentere berettigelsen af den enkelte skoles fortsatte eksistens, være nok.

9. Landbrugsskolernes lærere.

Udvalget har fundet det rigtigst i forbindelse med uddannelsen at beskæftige sig med de krav, denne vil stille til lærerne.

For så vidt angår hovedkursus i landmandsuddannelsen, vil det utvivlsomt — ligesom nu — være påkrævet, at undervisningen som hovedregel varetages af agronomer — eller for visse fags vedkommende eventuelt andre med en uddannelse på samme niveau.

For forkursus' vedkommende vil vel normalt også agronomuddannelsen være mest hensigtsmæssig til undervisning i de egentlige landbrugsfag, medens almene fag, navnlig dansk og regning, vil være naturlige områder for lærere med anden uddannelse. Det er imidlertid ikke utænkeligt, at landbrugsteknikeruddannelsen med tiden vil kunne udvikle sig som et egnet grundlag for undervisning på dette tidlige stadium af landbrugsuddannelsen, og det vil være naturligt, om direktoratet og det rådgivende udvalg har denne mulighed for øje, når de følger de nye uddannelsers udvikling.

Ved fortsættelses- og specialkursus samt å jourføringskursus for praktiserende landmænd vil lærernes kvalifikationer være afhængige af det enkelte kursus' formål. Her

vil det ofte være hensigtsmæssigt at indkalde eksperter udefra — og sådanne eksperter vil i øvrigt også for de mere afrundede uddannelser kunne give et værdifuldt islæt i undervisningen.

På landbrugsteknikerkurserne bør lærerne normalt have agronom- eller tilsvarende uddannelse.

Det fremgår af det foranstående, at der vanskeligt vil kunne gives faste regler for den *faglige* uddannelse, lærerne på landbrugsskolerne bør have. Udvalget ønsker imidlertid at pege på det meget ønskelige i, at skolernes faste lærere får en vis *pædagogisk* uddannelse ved siden af den faglige. En sådan uddannelse kan tænkes etableret enten i forbindelse med selve agronomuddannelsen eller som et mere selvstændigt supplement til denne.

Udvalget anbefaler, at der indrettes pædagogiske suppleringskursus for lærere ved landbrugsskolerne og henstiller til ministeriets overvejelse, om sådanne kursus kan indrettes fælles for større grupper af lærere, der er beskæftiget med undervisning af faglig art, eller om kurserne — eventuelt blot foreløbig — bør holdes inden for hvert område for sig. I sidste fald finder man det

nærliggende, at kursus for landbrugslærere placeres på en landbrugsskole. Også her gælder det imidlertid, at kurserne bør samles på en enkelt skole, der kan opbygge sin lærerstab med henblik på denne særlige undervisning.

I denne forbindelse bemærkes, at der efter forslag fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger og med udvalgets anbe-

faling på Tune Landboskole er indrettet en kursusinstitution for jordbrugets rådgivere, herunder landbrugslærerne, hvor der gives både pædagogiske kurser og kortvarige faglige efteruddannelseskurser.

Endelig skal man henstille, at der ikke blot på det pædagogiske, men også på det faglige område, etableres regelmæssige *efteruddannelseskursus* for landbrugsskolernes lærere.

10. Godkendelsesordning for landbrugsskolerne.

Som tidligere anført finder udvalget det ønskeligt, at landbrugsundervisningen på de enkelte landbrugsskoler er nogenlunde ensartet inden for de forskellige uddannelses-trin. Er den ikke det, svækkes hele uddannelsens opbygning, og direktoratet for ungdomsundervisningen får ikke tilstrækkeligt grundlag for at stå inde for undervisningen gennem godkendelse af beviset for landbrugsskoleuddannelsen. Det vil derfor være nødvendigt i godkendelsesordningen at sætte forholdsvis faste rammer om landbrugsskolernes undervisning.

Udvalget foreslår, at der stilles følgende krav til en skole, for at den kan godkendes som landbrugsskole:

- 1) at skolen som altovervejende hovedformål giver landbrugsundervisning, d. v. s. ét af landmandsuddannelsens 2 trin, fortsættelseskursus, landbrugsteknikerkursus eller anden undervisning med sigte på virksomheden i praktisk landbrug eller anden virksomhed med betydning for landbrugserhvervet. Udvalget finder det her angivne krav om en „landbrugsrelevant“ undervisning nødvendigt for at fastholde landbrugsskolernes faglige formål. Man vil dog anse det for naturligt, at f. eks. også faglige og pædagogiske efteruddannelseskursus for landbrugslærere og eventuelt konsulenter betragtes som faldende ind under „landbrugsundervisning“ i den heromhandlede forstand. Skolerne bør næppe afskæres helt fra at give f. eks. forberedende kurser af mere almen art, men jo fjernere man kommer fra en landbrugsrelevant

undervisning, jo mere må kurserne have karakter af biformal for skolen.

Undervisningen må følge enten den af direktoratet og det stående udvalg udarbejdede vejledende undervisningsplan eller en anden godkendt plan for den pågældende undervisning.

- 2) at skolens forstander er godkendt af undervisningsministeriet.

Udvalget har overvejet, om man bør stille krav om, at lærernes kvalifikationer ved ansættelsen skal godkendes af undervisningsministeriet. Udvalget er dog kommet til det resultat, at forstanderen som hidtil bør have ansvaret for, at lærernes kvalifikationer er tilstrækkelige. I øvrigt forudsættes lærernes kvalifikationer påset af tilsynet under dettes besøg på skolerne. På længere sigt bør det kræves, at forstander og faste lærere har gennemgået et pædagogisk suppleringskursus,

- 3) at skolens lokaler, indretning og udstyr er tilstrækkelige til den pågældende undervisning,
- 4) at undervisningen og skolernes forhold er tilfredsstillende.

Virkingen af denne godkendelse er dels, at skolen kommer under direktoratets tilsyn, dels at skolen — under visse yderligere betingelser, der følger af reglerne om tilskud m. v. — får ret til statstilskud og mulighed for statslån, samt at dens elever vil kunne få statsstøtte. Godkendelsen bør kunne fratages en skole, hvis betingelserne for godkendelsen ikke længere er opfyldt.

11. Administrative konsekvenser af udvalgets forslag.

Udvalget forudsætter, at landbrugsskolerne fortsat hører under direktoratet for ungdomsundervisningen.

Som det fremgår af de foregående afsnit, foreslår udvalget oprettelse af

- a) et tilsyn, der er fælles for alle former for landbrugsundervisning under direktoratet for ungdomsundervisningen. De funktioner, der tillægges tilsynet ved udvalgets forslag, er så omfattende og kvalificerede, at de vil udgøre et fuldstændigt område for en specielt sagkyndig inspektør i direktoratet.
- b) Et rådgivende stående udvalg eller råd, der er knyttet til direktoratet for ungdomsundervisningen, og som skal udtale sig om principielle spørgsmål vedrørende landbrugsuddannelserne.

Ved udvalgets forslag er følgende spørgs-

mål henlagt til behandling i det pågældende udvalg:

Udarbejdelse af vejledende undervisningsplaner.

Godkendelse af individuelle undervisningsplaner.

Begrænsning af visse uddannelser til enkelte skoler.

Fremkaldelse af uddannelsesstilbud.

Vurdering af behovet for oprettelse af nye skoler og udvidelse af bestående.

Endvidere bør udvalget virke som kontaktformidler til landbrugserhvervet og ungdomsarbejdet m. v. Udvalget bør ikke være for stort. Det bør omfatte repræsentation for landbrugsskolerne, Landboforeningerne, husmandsforeningerne, Danmarks Landbo- og brancheudvalget for uddannelse af landbrugsarbejdere.

12. Tilskudsordning.

Tilskudsspørgsmål falder som anført i afsnit 1 ikke ind under udvalgets arbejdsområde. Udvalget skal derfor blot henstille, at alle de i afsnit 6 foreslåede former for landbrugsuddannelse indgår i tilskudsgrundlaget. Dog bør der muligvis stilles krav om et vist mindste elevtal pr. lærer ved de mere specielle uddannelser og om en mindstevarighed på korte kursus.

Da landbrugsuddannelsen sigter mod en virksomhed, der kræver stor økonomisk indsats til etablering efter uddannelsens afslutning, er det af største betydning, at de unge landmænd ikke belastes økonomisk for at blive uddannet. Derfor henstiller udvalget, at landbrugsuddannelsen tilskudsmæssigt bliver tilgodeset under hensyn til dette forhold.

13. Behovet for landbrugsskoler i fremtiden.

For vurderingen af tilgangen de næste 5-6 år er det sikreste grundlag antallet af elever i den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie.

Antal elever i den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie.

	pr. 1/1 1965	pr. 1/1 1967
1. trin.	1.307	1.446
2. trin.	1.137	1.072

Den erhvervsprægede ungdomsskole har endnu ikke 100 pct. tilslutning, således havde et par rene „landbrugsamter“ som Ålborg og Thisted kun henholdsvis 13 og 21 elever på 2. trin i 1966-67, mens til eksempel Ringkøbing amt havde 102 elever. På den anden side må der også regnes med nogen afgang fra landbruget i de første år, efter at eleverne har gennemgået den erhvervsprægede ungdomsskole.

På grundlag af det foreliggende materiale regnes der i det følgende med en årlig tilgang på 1.200 elever til forskolen og 1.100 elever til de egentlige landbrugsskolekursus.

Regnes der med et gennemsnitligt elevtal på 90 på de egentlige landbrugsskoler og med ét hold om året, giver dette et behov for 12 skoler.

Der er i øjeblikket kun 6 landbrugsskoler, der har kapacitet til over 90 elever — og dette endda kun efter „gammeldags“ krav til elevværelser (dobbeltværelser) og undervisningslokaler. Skal 12 landbrugsskoler bringes op til en kapacitet på 90 elever og en tidssvarende standard, vil det kræve en udbygning af flere skoler.

Da det i første omgang er mest hensigtsmæssigt at udnytte den eksisterende kapa-

cit, må der snarere regnes med et behov på en 13-14 skoler i stedet for 12 til landbrugsundervisningen af de voksne elever.

På forkursus for de 15-18 årige elever må der — dels af pædagogiske grunde, dels på grund af kapaciteten på de tilbageblevne skoler — regnes med et lavere elevtal pr. hold. Maksimalt regnes der med 60 elever pr. hold og i begyndelsen 3 hold årlig pr. skole, og da der ikke kan påregnes maksimal belægning på alle 3 hold, kalkuleres der med 150 elever pr. skole. Det giver et behov for 8 skoler til denne undervisning.

Sammenlagt skulle der herefter blive brug for 20-22 landbrugsskoler. Skoler for landbrugsteknikere, kursus-skoler og eventuelle andre skoler med anden undervisning end landmandsuddannelsen er ikke medregnet.

14. Ny lov.

Udvalget har drøftet, om eventuelle nye lovregler for landbrugsuddannelsen efter udvalgets forslag bør gennemføres ved en ændring af den fælles lov om højskoler og landbrugsskoler eller bør optages i en ny lov, der alene handler om landbrugsuddannelser.

Det eksisterende lovfællesskab har det historiske grundlag, at højskolerne og landbrugsskolerne oprindeligt er udsprunget af samme baggrund og har fået deres elever fra samme del af befolkningen. Nu kommer imidlertid en væsentlig del af højskolernes elever fra byerne, medens landbrugsskolernes stadig (altovervejende) kommer fra landet og stiler mod en tilværelse på landet. Begge skoleformer har været frie i den forstand, at de ikke søgte at give en uddan-

nelse, der skulle opfylde bestemt definerede krav. Men landbrugsskolernes faglige sigte vil, hvis udvalgets forslag skulle blive virkeliggjort, være ført så vidt, at uddannelsen må anerkendes som en egentlig faguddannelse. En særlig lov for landbrugsskolerne vil kunne understrege dette. Hertil kommer, at der efter forslaget etableres særlige administrative organer for landbrugsuddannelsen i direktoratet for ungdomsundervisningen.

Udvalget anser det for nødvendigt, at reglerne om landbrugsuddannelsen samles for sig, men man finder det mindre afgørende, om samlingen sker i en særlig lov eller i et særligt afsnit af en fælles lov om højskoler og landbrugsskoler.

15. Sammendrag af udvalgets forslag.

Udvalget foreslår følgende:

1) Landmandsuddannelsen består af 3 års praktisk oplæring og en teoretisk uddannelse på landbrugsskole. Den praktiske op-

læring foregår på mindst 2 forskellige læresteder og omfatter mindst $\frac{1}{2}$ års udelukkende eller 1 helt års delvis beskæftigelse med pasning af husdyr og mindst 1 års

beskæftigelse ved markarbejde. Den teoretiske uddannelse deles i et 3 måneders forkursus og et 9 måneders hovedkursus. Der gennemføres udvidet landmandsefteruddannelse ved korte kursus afholdt af landbrugsskolerne.

Alderskrav bortfalder. Forskoler for ungdom søges samarbejdet med forkursus, eventuelt ved forlængelse af dette.

Der udarbejdes vejledende undervisningsplaner for forkursus og hovedkursus. Skoler, der ikke følger den vejledende plan, skal have deres planer særligt godkendt. Der gives bevis for deltagelse i landbrugsskoleuddannelsen på blanketter udarbejdet af undervisningsministeriet. Vurdering af eleverne optages ikke i dette bevis.

2) Der gennemføres landbrugsteknikerkursus i afgrænsede fag med sigte på speciel servicevirksomhed inden for landbruget. Planerne bygger på 9 måneders hovedkursus og godkendes indtil videre efter konkret vurdering.

Der holdes optagelsesprøve og afgangsprøve efter undervisningsministeriets godkendelse, og der udstedes bevis på blanketter udarbejdet af undervisningsministeriet. Beviset indeholder vurdering af elevernes præstationer.

Eksisterende uddannelser som kursus til kontrolassistent- og insemineringsassistent bevares foreløbig i den nuværende form. Fortsættelses- og specialkursus skal godkendes i hvert enkelt tilfælde.

Oprettelse af landbrugsteknikerkursus forudsætter, at der er behov for den pågældende uddannelse.

3) Der afholdes pædagogiske og faglige kurser for landbrugsskolernes lærere.

4) Der gennemføres en arbejdsdeling mellem landbrugsskolerne, således at skoler med landbrugstekniker- og andre kursus, der går ud over selve landmandsuddannelsen, ikke giver almindelig landmandsuddannelse. Inden for landmandsuddannelsen specialiseres der normalt i skoler med forkursus og skoler med hovedkursus.

Oprettelse af nye landbrugsskoler eller udvidelse af eksisterende skolers elevkapacitet forudsætter behov.

5) Betingelserne for godkendelse af en landbrugsskole er: landbrugsundervisning som altovervejende hovedformål, at forstanderen er godkendt, at lokaler, indretning og udstyr er tilstrækkelige, og at undervisningen og skolens forhold er tilfredsstillende. Godkendelsen kan fratages skolen, hvis betingelserne ikke er opfyldt.

6) Undervisningsministeriet (direktoratet for ungdomsundervisningen) fører tilsyn med undervisningen og skolernes forhold. En inspektør i direktoratet udøver tilsynet med samtlige landbrugsuddannelser. Til direktoratet knyttes et rådgivende stående udvalg af sagkyndige, der giver indstilling om fordeling af kurserne, udformning af undervisningsplaner m. v.

Marts 1968.

Tage Andersen.	H. Engberg-Pedersen.	Vagn Fog-Petersen.	V. Hammer.
Viggo Hauch formand.	Viggo Heegaard.	C. Th. Holbøll.	A. U. Juhl.
Jeppe Kristensen.	O. I. Mikkelsen.	Aksel Milthers.	Kr. Nielsen.
			Jørgen Jørgensen.
			Jens G. Nissen.

A. Andreasen. Bodil Dybdal.

FORENINGEN AF DANSKE
LANDBRUGSLÆRERE

Lyngby Landboskole ved Hillerød,
den 21. januar 1963.

Bilag 1.

Til undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21, København K.

Efter et forstandermøde i Odense d. 12. ds., hvor 23 landbrugsskoler var repræsenteret, vil jeg gerne herved på Foreningen af danske Landbrugslærere's vegne bede det høje ministerium om at nedsætte en kommission eller et udvalg til at undersøge og overveje landbrugsskolernes stilling og at søge udarbejdet en skitse eller en plan for en samordning af landbrugsskolernes kursus og undervisning.

Anledningen er den nedgang, der som følge af ændringen i samfundsstrukturen er i tilgangen til landbrugsskolernes almindelige kursus i forbindelse med det behov for undervisning, der er ved at opstå i den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie.

Med den fremadskridende specialisering i landbruget og de stigende krav til landmandens viden må der tillige formodes at være et behov for korte kursus for udøvende landmænd.

Vi anser det for hensigtsmæssigt, at der søges udarbejdet en samlet, rationel plan for landbrugsskolernes kursus, for at disse noget forskelligartede behov kan blive tilgodeset frem for den tilfældighed, der ellers vil blive rådende.

I forbindelse hermed kan det blive nødvendigt at undersøge de økonomiske konsekvenser for skolerne som eventuelle ændrede kursusplaner kan få under gældende lov.

Må vi pege på, at vi finder det formålstjenligt, at der i dette udvalg bliver repræsentanter for Landbo- og Husmandsforeningerne samt for Samarbejdsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde.

Ved mødet blev følgende valgt til at indtræde i et eventuelt udvalg som repræsentanter for Foreningen af danske Landbrugslærere:

Forstander A. Andreasen, Vinding landboskole, forstander N. Elmose, Vejlbj landboskole og forstander N. Dyrbye, Lyngby landboskole.

Ærbødigst

p. f. v.

N. Dyrbye.

Redegørelse for Landhusholdningsselskabets landvæsensuddannelse.

Uddannelsens start.

På et tidligt tidspunkt i Landhusholdningsselskabets historie fandt man anledning til at formidle en uddannelse af dygtige bøndersønner, idet man var klar over, at landbrugets udvikling på en bredere front måtte baseres på dygtige foregangsmænd. Derfor iværksatte man i 1820 en 3-årig uddannelse for interesserede unge i samarbejde med fremragende landmænd. På den tid var det stort set begrænset til visse, navnlig større gårde.

Gennem årene omorganiseredes denne uddannelse jævnlige, så den passede til tidens krav. Efterhånden kom der flere og flere bønderbrug med som læresteder. Man gjorde uddannelsen mere almen, og forholdet er i dag, at uddannelsen for en væsentlig del foregår på mindre og mellemstore bønderbrug, men med mulighed for specialisering, både m. h. t. ejendomsstørrelse og særlige driftsformer. Medens man tidligere lagde hovedvægten på den praktiske del af uddannelsen, er den teoretiske og driftsmæssige side nu langt mere fremtrædende i overensstemmelse med kravene til at blive selvstændig landmand eller betroet funktionær i erhvervet.

Uddannelsens nuværende form.

Uddannelsen som helhed består af følgende enkeltforanstaltninger:

- A. Erhvervsvejledning.
- B. Erhvervspraktik.
0. Landbrugets forskoler.
- D. Planlægning af uddannelsen for hver enkelt interesseret.
- E. Uddannelsens gennemførelse.
 - a) Den praktiske uddannelse.
 - b) Den teoretiske del af uddannelsen.
- F. Uddannelsens omfang.
- G. Tidligere elevers placering efter endt uddannelse.

A. Erhvervsorienteringen.

Som første led i uddannelsen indgår erhvervsorientering. Forældre og deres børn, som måtte være interesseret i en landvæsensuddannelse, kan ved personlig eller skriftlig henvendelse til Landhusholdningsselskabet få oplysning om uddannelsen og de muligheder en sådan åbner på længere sigt. Henvendelserne er stærkt tiltagende i antal, idet erhvervsvejledere, lærere og andre landet over henviser landbrugsinteresserede direkte til Landhusholdningsselskabet. Der er ca. 1000 henvendelser af denne art om året.

B. Erhvervspraktik.

Fra en ringe begyndelse for år tilbage, hvor enkelte lærere henvendte sig, når de havde elever, der ønskede at stifte nærmere bekendtskab med det praktiske landbrug, er denne gren af arbejdet — specielt for det storkøbenhavnske område — taget stærkt til. Dette skyldes, at erhvervspraktikordningen er sat i system. Erhvervsvejlederne i det nævnte område henviser nu alle elever, der ønsker erhvervspraktik i landbrug, landhusholdning og dermed beslægtede fag, til Landhusholdningsselskabet, der sørger for praktikpladser. Det drejer sig for indeværende år om ca. 100 elever, hvortil kommer 40 fra real- og gymnasieklasser, som endnu ikke omfattes af ordningen. De henvender sig „privat“ og får anvist praktikpladser i en del af deres sommerferie.

C. Landbrugets forskoler.

Denne skoleform, som er blevet til på foranledning af De samvirkende danske landbo- og husmandsforeninger på grundlag af en bevilling fra undervisningsministeriet, har til formål at give de unge, der uden særlige forudsætninger viser interesse for landbruget en passende praktisk og teoretisk forberedelse til en landmandsuddannelse. Disse

forskoler har nu fungeret i 4 år, og Landhusholdningsselskabet har medvirket ved placeringen af eleverne i elevpladser for dem, der har ønsket det. Og defvil sige så godt som alle de elever, der har ønsket at gå videre med uddannelsen. Antallet af sådanne elever har i de fire år varieret mellem 40 og 60 elever årligt.

D. Med henvisning til oplysningerne i pjecen: *Vejledning vedr. Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs landvæsensuddannelse*, som tilsendes alle, der anmoder derom, indledes enhver henvendelse med anmodning om at komme ind under uddannelsen med et „interview“ for at få fastslået vedkommende unge mands eller piges baggrund og forudsætninger. På grundlag heraf opstilles en individuel uddannelsesplan, idet personlig vejledning er særlig nødvendig på dette stadium. Der må stikkes linier ud for, hvad den pågældende har mulighed for at nå ud fra lyst, evner og forudsætninger — dog aldrig mere præcist, end at de til enhver tid kan korrigeres. En vis målsætning er nødvendig, hvis gode resultater skal nås.

E. Uddannelsens gennemførelse.

1. Den praktiske uddannelse.

Når en forudgående samtale om ønsker m. h. t. uddannelse er overstået, fremskaffes pladstilbud fra gårde, hvor forholdene passer, både i henseende til størrelse, beliggenhed, driftsform og de mere personlige forhold. Dernæst aftales besøg på et par forskellige gårde, hvor eleven og hans forældre kan få et indtryk af forholdene. Man drøfter også ansættelsesvilkårene, men træffer aldrig aftale på stedet. Besøget er uforbindende for begge parter, og man kan så efter et par dages overvejelse sige ja eller nej til tilbuddet.

Bliver svaret ja fra begge sider, er der ved 1. gangs ansættelse en prøvetid på et par måneder, hvorefter begge parter står frit. I næsten alle tilfælde efterfølges prøvetiden af en skriftlig aftale på længere sigt (se vedlagte aftaleformular).

Når samarbejdet mellem elev og lærested er indledet, bliver Landhusholdningsselskabets rolle at være vejledende i tvivlsspørgsmål, som måtte opstå mellem parterne — en formidlende virksomhed.

Ved uddannelsens gennemførelse lægges der vægt på, at den bliver alsidig, idet den som regel starter i et alsidigt landbrug med kvæghold, et følgende år mere udpræget ved markbrug, for senere at kunne specialiseres i den ene eller anden retning, efter ejendomsstørrelse eller driftsform, såfremt det ønskes.

Når eleverne skal skifte plads, gentages konsultationen og vejledningen specielt herom, dog uden den foran omtalte prøvetid. Konsultationen foregår dels ved personlige, skriftlige eller telefoniske henvendelser og ved periodiske lærestedsbesøg af Lærlingeudvalgets konsulent.

I denne forbindelse bør også nævnes, at eleverne til enhver tid kan henvende sig til konsulenten med problemer, de måtte have, både i forholdet til pladsen, uddannelsens perspektiver og forhold uden for denne, f. eks. indkaldelse til militærtjeneste, udsættelse af denne o. lign.

Den rent praktiske uddannelse foregår ved samvirke mellem principal og elev.

2. Den teoretiske uddannelse.

Der lægges stærk vægt på, at eleverne fører dagbog eller fodermesterlommebog, deltager i den undervisning, der tilbydes dem, almen såvel som faglig, og at de får lejlighed til at deltage i de af Landhusholdningsselskabet arrangerede elevkurser på landbrugsskoler. Ved disse 2-3 dages kurser lægges der vægt, både på det belærende, oplysende og kammeratlige samvær.

Endvidere pålægges det eleverne i størst mulig udstrækning at deltage i de af landbo ungdomsforeningerne arrangerede kurser, konkurrencer og øvrige sommerarbejde i tilknytning til vinterundervisningen i de erhvervsprægede skolars 1.-2. og følgende trin.

Mindst $\frac{1}{2}$ års ophold i udlandet og et 9-12 måneders landbrugskursus indgår som selvfølgelig led i landvæsensuddannelsen, idet sidstnævnte danner den naturlige afslutning på elevuddannelsen.

Under uddannelsen fremskaffes vidnesbyrd fra hver enkelt af den pågældende elevs pladser, dels til støtte for den videre vejledning og dels til brug ved lærebrev. Som led i uddannelsen finder der for tiden overvejelser sted m. h. t. afholdelse af prak-

tiske prøver i de mere almindelige discipliner for at opnå sikkerhed for, at en elev har fået lært f. eks. korrekt pløjning, malkning, mejetærskning m. v.

F. Uddannelsens omfang.

Takket være den almene interesse for uddannelse i det hele taget, der er blevet så fremtrædende i de senere år, har Landhusholdningsselskabets uddannelse fået øget tilslutning. Det gælder ikke mindst en større tilgang af landmandssønner end tidligere.

Der er ved udgangen af 1967 godt 500 elever tilmeldt Landhusholdningsselskabets landvæsensuddannelse, fordelt over hele landet, men dog med flertallet på Øerne, hvilket hænger sammen med, at elevtilgangen er størst fra dette område. Der samarbejdes med ca. 400 læresteder om uddannelsen,

d. v. s. at der gennemgaaende kun er 1-2 elever på hvert. Hovedparten af lærestederne er i størrelsesgruppen 50-100 tdr. 1d., men varierer fra 20 til 4-500 tdr. 1d.

G. Tidligere elevers placering.

Det er noget fundamentalt at få gennemført den bedst mulige uddannelse i de egentlige elevår, men vigtigt er det også at få de uddannede elever placeret, så de kan udnytte det lærte. Derfor virker Landhusholdningsselskabet som formidler til stillinger efter uddannelsens afslutning, det være sig som forkarle, fodermestre, forvaltere, bestyrere o. lign., både som indledning til at blive selvstændige landmænd og som en videreuddannelse til mere eller mindre selvstændige stillinger inden for landbruget som funktionærer o. lign.

DET KONGELIGE DANSKE
LANDHUSHOLDNINGSSKAB
ROLIGHEDSVEJ 26 - KØBENHAVN V.
TLF. (01) 35 02 27 - POSTKONTO 980

Til orientering

Nedenstående er en gengivelse af teksten i den benyttede lærlingeaftale-formular, som foreligger i sæt à 3 eksemplarer, jvf. de afsluttende bemærkninger nederst på næste side.

Lærlingeaftale

for

landvæsenselever, der ansættes under medvirken af

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Mellem undertegnede.....som principal og

som landvæsenselev, født, hjemadresse

indgås hermed følgende lærlingeaftale, idet bemærkes, at lov nr. 156 af 31. maj 1961 (medhjælperloven) fortrinsvis finder anvendelse:

Undertegnede principal antager fra.....19.....til.....19.....medundertegnede

som landvæsenselev og forpligter mig til at give ham en grundig uddannelse i de på gården normalt forekommende arbejder, passende for hans alder og kvalifikationer iøvrigt og tillige at give ham den fornødne vejledning. Dertil gode og velordnede arbejds- og beboelsesforhold m.v., disse sidste som anvist ved indgåelse af lærlingeaftalen.

Samtidig forpligter jeg mig til ud over den aftalte løn at betale for elevens dagbog og for hans deltagelse i undervisningen i den landbrugsfaglige eftermiddags- eller aftenskole, såfremt en sådan deltagelse under hensyn til afstand og andre forhold med rimelighed kan forlanges, og ligeledes til ud over den aftalte løn at betale for den af Landhusholdningsselskabet foreskrevne brevscoleundervisning.

Den aftalte løn er for tidsrummet..... 19.....til.....19.....kr....., skriver

.....

Eventuelle særlige aftaler:

.....

.....

.....

.....

Medundertegnede landvæsenselev forpligter mig til i forannævnte aftaleperiode **at udføre** de mig pålagte arbejder efter bedste evne, følge de givne anvisninger og iøvrigt overholde den på stedet gældende husorden.

Ydermere forpligter jeg mig til at deltage i den af Landhusholdningsselskabet foreskrevne undervisning og dagbogsføring, der betales af min principal.

Som bidrag til Landhusholdningsselskabet for den ydede medvirken ved pladsanvisning, vejledning m.v. betales 25 kr. pr. år, der betales med lige store beløb af principal og elev. Principalen sørger for, at det fulde årsbeløb indbetales til Landhusholdningsselskabet inden udløbet af første halvår. Jeg underskrevne landvæsenselev giver herved min principal ret **til** at tilbageholde 12,50 kr. af min løn, for så vidt som jeg ikke selv direkte betaler **beløbet til** selskabet.

Særlige aftaler om frihed, ferie, kurser, overarbejds- og akkordbetaling m.v.:

Foranstående aftale tiltrædes hermed.....den.....19.

Som principal:.....

Som landvæsenselev:.....

Forældres eller værges navn, adresse og telefonnummer:.....

I tilfælde, hvor eleven ikke er fyldt 18 år, kræves forældres eller værges godkendelse af aftalen.

Undertegnede fader, moder eller væрге for ovennævnte landvæsenselev giver hermed min godkendelse af foranstående aftale.

den....._ 19.

Underskrift.

Vidnesbyrd

for unge landmænd under Det kgl. danske Land husholdningsselskabs
landvæsensuddannelse

Navn.....født den / 19 i.....

har i tiden fra / 19 til / 19 været ansat som.....

hos.....på.....

(Gårdens navn og adresse)

i sit læreår.

Skønsmæssig bedømmelse af evner og færdighed:

points*)

points*)

Personlig adfærd og omgængelighed Arbejdsevne og praktisk færdighed

Flid, villighed og interesse..... Brug og pasning af redskaber og maskiner...

Pålidelighed Røgt og pleje af husdyr

Ordenssans Selvstændighed.....

Økonomisk sans Lederevner**)

-) Ovenstående rubrikker udfyldes med talkarakterer fra 0 til 10 (0 = slet, 10 = ug).
Har vedkommende ikke deltaget i alle ovenfor nævnte arbejder, sættes (—) i den pågældende rubrik.
- *) Points gives kun for 3. og 4. læreår

Almindelig udtalelse: (herunder oplysninger om hvorvidt vedkommende har deltaget i specielle arbejder som pasning af avlsbesætning, brug og pasning af særlige maskiner og lignende).

Oplysninger om deltagelse i landbrugsfagligt ungdomsarbejde, kurser o.lign. med angivelse af stedet:

.., den 19

Principalens underskrift.

Bekendtgørelse af lov nr. 311 af 4. juli 1942 med ændringer om folkehøjskoler og landbrugsskoler.

I medfør af den undervisningsministeren ved lov nr. 150 af 13. maj 1959 § 2 tillagte bemyndigelse optrykkes herved lov nr. 311 af 4. juli 1942 om folkehøjskoler og landbrugsskoler, således som den er ændret ved lov nr. 323 af 14. juni 1946, lov nr. 190 af 15. marts 1947, lov nr. 206 af 12. april 1949, lov nr. 133 af 29. april 1955 samt lov nr. 150 af 13. maj 1959. Loven bekendtgøres herefter som

Lov om folkehøjskoler og landbrugsskoler.

I. De forskellige højskoleformer.

§ 1. Efter nærværende lov støttes følgende skoler, der skal være kostskoler med dertil indrettede selvstændige lokaler, således at eleverne som regel bor på skolen i undervisningstiden:

a) *folkehøjskoler*, der lægger hovedvægten på den almindelige undervisning,

b) *faghøjskoler*, der giver et enkelt fag en fremtrædende plads i den almindelige undervisning, dog at skolen ikke må give den for en livsstilling foreskrevne uddannelse eller forberede til nogen rettgivende eksamen eller til optagelse på en eksamensskole.

c) *landbrugsskoler, husmands skoler og havebrugsskoler*. De enkelte landbrugsskoler kan lægge særlig vægt på en af de hovedretninger, i hvilke landbruget deler sig.

Stk. 2. Til folkehøjskoler kan der være knyttet særlige fagafdelinger; eleverne på disse skal dog deltage i folkehøjskolens almindelige undervisning efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

Fagafdelinger, der forbereder til en rettgivende eksamen eller til optagelse på en eksamensskole, kan ikke knyttes til en folkehøjskole. Fra denne bestemmelse kan dispensation under særlige omstændigheder meddeles af undervisningsministeren.

Stk. 3. Til landbrugsskoler kan der være knyttet fagafdelinger, der tager sigte på

uddannelse på særlige områder inden for landbruget eller dets bierhverv. Eleverne på disse fagafdelinger skal dog deltage i landbrugsskolens almindelige undervisning efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 4. Et højskolekursus skal normalt være af mindst 3 måneders varighed.

En højskole skal have mindst ét kursus af 5 måneders varighed eller 2 kursus af 3 måneders varighed.

Supplerende kursus af mindst 1 måneds varighed kan godkendes for elever, der tidligere har gennemgået et kursus af mindst 3 måneders varighed ved samme skole eller tilsvarende kursus ved en anden skole.

Et landbrugskursus skal normalt være af mindst 5 måneders varighed. Kursus med videregående undervisning af mindst 2 måneders varighed kan godkendes for elever, der tidligere har gennemgået et landbrugskursus af mindst 5 måneders varighed.

Stk. 5. Kursus af kortere varighed, dog mindst 2 uger, kan godkendes af undervisningsministeren og medregnes da i lærernes tilskudsberettigende timetal, ligesom de medtages ved beregningen af statstilskud efter § 8, stk. 1, nr. 1 og 2, jfr. § 8, stk. 6. Elevunderstøttelse kan i disse tilfælde udbetales direkte til vedkommende højskole som et særligt driftstilskud til nedsættelse af opholdsafgiften til et af ministeren godkendt beløb. Bevillingen hertil fastsættes efter forhandling med folketingets finans-

udvalg, jfr. reglerne i lovens § 13, stk. 2. Elever på disse kursus medregnes ikke ved opgørelsen af skolens årselevtal.

§ 2. Efter nærværende lov understøttes yderligere *daghøjskoler*, der samler eleverne til undervisning og samvær om dagen eventuelt i forbindelse med fælles måltider, men således at eleverne som regel ikke bor på skolen.

Sådanne skoler, der skal råde over selvstændige lokaler, kan være folkehøjskoler eller faghøj skoler, og de for disse i § 1 givne regler kommer til anvendelse på dem.

II. Godkendelse.

§ 3. Forinden støtte kan opnås i henhold til nærværende lov, skal den pågældende skole med eventuelt tilhørende fagafdelinger være godkendt af undervisningsministeren. Godkendelsen knyttes til en bestemt person som forstander og bortfalder ved forstander-skifte.

De ved lovens ikrafttræden på finansloven godkendte skoler betragtes som godkendte efter nærværende lov; fagafdelinger på sådanne skoler skal derimod godkendes efter de her givne regler.

Stk. 2. En af undervisningsministeren efter stk. 1 godkendt skole har ret til at modtage statsunderstøttede elever.

§ 4. Når en efter § 3 godkendt skole har været i virksomhed i ét finansår, og i dette har været besøgt af mindst 15 årselever, kan den af undervisningsministeren godkendes som berettiget til at modtage stats-tilskud. For skoler, der ikke har mindst 8 måneders undervisning om året, nedsættes det krævede årselevtal forholdsmæssigt, idet der dog altid kræves mindst 10 årselever. Godkendelsen knyttes til en bestemt person som forstander. I tilfælde af forstanderskifte må skolen på ny godkendes af undervisningsministeren.

Undervisningsministeren kan, hvor det drejer sig om særlige skoleformer, efter afgørelse i det enkelte tilfælde fravige de foran angivne elevtalsbetingelser.

Stk. 2. Går en godkendt skole over fra at være folkehøjskole til at være faghøjskole, landbrugsskole eller daghøjskole eller om-

vendt, afgør ministeren, om skolen kan beholde sin godkendelse, om den kan godkendes efter § 3, eller om den må miste enhver godkendelse.

III. Bortfald af godkendelse.

§ 5. En efter § 4 godkendt skole kan ikke få statstilskud for noget finansår, i hvilket dens virksomhed har været standset, selv om skolen senere fortsættes.

Stk. 2. En skole, hvis virksomhed har været standset, mister godkendelsen, men kan, hvis den fortsættes, på ny godkendes af undervisningsministeren i henhold til § 3; når en sådan skole i de sidste 5 finansår trods standsningen gennemsnitlig har haft mindst 10 årselever eller for skoler, der kun har haft vinterkursus eller kun sommerkursus, mindst 7 årselever, opnår den på ny ret til statstilskud efter § 8.

Stk. 3. En skole kan ved begyndelsen af et kursus opgive at afholde dette og betragtes da med hensyn til tilskud, som om den alene holder sommerkursus eller alene vinterkursus.

§ 6. Når en godkendt skole, der har haft både sommer- og vinterkursus, i de 5 sidste finansår ikke har haft gennemsnitlig 10 årselever, bortfalder statstilskuddet efter nærværende lov.

Stk. 2. Har skolen i de 5 sidste finansår ikke haft gennemsnitlig 8 årselever, bortfalder retten efter § 3, stk. 2, til at modtage statsunderstøttede elever.

Stk. 3. Har skolen kun haft vinterkursus eller kun sommerkursus, bortfalder statstilskuddet først, når den i de 5 sidste finansår ikke har haft gennemsnitlig 7 årselever; retten til at modtage statsunderstøttede elever bortfalder for sådanne skoler, når årselev-tallet i 5 finansår har været under 5 årselever.

Stk. 4. Under særlige omstændigheder kan der dispenseres fra de i §§ 5 og 6 angivne elevtalskrav, forudsat at amtet, egnens kommuner eller en stedlig kreds yder skolen $\frac{1}{3}$ af det tilskud, den ville have opnået efter de almindelige tilskudsregler. Staten yder i så fald de resterende $\frac{2}{3}$ af det normale tilskud.

IV. Eleverne.

§ 7. Ved beregningen af årselevernes antal medregnes kun elever, der er fyldt 18 år inden kursusets afslutning.

Stk. 2. Elever, der kun får delvis undervisning, nyder friplads fra skolen eller forstanderen eller hører til vedkommende forstanders eller lærers husstand eller står i tjenesteforhold samtidig med skolegangen, medregnes ikke. Elever, der har opnået delvis friplads, medregnes kun i forhold til den ydede betaling. Undervisningsministeren kan dog godkende, at grupper af elever med hel eller delvis friplads medregnes fuldtud.

Stk. 3. Elever, som har erhvervsmæssigt arbejde samtidig med, at de er elever med ophold på en højskole i København eller købstæderne, og som derfor kun deltager i en del af undervisningen, medens de i øvrigt deltager i livet og samværet på skolen ganske som de almindelige elever, kan dog medregnes i årselevtallet efter undervisningsministerens nærmere afgørelse for hver skole, som modtager sådanne elever. Skolen må dog altid have så mange almindelige elever, at disse udgør mindst de to trediedele af årselevtallet, og elever, der har erhvervsmæssigt arbejde, medregnes kun med indtil tre fjerdedele af det antal måneder, i hvilke de har været elever på skolen, efter ministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 4. Eleverne skal indmeldes fra kursus' begyndelse og for hele det pågældende kursus; kun de elever, der gennemgår det hele kursus, medregnes i årselevtallet, dog at elever, der på grund af sygdom eller andre særlige omstændigheder forhindres i at følge hele kursus, efter undervisningsministerens bestemmelse kan medregnes i forhold til den tid, i hvilken de har besøgt skolen.

Stk. 5. Opgivelserne af elevtallet skal bekræftes af den stedlige tilsynsførende.

V. Statstilskud.

§ 8. Statstilskuddet til de efter § 4, stk. 1, godkendte skoler udbetales med følgende beløb:

1) Et grundtilskud, der udgør 4.000 kr. for så vidt angår skoler med højst 30 årselever, 3.000 kr. for så vidt angår skoler med 31-50 årselever, samt 2.000 kr. for så vidt angår skoler, med 51 årselever og derover.

2) $3\frac{1}{2}$ pct. af værdien af skolens bygninger og inventar. Denne værdi fastsættes af undervisningsministeren på grundlag af en på ministeriets foranstaltning foretaget vurdering af bygningerne m. v. som skoleejendom. Forstander- og lærerboliger medregnes, men ikke grundværdien samt landbrugs- og avlsbygninger. Hvis skolen benytter lejede bygninger, betales halvdelen af en af undervisningsministeren godkendt leje.

3) 70 pct. af skolens kontante udgifter til lærerlønninger, herunder også forstanderlønning, for så vidt skolen er en selvejende institution, der drives helt for egen regning; i andre tilfælde medregnes ved tilskudsberegningen en for forstanderen i forhold til hans timetal beregnet løn, svarende til begyndelseslønnen i lærerlønningens 3. lønningsklasse.

Der ydes ikke tilskud til nogen løn, der beregnet efter timetallet er lavere end begyndelseslønnen i lærerlønningens 3. lønningsklasse eller højere end slutlønnen for lærere ved et statsseminarium med fradrag af 1.800 kr., svarende til højeste alders-tillæg fra staten, dog således at lønnen i aspiranttiden (ikke over 2 år) blot skal andrage mindst 90 pct. af den tilskudsberettigende minimumsløn for fast ansatte lærere.

En lærers pligtige timetal er 600 timer årlig, for lærere med ikke over 30 timer månedlig kan lønnen dog beregnes efter et pligtigt timetal af 720 timer årlig. En forstanders pligtige timetal er 540 timer årlig.

Det samlede lærerlønstilskud til en skole kan ikke overstige 70 pct. af en lønsum, svarende til slutlønnen i lærerlønningens 4. lønningsklasse for samtlige de af skolens forstander og lærere læste timer beregnet i forhold til et pligtigt timetal af 540 for forstanderen og 600 for lærerne.

Forstandere og lærere må før deres ansættelse have fremlagt en ikke over 3 måneder gammel lægeattest for ikke at lide af smittefarlig tuberkulose i lunger eller strubehoved.

4) 50 pct. af udgifterne til undervisningsmateriel.

Stk. 2. Til forstanderen og de lærere, der er fast ansat ved en af de heromhandlede skoler, hvortil kræves, at de har et samlet årligt timetal af ikke under 540 timer, for så vidt angår forstandere, og 600 timer, for

så vidt angår lærere, og en årsløn fra skolen af mindst begyndelseslønnen i lærerlønningslovens 3. lønningsklasse, betales af statskassen et direkte alderstillæg på 600 kr. efter 5 års ansættelse, stigende hvert 5. år med 600 kr. indtil 1.800 kr.

Stk. 3. Lærere, der ikke har en årlig undervisningstid af 8 måneder, men som underviser mindst 5 måneder med et månedligt timetal af ikke under gennemsnitlig 75 undervisningstimer, og som oppebærer en lønning, der svarer til $\frac{1}{8}$ månedlig af den årlige begyndelsesløn i lærerlønningslovens 3. lønningsklasse, oppebærer alderstillæg af 75 kr. månedlig efter at have opnået en tjenestealder af 5 år, i hvilke nævnte betingelse er opfyldt, 150 kr. månedlig efter en tjenestealder af 10 år og 225 kr. månedlig efter en tjenestealder af 15 år.

Stk. 4. En forstanders tjenestealder i henseende til alderstillæg regnes fra begyndelsen af det finansår, i hvilket en af de ved skolen ansatte lærere har opnået en årsløn svarende til begyndelseslønnen i lærerlønningslovens 3. lønningsklasse, i aspiranttiden 90 pct. deraf, jfr. stk. 1, punkt 3, og er betinget af, at denne betingelse vedblivende opfyldes.

Ved overgang fra lærerstilling til forstanderstilling ved de heromhandlede skoler efter 1. juli 1946 medregnes i forstanders tjenestealder hans tjenestealder som lærer, forudsat at de foran i første stykke angivne betingelser er til stede.

En lærers tjenestealder i henseende til alderstillæg regnes fra begyndelsen af det finansår, i hvilket han har opnået det foreskrevne timetal og en årsløn svarende til begyndelseslønnen i lærerlønningslovens 3. lønningsklasse, dog at den aspiranttid, i hvilken den pågældende er lønnet som i stk. 1, pkt. 3, fastsat, medregnes. År, i hvilke en lærer har undervist mindre end 8 måneder, men dog mindst 5 måneder med et månedligt timetal af ikke under gennemsnitlig 75 undervisningstimer og med en lønning, der forholdsmæssigt svarer til en årsløn som ovenfor angivet, medregnes forholdsmæssigt i tjenestealderen.

Virksomhed som forstander og lærer inden nærværende lovs ikrafttræden medregnes ved tjenestealderberegningen, såfremt den pågældende virksomhed opfylder de i undervisningsministeriets bekendtgø-

relse nr. 392 af 16. juli 1947 af lov nr. 311 af 4. juli 1942 med senere ændringer om folkehøjskoler og landbrugsskoler herfor fastsatte betingelser.

Stk. 5. Tilskuddets beregning foretages efter et finansårs udløb til delvis dækning af udgifterne ved skolens drift i det forløbne finansår på grundlag af oplysninger, der i en af undervisningsministeriet fastsat form indsendes af skolen; der skal fremsendes dokumenteret regnskab for den udbetalte lærerløn og udgiften til undervisningsmidler. Samtlige oplysninger skal bekræftes af skolens forstander og den stedlige tilsynsførende.

Alderstil] æggene udbetales kvartalsvis bagud, dog første gang med hele beløbet efter udløbet af det første finansår, i hvilket den pågældende opfylder betingelserne for alderstillæg.

Stk. 6. For skoler, der ikke mindst har 8 måneders undervisning om året, foretages der en forholdsmæssig nedsættelse af de i stk. 1) og 2) nævnte tilskud, og forstanderen ved en sådan skole oppebærer kun en forholdsmæssig del af det i stk. 1, pkt. 3 omhandlede tilskud til forstanderløn og af det i stk. 2 omhandlede alderstillæg.

Stk. 7. I tilfælde af skolens standsning eller af ikke godkendt forstanderskifte i løbet af et finansår kan et forholdsvis beregnet tilskud udbetales for den del af finansåret, hvori skolen som godkendt har været i virksomhed. I øvrigt udbetales tilskuddet udelt til den, der ved finansårets slutning stod som forstander.

Stk. 8. Ved en skoles salg til fortsat drift som højskole må købesummen ikke overstige værdien af skoleejendommen med inventar og undervisningsmateriel. Købesummen skal godkendes af undervisningsministeren.

§ 9. Der kan på finansloven tillægges højskoler med udvidet afdeling et særligt tilskud ud over det i § 8 fastsatte stats-tilskud.

§ 10. Til undervisningsministerens rådighed bevilges årligt et beløb af 10.000 kr., der kan anvendes helt eller delvis til særlige tilskud til enkelte skoler, hvis virksomhed og forhold taler derfor.

VI. Pensions- og anciennitets forhold.

§ 11. Pension til ledere og lærere ved de i henhold til denne lov godkendte skoler samt enkepension og børnepension til efterladte efter de nævnte ledere og lærere udredes af pensionskassen for højskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler.

De nærmere regler med hensyn til optagelse af medlemmer, beregning af medlemsbidrag, fastsættelse af lønningsindtægt, pensionsberegning og udbetaling m. v. fastsættes i en vedtægt for pensionskassen, der skal stadfæstes af undervisningsministeren, finansministeren og handelsministeren.

Pensionskassen oppebærer tilskud fra statskassen efter nærmere i vedtægten fastsatte bestemmelser.

Stk. 2. Statstilskud til de i denne lov omhandlede skoler er betinget af, at de personer, der ifølge pensionskassens vedtægt er berettigede til optagelse i pensionskassen, er indmeldt i denne. Undervisningsministeren kan dog fritage ledere og lærere for indmeldelse i pensionskassen, for så vidt der på anden måde måtte være sikret dem en passende pension.

Stk. 3. Til enhver af pensionskassen udredet pension ydes reguleringstillæg efter de til enhver tid for statens pensionister gældende regler. Udgiften hertil afholdes af statskassen.

Stk. 4. De inden 1. april 1952 af den tidligere pensions- og understøttelseskasse for lærere (lærerinder) ved de statsanerkendte højskoler og landbrugsskoler udtrådte medlemmer omfattes ikke af de i nærværende paragraf indeholdte bestemmelser, som ej heller kommer til anvendelse på efterladte efter sådanne medlemmer. Der ydes dog under nærmere i pensionskassens vedtægter fastsatte betingelser reguleringstillæg fra 1. april 1952 at regne til de nævnte personer.

§ 12. Ledere og lærere ved de heromhandlede skoler, der er medlemmer af pensionskassen for højskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler, får ved overgang til lærerstilling i folkeskolen eller staten ved fastsættelsen af deres lønningsanciennitet den tid medregnet som anciennitetsgivende, i hvilken de har været medlem af pensionskassen, som om de i

dette tidsrum havde gjort tjeneste som lærere i folkeskolen eller ved en af statens skoler, idet der altid fradrages 2 år under hensyn til bestemmelserne om aspiranttjeneste.

Ledere og lærere, der ved overgang fra de heromhandlede skoler til en lærerstilling i folkeskolen eller staten ikke omfattes af ovenstående bestemmelse, kan som tjenestealder medtage de af deres tjenesteår — dog ikke over 10 år — ved disse skoler, i hvilke de har undervist mindst 8 måneder med et årligt timetal af ikke under 600 og med en lønning svarende til begyndelseslønnen i lærerlønningslovens 3. lønningsklasse. Tjenestealderen i det nye embede fastsættes da, som om den pågældende i disse år havde været i statens eller folkeskolens tjeneste, idet der altid fradrages 2 år under hensyn til bestemmelserne om aspiranttjeneste.

Ovenstående bestemmelser er gældende, indtil de nye anciennitetsregler, som undervisningsministeren i medfør af § 254, stk. 2, i lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger og § 43, stk. 5, i lov nr. 156 af samme dato om lønninger m.m. til folkeskolens lærere er bemyndiget til at fastsætte, foreligger, men er efter dette tidspunkt alene gældende i det omfang, disse nye regler ikke finder anvendelse.

Stk. 2. Ledere og lærere ved de heromhandlede skoler, der er medlemmer af pensionskassen for højskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler, og som enten er indtrådt i pensionskassen efter 1. april 1951 eller var under 30 år på dette tidspunkt, får ved overgang til en pensionsberettigende lærerstilling i folkeskolen eller staten ved fastsættelsen af deres pensionsanciennitet den tid medregnet som anciennitetsgivende, i hvilken de har været medlem af pensionskassen, som om de i dette tidsrum havde gjort tjeneste som lærere i folkeskolen eller ved en af statens skoler.

Anciennitetsmedregningen er betinget af, at der fra pensionskassen til vedkommende skolefond eller statskassen overføres et beløb, der, for så vidt overgangen finder sted inden det fyldte 50. år, udgør 12 pct. af den pågældendes hidtidige pensionsgivende lønning efter det fyldte 30. år. Finder overgangen sted efter det fyldte

50. år, foretages en forsikringsmæssig beregning af den til vedkommendes alder, anciennitet og lønningsklasse svarende forsikringsmæssige reserve, og det således udkomne overføres til vedkommende skolefond eller statskassen.

For medlemmer af pensionskassen, som var fyldt 30 år den 1. april 1951, finder tilsvarende regler anvendelse, dog således at der til vedkommende skolefond eller statskassen overføres det til den pågældendes forsikringsmæssige reserve i kassen svarende beløb, og ancienniten fastsættes under hensyn hertil.

Finder omvendt overgang sted fra en pensionsberettigende lærerstilling i folkeskolen eller i statsskoler henhørende under undervisningsministeriet, overføres tilsvarende beløb som fastsat foran for så vidt angår medlemmer, der er indtrådt i pensionskassen efter 1. april 1951 eller var under 30 år på dette tidspunkt fra vedkommende skolefond eller statskassen til pensionskassen under forudsætning af, at den pågældendes tjenestetid i folkeskolen henholdsvis statens skole medregnes ved fastsættelsen af hans pensionsalder.

VII. Statstilskud til skoleophold.

§ 13. For hvert undervisningsår fastsættes det beløb, der skønnes fornødent til dækning af udgifterne ved ophold på en af de under nærværende lov faldende skoler. Beløbet skal foruden skolepenge omfatte udgifter til bøger og andre fornødne udgifter under opholdet; det kan være forskelligt for de forskellige arter af skoler.

Om beløbets størrelse skal foreligge indstilling fra foreningen af høj- og landbrugsskoler, og fastsættelsen foretages derefter af undervisningsministeren.

Stk. 2. Det fastsættes af undervisningsministeren efter stedfunden forhandling med folketingets finansudvalg, hvor stor en del af det i stk. 1 omhandlede beløb, der skal tilvejebringes ved elevernes eget bidrag, idet der under hensyn til elevens og forældrenes indtægt og formue i det sidst forløbne skatteår fastsættes bestemte sats for, hvor mange procent af beløbet eleven selv skal yde.

Stk. 3. Den del af beløbet, der ikke dækkes af elevens eget bidrag, tilskydes af

statskassen indenfor et beløb, hvis størrelse bestemmes på finansloven.

Stk. 4. Til elever, der har af tjent deres værnepligt, efter at den militære tjenestetid er forlænget udover 12 måneder, ydes tilskud efter særlige regler.

Stk. 5. Til ophold ved statsanerkendte folkehøjskoler og landbrugsskoler i andre nordiske lande ydes tilskud som til ophold ved danske skoler efter nærværende lov.

§ 14. Elever, der er medlemmer af statsanerkendte arbejdsløsheds-kasser, er under deres ophold på en af de under loven hørende skoler eller på en folkehøjskole eller landbrugsskole i et andet nordisk land, hvortil eleverne modtager tilskud fra det offentlige, fritaget for at yde bidrag til kassen. De for sådanne elever beregnede medlemsbidrag føres dog ikke til afdrag i det medlemsbidrag, hvoraf stats- og kommunetilskuddet til den pågældende arbejdsløsheds-kasse beregnes.

Stk. 2. For arbejdsløse elever, der i henhold til arbejdsløshedsloven er berettigede til understøttelse fra en statsanerkendt arbejdsløsheds-kasse, nedsættes efter nærmere derom af undervisningsministeren efter forhandling med arbejds- og socialministeren fastsatte regler, det i § 13, stk. 2, omhandlede eget bidrag til $\frac{1}{4}$, medens arbejdsløshedsfonden tilskyder resten.

§ 15. Ansøgning om statstilskud indsendes til skolerådene og Københavns magistrat, der foretager indstilling om den nærmere beregning af tilskuddet og anviser beløbene til skolernes forstandere, alt efter regler, der nærmere fastsættes af undervisningsministeren.

VIII. Statslån ved oprettelse af nye skoler og omdannelse af ældre skoler.

§ 16. Opføres der af en organisation, forening eller stedlig kreds en bygning til brug for en af de heromhandlede skoleformer, kan der som hjælp til opførelsen ydes et lån af statskassen til et beløb af indtil $\frac{1}{2}$ af værdien, når følgende betingelser er opfyldt:

a) Skolen skal være godkendt efter § 3, stk. 1.

b) Skolen skal være en selvejende institution.

e) Den pågældende organisation, forening eller kreds skal selv have skaffet et beløb af mindst $16\frac{2}{3}$ pct. af værdien. Dette beløb kan under særlige omstændigheder tillades sikret ved pant i ejendommen efter statslånet; rentefod og af betalingsvilkår skal godkendes af undervisningsministeren.

d) Planer og tegninger til skolen skal være godkendt af undervisningsministeren.

Stk. 2. For statslånet, der er afdragsfrit, men forrentes med 4 pct. p. a., gives der staten oprykkende panteret i bygningen med grund og tilbehør næstefter et lån, der ikke må overstige $\frac{1}{3}$ af ejendommens værdi. Lånet er fra statens side uopsigeligt, så længe lånevilkårene nøje overholdes, og bygninger anvendes til det oprindelige formål.

Stk. o. På lignende vilkår kan der ydes statslån til køb af bygninger til brug for en af de heromhandlede skoler. Statslånet fastsættes i forhold til købesummen; købet og vilkårene for dette skal godkendes af undervisningsministeren.

§ 17. Efter samme regler som i § 16 angivet kan der ydes statslån til skoler af den heromhandlede art, når nybygninger, større ombygninger eller forbedringer eller større anskaffelser af inventar og undervisningsmateriel er nødvendige for at bringe skolen i tidssvarende stand under forudsætning af, at skolen er eller samtidig omdannes til en selvejende institution.

Der kan i så fald i statslån ydes indtil 75 pct. af udgiften ved foretagelsen af de pågældende foranstaltninger.

§ 18. Når en af de bestående skoler omdannes til en selvejende institution, kan der, når skolens forhold skønnes at tale derfor, efter samme regler som i § 16 angivet ydes statslån til gennemførelse heraf.

I.X. Almindelige bestemmelser.

§ 19. Statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ung-

domsundervisningen har tilsyn med de under denne lov hørende skoler og afgiver erklæring i alle herhenhørende sager, der forelægges ham af ministeriet. Statskonsulentens beføjelser fastsættes nærmere ved en af ministeren udfærdiget instruks.

Stk. 2. Det fornødne beløb til medhjælp for konsulenten og dennes rejse- og kontorudgifter bevilges på finansloven.

§ 20. Det stedlige tilsyn med hver skole føres af en af skolen udpeget, på stedet boende tilsynsførende, der godkendes af undervisningsministeren.

§ 21. Undervisningsministeren bemyndiges til at træffe de nærmere bestemmelser til gennemførelse af nærværende lov og fastsætte de fornødne overgangsbestemmelser samt til efter forhandling med Færøernes lagting at fastsætte, på hvilken måde loven kan gennemføres på Færøerne.

§ 22. Undervisningsministeren bestemmer, hvorvidt og på hvilke vilkår højskoler og landbrugsskoler med tysk undervisningsprog vil kunne godkendes.

§ 23. Denne lov gælder også for Grønland.

§ 24. Loven i dens ændrede skikkelse har virkning fra 1. april 1958 at regne, således at beregning efter de nye regler første gang foretages for det statstilskud, der beregnes for finansåret 1958-59 og udbetales i finansåret 1959-60. De i loven indeholdte forhøjede lønkrav til skolerne gælder dog først fra 1. november 1958.

For så vidt angår aspiranter og fastansatte lærere med mindre end 10 års tjenestealder andrager den øjeblikkelige stigning i minimumslønnen ikke mere end 15 pct. af de pågældendes minimumsløn ifølge nærværende lov. Denne minimumsløn forhøjes med halvdelen af et eventuelt overskydende beløb pr. 1. april 1959 og halvdelen pr. 1. april 1960.

Undervisningsministeriet, den 16. maj 1959.

Jørgen Jørgensen.

V. Hammer.

Uddrag af direktoratet for ungdomsundervisningens

Fortegnelse
over
folkehøjskoler og landbrugsskoler

som den 1. april 1967

i henhold til § 3 i lov af 4. juli 1942 om folkehøjskoler og landbrugsskoler med senere ændringer, jfr. lovbekendtgørelse af 16. maj 1959, har godkendelse, og som er berettigede til at modtage statsunderstøttede elever

.....
.....
.....
.....

B. Landbrugsskoler in. in.

(Derunder mejeriskoler, havebrugsskoler og husmandsskoler).

Skolernes navne	Godkendt med følgende kursus
<p style="text-align: center;">I Københavns amt:</p> <p>1. <i>Vilvorde</i> havebrugsskole ved Charlottenlund st... Forstander <i>E. Skovby</i>. Tlf. (01) 66 79 93. Giro nr. 68320.</p>	<p style="text-align: center;">Sommerkursus: april—august (5 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Vinterkursus: oktober—marts (6 mdr.).</p>
<p>2. <i>Tune</i> landboskole ved Tåstrup st.</p> <hr/> <p>Forstander <i>A. O. Rasmussen</i>. Tlf. (01) 65 Greve 3. Giro nr. 66652.</p>	<p style="text-align: center;">Landbrugskursus med kontrolkursus: november—juli (9 mdr.), november—april (6 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Fortsættelseskursus: maj—juli (3 mdr.), 15. november—15. marts (4 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Frederiksborg amt:</p> <p>3. <i>Lyngbij</i> landbrugsskole ved Hillerød.</p> <hr/> <p>Forstander <i>N. Aa. Dyrbye</i>. Tlf. (03) 26 20 74. Giro nr. 36570.</p>	<p style="text-align: center;">Landbrugskursus med kontrolkursus: november—juli (9 mdr.), november—april (6 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolen: november—juli (9 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Fortsættelseskursus: maj—juli (3 mdr.), september—oktober (2 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Holbæk amt:</p> <p>4. <i>Høng</i> landbrugsskole ved Høng st.</p> <hr/> <p>Forstander <i>Bent Belling</i>. Tlf. (03) 551 Høng 106. Giro nr. 32791.</p>	<p style="text-align: center;">Landbrugskursus med kontrolkursus: november—juli (9 mdr.), november—april (6 mdr.), november—marts (5 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolen: november—juli (9 mdr.).</p>

Skolernes navne	Godkendt med følgende kursus
<p style="text-align: center;">I Sorø amt:</p> <p>5. <i>Kærehave</i> landbrugsskole ved Ringsted Forstander <i>N. E. Skovgård Petersen</i>. Tlf. (03) 61 32 00. Giro nr. 38776.</p>	<p style="text-align: center;">Fortsættelseskursus: maj—juli (3 mdr.), august—oktober (3 mdr).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus med kontrolkursus: november—juli (9 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus med forberedelse til landbohøj skolen: september—juli (11 mdr.), november—juli (9 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.), november—april (6 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Fortsættelseskursus: april—juli (4 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Præstø amt:</p> <p>6. <i>Haslev</i> landbrugsskole ved Haslev st Forstander <i>Jens Jørgen Moeslund</i>. Tlf. (03) 695 Haslev 90. Giro nr. 50271.</p>	<p style="text-align: center;">Landbrugskursus med kontrolkursus: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Fortsættelseskursus: maj—juli (3 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Maribo amt:</p> <p>7. <i>Sydsjællands</i> landbrugsskole ved Lundby st Forstander <i>Jens Børsting</i>. Tlf. (03) 767 Lundby 103. Giro nr. 51685.</p>	<p style="text-align: center;">Landbrugskursus med kontrolkursus: november—juli (9 mdr.), november—marts (5 mdr.), november—april (6 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Fortsættelseskursus: maj—juli (3 mdr.).</p> <p style="text-align: center;">Driftslederkursus: januar—februar (2 mdr.).</p>
<p>8. Den Classenske Agerbrugsskole <i>Næsgård</i> ved Stubbekøbing Forstander <i>P. Hartvig Larsen</i>. Tlf. (03) 84 10 68. Giro nr. 107687.</p>	<p style="text-align: center;">Landbrugskursus: november—oktober (11 mdr.) (1 måneds ferie i august), november—juli (9 mdr.).</p>

Skolernes navne	Godkendt med følgende kursus
<p style="text-align: center;">I Odense aint:</p> <p>9. <i>Dalum</i> landbrugsskole ved Hjallesø st. Forstander <i>Vagn Fog-Petersen</i>. Tlf. (09) 13 21 30. Giro nr. 59155.</p>	<p>Kursus for landmænd: november—marts (5 mdr.), november—april (6 mdr.).</p> <p>Kursus for mejerilærlinge: november—april (6 mdr.).</p> <p>Kursus for landmænd: november—juli (9 mdr.) (6 og 9 måneders kursus med kontroluddannelse).</p> <p>Fortsættelseskursus: juni—juli (2 mdr.), maj—juli (3 mdr.).</p> <p>Fortsættelseskursus for mejerister september—maj (9 mdr.).</p>
<p>10. <i>Gartner- og frugtavlshøjskolen</i>, „Søhus“ pr. Søhus Forstander <i>Johs. Rosendahl</i>. Tlf. (09) 12 30 36. Giro nr. 98286.</p>	<p>Vinterskole for gartnere og frugtavlere: oktober—marts (6 mdr.).</p> <p>Fortsættelseskursus: maj—juli (3 mdr.).</p> <p>Kursus for unge kvinder med landhusholdningsundervisning: maj—juli (3 mdr.).</p>
<p>11. <i>Nordisk landboskole</i>, Rugårdsvej, Odense Forstander <i>Frits Teichert</i>. Tlf. (09) 12 18 90. Giro nr. 44451.</p>	<p>Forkursus: maj—oktober (6 mdr.), november—april (6 mdr.).</p> <p>Landbrugskursus: november—juli (9 mdr.).</p> <p>Spezialkursus (fortsættelseskursus) november—juli (9 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Assens amtsrådskreds:</p> <p>12. <i>Landboskolen</i> ved Middelfart Forstander <i>Kristen Elkjær</i>. Tlf. (09) 41 11 81.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.), april—august (5 mdr.), januar—marts (3 mdr.).</p>

Skolernes navne	Godkendt med følgende kursus
<p style="text-align: center;">I Svendborg amt:</p> <p>13. <i>Korinth</i> landbrugsskole ved <i>Korinth</i> st. Forstander <i>Knud Kissmeyer-Nielsen</i>. Tlf. (09) 65 <i>Korinth</i> 35, efter automation 1968: (09) 65 13 35. Giro nr. 8376.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.), november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.).</p> <p>Fortsættelseskursus for landmænd: april—juli (4 mdr.).</p> <p>Driftslærekursus: maj—juli (3 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Ålborg amt:</p> <p>14. <i>Nordjyllands</i> landbrugsskole „Lundbæk“, Nibe. . Forstander <i>K. Hasle Nielsen</i>. Tlf. (08) 11 97 11 Nibe 228. Giro nr. 77970.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.).</p> <p>Landbrugskursus med kontrolkursus: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.).</p> <p>Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolen: november—juli (9 mdr.).</p> <p>Fortsættelses- og driftslærekursus: april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Viborg amt:</p> <p>15. <i>Asmild</i>doster landbrugsskole ved <i>Viborg</i>. Forstander <i>Svend Øvli Spanner</i>. Tlf. (076) 1 <i>Viborg</i> 295. Giro nr. 9465.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.).</p> <p>Landbrugskursus med kontrolkursus: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.).</p> <p>Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolen: november—juli (9 mdr.).</p> <p>Fortsættelseskursus for landmænd januar—marts (3 mdr.), april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Århus amt:</p> <p>16. <i>Malling</i> landbrugsskole ved <i>Malling</i> st. Forstander <i>P. E. Dybro</i>. Tlf. (061) 80 111 <i>Malling</i> nr. 1. Giro nr. 68448.</p>	<p>Landbrugskursus: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.), november—oktober (12 mdr.).</p>

Skolernes navne

Godkendt med følgende kursus

- Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolens optagelsesprøver:
september—juli (11 mdr.).
Fortsættelseskursus:
maj—juli (3 mdr.).
Udvidet økonomikursus:
august—oktober (3 mdr.).
Udvidet husdyrbrugskursus:
august—oktober (3 mdr.).
17. *Beder* gartnerskole (Den jydsk gartnerskole).
Beder
Forstander *Erik Klougart*.
Tlf. (06) 18 03 11 Beder 13. Giro nr. 5168.
- Kursus for gartnerelever og -medhjælpere:
1: væksthusholmen,
2: planteskolelinien,
oktober—marts (6 mdr.).
Kursus for gartnere og blomsterbindere:
maj—juli (3 mdr.).
18. *Vejlby* landbrugsskole, Risskov. . .
Forstander *Niels Elmose*.
Tlf. (06) 17 82 46. Giro nr. 90307.
- Landbrugskursus:
november—marts (5 mdr.).
Landbrugskursus med kontrolkursus:
november—april (6 mdr.),
november—juli (9 mdr.),
november—oktober (12 mdr.).
Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolen:
november—juli (9 mdr.),
april—juli (4 mdr.),
maj—juli (3 mdr.).
Fortsættelses- og driftslærekursus:
april—juli (4 mdr.),
maj—juli (3 mdr.).
Fortsættelseskursus i husdyrbrug:
august—oktober (3 mdr.).
Fortsættelseskursus i maskinlære:
august—oktober (3 mdr.).
- I Randers amt:
19. *Kalø* landboskole pr. Rønde
Forstander *Magnus Th. Kjær*.
Tlf. (063) Rønde 71286. Giro nr. 58360.
- Højskole- og landbrugskursus for unge mænd:
november—marts (5 mdr.).

Skolernes navne

Godkendt med følgende kursus

Kursus med kontrolkursus:
 november—april (6 mdr.).
 Udvidet landbrugskursus:
 november—september (11 mdr.).
 Landbrugskursus med forberedelse
 til landbohøjskolen:
 november—juli (9 mdr.),
 maj—juli (3 mdr.).
 Fortsættelseskursus med drifts-
 lederuddannelse og engelsk:
 maj—september (5 mdr.).
 Kursus for unge kvinder:
 november—marts (5 mdr.),
 maj—september (5 mdr.).
 Husholdningsundervisning.

I Ribe amt:

20. *Ladelund* landbrugs- og mælkeriskole ved Brørup
 st.
 Forstander *Kr. Nielsen*.
 Tlf. (053) 81006. Giro nr. 96114.

Fortsættelseskursus for mejerister:
 september—maj (9 mdr.).
 Kursus for mejerilærlinge:
 november—april (6 mdr.).
 Landbrugskursus:
 november—juli (9 mdr.).
 Landbrugskursus med
 forberedelse til landbohøjskolen:
 september—juli (11 mdr.).

21. *Kjærgård* landbrugsskole, Riber Kjærgård. Bram-
 minge.
 Forstander *Einar Jensen*.
 Tlf. (051) 73506. Giro nr. 74855.

Kursus for landmænd:
 november—april (6 mdr.),
 november—marts (5 mdr.),
 november—juli (9 mdr.).

Fortsættelseskursus:
 maj—juli (3 mdr.).

Kursus med kontrolkursus:
 november—april (6 mdr.).

Landbrugskursus med
 forberedelse til landbohøjskolen:
 november—juli (9 mdr.).

22. *Midtjyllands* landbo- og husholdningsskole,
 Grindsted.
 Forstander *O. Højstrup Jensen*.
 Tlf. (053) 20502. Giro nr. 98567.

Landbrugskursus med
 kontroluddannelse:
 november—april (6 mdr.),
 november—juli (9 mdr.).

Skolernes navne	Godkendt med følgende kursus
<p style="text-align: center;">I Ringkøbing amt:</p> <p>23. <i>Borris</i> landbrugsskole, Borris st.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.). Fortsættelseskursus med svinekontrollkursus: april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.).</p>
<p>Forstander <i>Knud Henneberg</i>. Tlf. (073) 67 111 Borris 24. Giro nr. 139808.</p>	<p>Landbrugskursus med kontroluddannelse: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.). Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.). Fortsættelses- og driftslærekursus: april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.). Fortsættelseskursus i planteavl: april—juli (4 mdr.).</p>
<p>24. <i>Hammerum</i> landbrugsskole ved Hammerum st.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.), november—april (6 mdr.) (inklusive kontrollkursus), november—juli (9 mdr.) (inklusive kontrollkursus). Forberedelse til landbohøjskolen: Fortsættelseskursus: april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.).</p>
<p>25. <i>Lægård</i> landbrugsskole ved Holstebro.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.). Kursus med kontroluddannelse: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.). Fortsættelseskursus med udvidet driftslære: april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.).</p>
<p style="text-align: center;">I Vejle amt:</p> <p>26. <i>Bygholm</i> landbrugsskole ved Horsens.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.). Landbrugskursus med kontrol- kursus eller udvidet driftslære: november—april (6 mdr.).</p>
<p>Forstander <i>Jeppe Kristensen</i>. Tlf. (066) 2 11 97. Giro nr. 103209.</p>	

Skolernes navne	Godkendt med følgende kursus
	<p>Landbrugskursus med udvidet driftslære: november—juli (9 mdr.). Landbrugskursus med forberedelse til landbohøj skolen: november—juli (9 mdr.). Udvidet driftskursus: april—juli (4 mdr.). Forberedelse til landbohøj skolen: maj—juli (3 mdr.), april—juli (4 mdr.).</p>
<p>27. <i>Vinding</i> landboskole, pr. Vejle Forstander <i>Andreas Andreassen</i>. Tlf. (058) 1 Vinding 12. Giro nr. 57801.</p>	<p>Landbrugskursus: november—marts (5 mdr.), november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.). Fortsættelseskursus med udvidet driftslære: maj—juli (3 mdr.). Fortsættelseskursus med undervisning i husdyrbrug: januar—marts (3 mdr.).</p>
<p>I Åbenrå amt: 28. <i>Gråsten</i> landbrugsskole ved Gråsten st. Forstander <i>Sv. Karlskov Jensen</i>. Tlf. (046) 5 10 24. Giro nr. 49118.</p>	<p>Landbrugskursus: november—april (6 mdr.), november—juli (9 mdr.). Landbrugskursus med forberedelse til landbohøjskolen: november—juli (9 mdr.), september—juli (11 mdr.). Fortsættelseskursus for landmænd: april—juli (4 mdr.), maj—juli (3 mdr.). Kontrolkursus: februar—april (3 mdr.).</p>

Uddrag af undervisningsministeriets bekendtgørelse af lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v.

Kapitel I.

Ungdomsskoler og¹ aftenskoler.

a. *Ungdomsskoler.*

§ 1. Ungdomsskolens formål er at fæstne og uddybe de almindelige skolekundskaber hos unge mennesker mellem 14 og 18 år, at give dem forståelse af og dygtiggøre dem til erhvervs- og samfundslivet og at bidrage til at give deres ungdomsliv, også i fritiden, forøget mening og indhold.

Den godkendende myndighed kan dispensere fra aldersgrænsen 18 år for elever, der har påbegyndt en flerårig undervisning inden det 18. år.

Stk. 2. Det påhviler en kommune at fremsætte tilbud om oprettelse af de i § 2, litra c) under 1)-3) omhandlede former for ungdomsskole, jfr. § 10, og i alle kommuner, hvor der til undervisningen har meldt sig mindst 10 elever, skal ungdomsskole oprettes. Melder der sig færre end 10 elever, og kommunen ikke selv ønsker at oprette ungdomsskole, har kommunen pligt til at henvise de unge til nærmeste ungdomsskole og betale for deres undervisning, jfr. § 14, stk. 2.

Stk. 3. Unge mennesker mellem 14 og 18 år har ret til frihed uden tab af arbejds-løn $\frac{1}{2}$ dag ugentlig eller efter arbejds-give-rens bestemmelse i et dertil svarende, eventuelt sammenhængende tidsrum for at deltage i en i henhold til lovens § 2, litra c) under 1) eller 2) godkendt dagundervisning. Dette gælder dog ikke unge, for hvem der er oprettet lærekontrakt i henhold til reglerne i lov nr. 261 af 2. oktober 1956 om lærlingeforhold.

Stk. 4. For unge beskæftiget ved landbrug gælder reglen om $\frac{1}{2}$ ugentlig fridag til deltagelse i ungdomsundervisning dog kun for vinterhalvåret.

§ 2. Det er en forudsætning for godkendelsen af en ungdomsskole, at den opfylder følgende betingelser:

- a) Eleverne skal ved skoleårets begyndelse være ude over den undervisningspligtige alder, men ikke fyldt 18 år, jfr. dog § 1, stk. 1.
- b) Der skal gives en egentlig undervisning, således at der fra elevernes side gøres et virkeligt arbejde. Ekskursioner, film m. v. kan efter retningslinjer fastsat af undervisningsministeren indgå i undervisningen med et efter den godkendende myndigheds skøn passende mindre timetal.
- c) Ungdomsskolen kan have følgende former:

- 1) En 1-årig eller flerårig *almen* ungdomsskole for unge i den i § 1, stk. 1, angivne alder.

Denne skole skal have en varighed af mindst 144 timer årlig; mindst 36 timer årlig skal anvendes til en erhvervs- og samfundsbetonet undervisning, der er tilrettelagt med de unges egne problemer som udgangspunkt, herunder erhvervsorientering. De øvrige timer anvendes til undervisning i fag å mindst 24 timer.

I kommuner, hvor det ikke anses for muligt at opnå tilslutning til en skole med det angivne timetal, kan skolen oprettes med mindst 72 timer, hvoraf et under hensyn til skolens omfang afpasset timetal, dog mindst 24 timer, skal anvendes til en erhvervs- og samfundsbetonet undervisning, herunder erhvervsorientering.

- 2) En 1-årig eller flerårig *erhvervspræget* ungdomsskole for unge 1 år efter undervisningspligtens ophør, men inden det 18. år, jfr. dog § 1, stk. 1.

Denne skole skal have en varighed af mindst 144 timer årlig. Der gives en undervisning, der i første række sigter mod at dygtiggøre de unge i forskellige erhvervsområder, og som herudover giver en almindelig erhvervs- og samfundsorientering. Undervisningen skal tilrettelægges således, at den kan indgå som led i en undervisning af voksne ikke-faglærte arbejdere. De nærmere bestemmelser om undervisningens indhold fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med arbejdsministeren.

En erhvervspræget ungdomsskole kan endvidere indrettes med landbrugsfaglig, huslig eller anden grundlæggende erhvervsuddannelse. De nærmere bestemmelser om undervisningens indhold fastsættes af undervisningsministeren.

- 3) En 2-årig ungdomsskole for unge i den i § 1, stk. 1, angivne alder.

Denne skole skal have en varighed af mindst 480 timer årlig og skal i indhold og med hensyn til rettigheder svare til *folkeskolens 8. klasse*. Skolen kan, for elever der har gennemgået folkeskolens 8. klasse, tilrettelægges med et indhold svarende til *9. Masse*. De nærmere bestemmelser om undervisningens indhold fastsættes af undervisningsministeren.

De under 1)-3) nævnte skoleformer indrettes normalt med undervisning om dagen, eventuelt i et sammenhængende tidsrum. Når forholdene gør det påkrævet, kan skolerne dog indrettes med undervisning om aftenen eller med kombineret dag- og aftenundervisning.

Såfremt undervisningen i de under 1) og 2) nævnte skoleformer gives i et sammenhængende tidsrum, kan den indrettes under kostskolelignende former. Om de nærmere regler om tilskud til denne undervisning henvises til § 27.

Den godkendende myndighed kan fastsætte et maksimum for det timetal på holdene, i forhold til hvilket der kan ydes tilskud.

Hvor særlige forhold foreligger, kan undervisningsministeren tillade afvigelser fra bestemmelserne under 1)-3).

- 4) En *ungdomskostskole*, jfr. §§ 28 og 29.
d) Lærerne skal efter den godkendende myndigheds skøn have de fornødne forudsætninger for at undervise. I tvivlstilfælde afgør undervisningsministeren, om disse forudsætninger er til stede.

Kapitel IV.

Landbrugsfaglige skoler.

§ 40. For skoler og kursus, der oprettes af landøkonomiske foreninger med undervisning alene i landbrugsfag og eventuelt andre fag, der står i forbindelse med landbruget og dets bierhverv, beregnet for unge mennesker, der har ansættelse ved landbruget, gælder de almindelige i kapitel I for aftenskoler fastsatte regler og de nedenfor i nærværende paragraf angivne særlige regler med hensyn til godkendelse af undervisningsplan, tilsyn, kommunetilskud, videgående undervisning m. m.

Amtsunngdomsnævnet kan i særlige tilfælde dispensere fra kravet om, at undervisningen skal være indrettet af en landøkonomisk forening.

Stk. 2. Når holdets elevtal er mindst 20, udgør lærerlønnen for $\frac{1}{3}$ af timetallet det i § 14, stk. 2, omhandlede maksimumsbeløb for undervisning i ungdoms- og aftenskolen.

Stk. 3. Planerne for de landbrugsfaglige skoler indsendes direkte til amtsunngdomsnævnet.

Stk. 4. Videregående undervisning for elever, der har deltaget i mindst to landbrugsfaglige kursus, eller som har gennemgået et landbrugsskolekursus, kan uden særlig tilladelse nøjes med et gennemsnitsbesøg på 8 elever pr. time.

Stk. 5. Tilsyn med undervisningen udøves af en af vedkommende landøkonomiske forening ansat tilsynsførende, der efter foreningens indstilling godkendes af amtsunngdomsnævnet. Er skolen eller kursus uden forbindelse med en landøkonomisk forening, fastsætter amtsunngdomsnævnet, hvorledes tilsynet skal ordnes, jfr. dog § 52.

Stk. 6. Inden for det i § 14, stk. 1 og 2, fastsatte minimum og maksimum udreder statskassen $\frac{2}{3}$ af timebetalingen ved landbrugsfaglige aftenskoler og 85 pct. ved land-

brugsfaglige dagskoler, hvor undervisningen er tilrettelagt for unge i den i § 1, stk. 1, angivne alder.

Det i § 14, stk. 2, omhandlede lokale tilskud udredes af kommunen i forhold til dens elevtal i den landbrugsfaglige skole, såfremt skolen er oprettet med mindst 15 elever i alt, og den er godkendt af amtsungdomsnævnet.

Stk. 7. Der udfordres ingen særlig godkendelse af amtsungdomsnævnet for ydelse af rejsegodtgørelse efter de almindelige regler til tilrejsende lærere, der hører til vedkommende landøkonomiske forenings egen konsulentkreds.

Ved landbrugsfaglige skoler, hvor undervisningen er tilrettelagt for unge i den i § 1, stk. 1, angivne alder, finder bestemmelsen i § 17, stk. 2, om tilskud til elevernes befodringsudgifter tilsvarende anvendelse.

Stk. 8. Den i stk. 4 omhandlede videregående undervisning sidestilles med aftenhøjskolen i henseende til reglerne om elevbetaling i § 23, stk. 1.

Stk. 9. Til skolebygninger, der ejes af landøkonomiske foreninger, og som anvendes til en af amtsungdomsnævnet godkendt landbrugsfaglig undervisning, yder staten tilskud med et beløb af 5 kr. pr. undervisningstime.

Stk. 10. Statens tilskud udbetales til den landøkonomiske forening, der har arrangeret undervisningen, mod kvittering af en af foreningen dertil bemyndiget, der ikke må være lærer ved skolen.

Lov om statstilskud til landbrugskursus ni. ni.

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1. Landbrugsministeren bemyndiges til at anvende indtil 200.000 kr. årlig som tilskud til følgende af landboforeninger og husmandsforeninger afholdte eller godkendte kursus:

- a) Landbrugsfaglige kursus,
- b) Kursus i landbrugets bierhverv, herunder havebrug, frugtavl, fjerkræavl, kaninavl og biavl,
- c) Andre kursus af betydning for landbrugs erhvervet,
- d) Husholdningskursus og kursus i husmodergering i øvrigt.

Den pågældende bevilling kan anvendes dels som tilskud til ubemidlede deltagere i kursus (skolekursus) af mindst 4 og højst 14 dages varighed på dertil af landbrugsministeriet godkendte skoler, dels som tilskud til landboforeninger og husmandsforeninger til hel eller delvis dækning af disses udgifter ved afholdelse af kursus (foreningskursus) for ubemidlede eller som tilskud til ubemidlede deltagere i sådanne kursus. Tilskud til kursusedtagere må ikke overstige disses direkte udgifter ved deltagelsen i det pågældende kursus.

Når særlige forhold taler derfor, kan landbrugsministeren tillade, at fornævnte regel om varigheden af et kursus fraviges.

§ 2. Fordelingen af bevillingen mellem de enkelte landsdele foretages af landbrugsministeren.

Inden for hver landsdel foretages fordelingen af de bevilgede beløb af et udvalg på 3 medlemmer, hvoraf formanden vælges af landbrugsministeren. Af de 2 andre medlemmer vælges det ene af landsdelens samvirkende landboforeninger (på Bornholm af Bornholms landøkonomiske Forening), det andet af de samvirkende husmandsforeninger i landsdelen. Fordelingen foretages efter regler, der fastsættes af landbrugsministeren.

§ 3. Udgifterne ved de i § 2 omhandlede udvalgs virksomhed godtgøres efter bestemmelser, der fastsættes af landbrugsministeren.

De til dækning af udgifterne fornødne beløb bevilges på de årlige finanslove.

§ 4. Denne lov, der ikke gælder for Færøerne og Grønland, træder i kraft den 1. april 1960. Fra samme tidspunkt ophæves lov nr. 100 af 8. maj 1908 om statstilskud til landbrugskursus.

De skoler, der er godkendt til afholdelse af kursus i henhold til den hidtidige lovgivning om statstilskud til landbrugskursus, anses som godkendt i henhold til nærværende lovs bestemmelser.

Givet få Christiansborg slot, den 3. februar 1960.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

Jørgen Jørgensen.

Forskolekursus for unge fra ikke-landbohjem, der ønsker at vælge landbruget som erhverv.

Udvalget vedtog i forsommeren 1964 over for undervisningsministeriet at anbefale en ansøgning fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger om oprettelse af forskolekurser af 3 måneders varighed for unge fra „ikke-landbohjem“, der vælger landbruget som erhverv.

Bevilling til kurserne blev søgt gennemført ved tillægsbevilling på finansloven, og der begyndtes fra august 1964 med 2 kurser henholdsvis på Sydsjællands landbrugsskole ved Lundby og Fjordvang landboskole ved Ringkøbing.

Der er siden 1964 hvert år søgt bevilling på samme måde. 1964 var der 2 skoler, 1965 og 1966 var der 3 skoler, foruden Sydsjælland og Fjordvang også et kursus på Kærehave landbrugsskole ved Ringsted. Fra august 1967 er der igen kun 2 skoler, Fjordvang og Sydsjælland.

Undervisningsplanen er ens på de 3 (2) skoler. Den er hvert år udformet efter fælles forhandlinger mellem de 3 forstandere og kontorchef K. B. Andersen, De samvirkende danske Landboforeninger.

Der er i løbet af forsøgsperioden sket visse praktiske tilpasninger i timeplanen, men linien har hele tiden været, at eleverne skulle have teoriundervisning i ca. halvdelen af tiden, mens den anden halvdel skulle anvendes til praktiske arbejdsøvelser i mark og stald.

Forskolen fik det første år en meget stærk presseomtale, hvilket, i forbindelse med at annonceringen startede lovligt sent, bevirkede, at man fik et skolemæssigt og aldersmæssigt meget uensartet elevmateriale.

I 1965 og de følgende år kom størstedelen af eleverne efter henvisning fra folkeskolens erhvervs vej ledere eller efter henvisning fra Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, mange efter forudgående erhvervspraktik.

Eleverne er nu mere ensartede og kun et fåtal kommer nu direkte fra 7. klasse.

Den praktiske undervisning foregik det første år overvejende i skolernes eget landbrug, men det viste sig vanskeligt at skaffe tilstrækkeligt landbrugsmæssigt fornuftigt arbejde til alle elever i et enkelt landbrug, og skolerne indgik derfor i de følgende år et samarbejde med omegnens landmænd, så eleverne under skolens tilsyn kom ud på gårdene i grupper på 2-3 mand. Aldrig mere end $\frac{1}{2}$ dag ad gangen og altid med mindst ét besøg af skolens lærer hver eftermiddag.

Efter afslutningen af kurserne i 1965 henstilledes fra direktoratet for ungdomsundervisningen til landboorganisationerne, at man forsøgte at følge eleverne de første 3 år efter forskolen for at danne sig et billede af, hvor mange der varigt fortsatte ved landbruget.

Denne henstilling resulterede i følgende opgørelse pr. 15. november 1966:

årgang	elever ialt	beskæftiget ved landbruget		
		1/11-64	1/11-65	1/11-66
1964	50	43	23	20
1965	66		60	34
1966	54			47

Til sammenligning kan anføres de samlede tal for „fast fremmed medhjælp uden egen husstand“ for de samme år:

Forskolens elever 1964 (nov.)	juli-64	juli-65	juli-66
	43	23	20
Forholdstal (1964 = 100)	100	54	46
Mandlige medhj. uden egen husstand:			
15-16 årige : 2	1.607		
17 årige		1.351	
18 årige			1.135
Forholdstal (1964 = 100)	100	84	71

1. august 1967 begyndte 2 kurser på henholdsvis Fjordvang og Sydsjællands landbrugsskole. Der er i år 42 elever, og undervisningen følger mønstret fra de foregående år.

De pædagogiske resultater af forskolerne er gode. De „erhvervsfremmede“ elever får i løbet af de 3 måneder et godt indblik i landbrugets praksis, får lært lidt landbrugsfaglig terminologi, og enkelte finder, som det fremgår af tabellen, i løbet af kursus ud af, at landbrug alligevel ikke er noget for

dem. På visse områder (det gælder f. eks. den praktiske anvendelse af foderplaner) er forskoleeleverne ved afslutningen af kurset foran deres jævnaldrende fagfæller, der er opvokset i erhvervet, men i de færreste tilfælde har fået nogen egentlig oplæring.

Forskolekurset letter i høj grad starten for elever „udefra“, der ønsker at starte i landbruget, og erfaringerne taler til gunst for en videreførelse af skoleformen under mere faste økonomiske rammer.

A. Andreasen.

Timeplan for Landbrugets forskole på Sydsjællands landbrugsskole fra $\frac{4}{9}$ 1967.

Kl.	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
8,00	Husdyrpasn. Dagbogsf.	Husdyrpasn. Dagbogsf.	Maskinisere	Husdyrpasn. Dagbogsf.	A skolen prak. B pløjning C motor D motor	Husdyrpasn. + dagbogsf.
9,00	Erhvervs- geografi	Erhvervs- geografi	Sikring mod ulykker	Landbrugets fællesskab	do.	Mindre husdyr
10,10	Regning	Bogføring + fagudtryk	Husdyrpasn.	Regning	do.	Bogføring + fagudtryk
11,10	Bogføring + fagudtryk	Planteavl	Husdyrpasn.	Bogføring + fagudtryk	do.	Regning

MIDDAG

13,00	A skolen praktik B Løvelændeg. praktik C håndred- skabsøvelser	Skolen praktik Løvelændeg. praktik	Skolen praktik Løvelændeg. praktik Praktik på gårde		Planteavl	Hold A har staldtjeneste lørdag/søndag
14,00	D motorøv. do.	C maskinøv. D motorøv.	Praktik på gårde		Landbrugets fællesskab	
15,00	A skolen mark + stald B Løvelændeg. praktik	Skolen Mark + stald B Løvelændeg. praktik	do.		Mindre husdyr	
16,00	C motorøv. D håndred- skabsøvelser	C motorøv. D maskinøv.			Regning	
19,00	Film Hold A. Staldtjeneste fra 6,00	Idræt tjeneste fra 6,00	Film til 7,30.	Idræt	Fri	

Ordensregler:

- Tobaksrygning ikke tilladt i skolestuer.
- Tændstikker og papir må ikke smides i hus og allé.
- Alle skal være hjemme kl. 22. Ro kl. 23.
- Sætte krog på vinduer.
- Ikke ryge i stald, mark og lade.
- Spiritus er forbudt på skolen.
- Ikke gå på kro eller beværtning.
- Ikke gå inde i støvler eller træsko.
- Ikke arbejdstøj på værelser.
- Værelser fejles hver dag inden kl. 8,00.
- Alt hvad ødelægges skal erstattes.

Timeplan for Forskolen 1967 — Fjordvang landboskole.

Kl.	Mandag	Tirsdag	Onsdag		Torsdag	Fredag	Lørdag	
8,00-8,50	Husdyrbrug LH	Landbrugets placering LH	Arbejdsteknik JJ		Maskinl. HM	R A P P	Landbrugs- økonomi JJ	Husdyrbrug LH
9,00-9,50	Maskinisere HM	Landbrugs- regning JJ	Gymnastik HM		Jordb.- lære JJ		Gymnastik HM	Rapport HON
10,10-11,00	Landbrugets placering LH	Husdyrbrug LH	Maskin, lære HM	forb. udfl.	Landbrugs- økonomi JJ	Husdyrbrug LH	Spørgetime LH	
11,10-12,00	Orientering LH	Plantelære JJ	Maskinlære HM		Plantelære JJ	Plantelære JJ	Maskinlære HM	
MIDDAG								
14,00-14,50	A botanik JJ	A praktiske øvelser	Landbru- gets pla- cering LH	T P F L U	A værksteds- øvelser HM	A praktiske øvelser HON	Sport m.v.	
15,10-16,00	B praktiske øvelser	BM HON			Jordb.- lære JJ	T		B praktiske øvelser HON
16,10-17,00	HM HON	B botanik JJ						
19,00-19,50	Gymnastik HM	Læreraften	Fri		Rapport HON	Film HM HON	Elevunder- holdning	

Eksempel på plan for 3 måneders forkursus i kostskoleform.

Hovedformålet med disse kurser er at give de unge en teoretisk og tildels praktisk baggrund for det arbejde, de skal udføre i deres praksisperiode, inden de skal på landbrugsskole. En række af fagene er det hensigtsmæssigt at behandle så indgående, at de kan betragtes som afsluttet, hvad teorien angår, men for andre fags vedkommende vil det være mere hensigtsmæssigt at gennemføre undervisningen således, at den kan tjene som et grundlag for det egentlige landbrugsskoleophold (hovedkursus) efter afsluttet praksisuddannelse. Specielt om de tekniske fag bemærkes, at der for så godt som alle fagene regnes med en afsluttet gennemgang, således at den senere landbrugsskoleuddannelse kan hellige sig økonomiske problemer, driftsmæssige problemer i forbindelse med maskinanskaffelse og maskinanvendelse.

Fag- og timefordeling.

Grundfag og plantelære.

Kemi	48	timer	
Jordbundslære	16	—	
Plantelære	26	—	
Fagregning	24	—	
Dansk	24	—	138 timer
Husdyrbrugsfag.			
Husdyrenes rogt og pleje	36	—	
Malkning og hygiejne . .	18	—	
Praktisk staldarbejde . .	24	—	78 timer
Tekniske fag.			
Fysik	24	timer	
Motorlære	24	—	
Traktorens pasning, vedligeholdelse og brug	24	—	
Landbrugsmaskinlære . .	24	—	
Landbrugsmaskinernes pasning, vedligeholdelse og brug	24	—	
Værkstedslære	48	—	
Arbejdsteknik	24	—	
Erhvervs- og samtidsorientering	48	—	240 timer
I alt . . 456 timer			

Kommentarer til de enkelte fag:

Kemi.

- De grundlæggende principper for molekylernes og atomernes opbygning,
- det kemiske tegnsprog samt
- de vigtigste syrer, baser og salte.

Hovedformålet med denne undervisning er at danne grundlag for den senere landbrugsundervisning, hvor der skal gås yderligere i detaljer.

Undervisningen er med demonstration efterfulgt af elevøvelser og udarbejdelse af elevrapporter. Der bruges film og opgaver i undervisningen.

Jordbundslære.

- en kort orientering i landskabsformer og deres opståen,
- en gennemgang af jordbundstyper,
- vandets kredsløb,
- kendskab til jordbehandling.

Plantelære.

- det grundlæggende om cellens opbygning og dens deling,
- opbygning og funktion af rod, stængel, blad og blomst,
- ensilering.

Fagregning.

Træning i de almindelige regningsarter med særligt henblik på de i landbruget forekommende beregninger, idet procentregning og blandingsregning især fremhæves.

Dansk.

Her tilstræbes ikke en fortsættelse af den almindelige skolegangs danskundervisning, men eleverne trænes i

- notatteknik
- studieteknik (referatstil).

Samtidig hermed læres eleven orden i skriftligt arbejde.

Husdyrenes røgt og pleje.

Her gives grundlaget for de praktiske staldøvelser, og de problemer behandles, som den unge medhjælper kan komme ud for at skulle løse, før han kommer på landbrugsskole efter afsluttet praksisuddannelse. Faget opdeles sådan:

- a. Kvægets pasning 20 timer
- b. Svinenes pasning 10 —
- c. Staldforhold 6 —

Under punkt a. Kvægets pasning tænkes der på alt, hvad der har med det daglige arbejde i stalden at gøre, hvorimod man helt undlader at komme ind på egentlig fodringslære. Som grundlag for hudens og klovenes pleje undervises der i anatomi om henholdsvis hud og klove på en sådan måde, at det ikke er nødvendigt at gentage dette senere på landbrugsskolen. De øvrige emner ventes behandlet igen senere på landbrugsskolen, når eleverne møder med praktisk erfaring.

b. Svinenes pasning. Også dette punkt omfatter væsentligst problemer i det daglige staldarbejde.

c. Staldforhold. Omfatter væsentligst forhold vedrørende renholdelse, strøning og pasning af ventilationsanlæg.

Malkning og hygiejne.

Dette fag tænkes gennemgået så grundigt, at det ikke senere skal gentages. Faget omfatter en række punkter, herunder yverets anatomi og fysiologi, yverets sundhed, selve malkningen, renholdelse af malkeanlæg samt de forhold, der direkte vedrører mælken, idet der dog ikke gås ind på mælkenes sammensætning, mælkefejl, malkbarhedstal etc, som tænkes henlagt til landbrugsskolen.

Praktisk staldarbejde.

Her skal de to foregående fag anvendes i praksis. 12 timer anvendes på direkte praktisk malkeundervisning fordelt på 6 gange. Denne undervisning stiller meget store krav til skolen, men det er vigtigt, at der ikke slækkes på dette punkt. I de resterende 12 timer prøver hver enkelt elev at udføre forskelligt staldarbejde, herunder renholdelse af malkemaskiner (både spandeanlæg og røranlæg), vejning af grise, pasning af

ventilationsanlæg, temperaturmåling hos ko og so.

Fysik.

Formålet er at give de nødvendige forudsætninger for forståelse af maskinernes brug og pasning. Undervisningen omfatter — og bør begrænses til —

- a. Vægtstænger
- b. Hydraulik
- c. Centrifugalkraften
- d. Aktion og reaktion
- e. Enkelte grundprincipper i elektricitetslæren, herunder elektromotorer, sikringer, og lignende praktiske emner.

Motorlære.

Formålet er at give den nødvendige forudsætning for pasning, vedligeholdelse og brug af traktorer og hjælpemotorer. Undervisningen omfatter forbrændingsmotorer, koblinger, almindelige transmissioner, hydraulik, bagtøj, kraftoverføringsaksler samt den nødvendige teori om sikkerhedsforanstaltninger.

Traktorens pasning, vedligeholdelse og brug.

Formålet er at opøve praktiske færdigheder i betjening af traktorer og hjælpemotorer, herunder især opfyldelse af de i instruktionsbogen angivne vedligeholdelsesforanstaltninger indbefattet justering, smøring, renholdelse m. v. samt træningskørsel med traktor på passende bane. Som lærebøger tænkes anvendt instruktionsbøgerne for de pågældende traktorer.

Landbrugsmaskinlære.

Der foretages en teoretisk gennemgang af de mest gængse maskintyper med det formål at give de nødvendige forudsætninger for deres rigtige anvendelse.

Landbrugsmaskinernes pasning, vedligeholdelse og brug.

Formålet er at opøve elevernes praktiske færdigheder i maskinernes pasning, vedligeholdelse og brug, herunder udskiftning af reservedele, justering og smøring. I muligt omfang skal eleverne lære at indstille såmaskiner, radrensere, gødningsspredere, mejetærskere m. v. Også her tænkes anvendt

instruktionsbøger for de pågældende maskiner og ikke egentlige lærebøger.

Værkstedslære.

Formålet er at give eleverne en grundlæggende færdighed i brug af almindeligt håndværktøj til træ og metal. Der undervises i materialisere, i metal-, træ- og maskinelementer, i gas- og elektrosvæjsning samt i rustbeskyttelse. Desuden undervises i maskinelementers pasning og udskiftning.

Arbejdsteknik.

Formålet er at opøve eleverne i at anvende de rigtige arbejdsstillinger gennem teori og praktiske øvelser.

Erhvervs- og samtidsorientering.

Faget opdeles sådan:

Besøg på private virksomheder og kooperative virksomheder såvel indenfor landbrug som industri 18 timer
 Samfunds- og familieorientering 30

I disse timer gennemgås sådanne forhold, som har direkte interesse for den unge vedrørende pligter, ansvar, økonomi, herunder afbetaling, uddannelse, massemedier og deres autoritet, ungdomsforeninger, foreningsledelse. Medhjælperloven uddeles til alle elever. Der tænkes ikke anvendt specielt materiale til undervisningen, der bør foregå som gruppediskussioner med rapportaflæggelse.

København, den 25. august 1967.

Til undervisningsministeriet.

I en skrivelse af 10. maj 1967 (1. afd. j. nr. 11-11-02/67) liar ministeriet anmodet om en udtalelse fra udvalget om en henvendelse (med bilag) fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger om ændring af den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie til en 3 måneders grundskole i kostskoleform.

Det fremgår af sagen, at Landbo- og Husmandsforeningerne ønsker grundskolen gennemført forsøgsmæssigt med nogle få kurser i 1967-68, og at den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie efter forsøgsperiodens slutning tænkes helt afløst af den foreslåede grundskole.

Udvalget har under sin behandling af sagen været opmærksom på, at en stillingtagen til foreningernes ønske om iværksættelse af forsøgsundervisning må ske udfra en vurdering af, om en grundskole som den foreslåede bør indgå som et normalt led i den fremtidige landbrugsuddannelse. Den tilrettelæggelse af landbrugsuddannelsen, som udvalget til sin tid vil stille forslag om, omfatter imidlertid et kursus, der svarer til den foreslåede grundskole, og Landbo- og Husmandsforeningernes forslag er således i overensstemmelse med udvalgets tanker på dette punkt. Det bemærkes, at udvalget lægger vægt på, at deltagelse i grundskolen ikke tænkes at skulle være tvungen, men at denne skole — ligesom den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie — skal opfattes som et tilbud til de unge landmænd, der ønsker at følge en tilrettelagt faglig uddannelse. — I forbindelse hermed ønsker udvalget at udtale, at der bør sikres mulighed (eventuelt gennem særlige kursus, tilrettelagt for mere modne elever) for, at eventuelle interesserede kan tage en landbrugsuddannelse op også i en ældre alder end den, grundskolen typisk vil sigte på.

Endvidere har udvalget overvejet forholdet mellem den foreslåede grundskole og de specialarbejderkurser inden for landbrugsområdet, der henhører under uddannelsesrådet for ikke-faglærte arbejdere, og har til brug herved indhentet en udtalelse fra det pågældende brancheudvalg. Det er udvalgets opfattelse, at det videre arbejde med ordningens tilrettelæggelse på længere sigt bør ske i kontakt med brancheudvalget for uddannelse af landbrugsarbejdere, og man ønsker allerede nu at henlede opmærksomheden på dette.

De foreslåede grundskolekurser bør placeres på landbrugsskoler, hvor den fornødne tekniske udrustning og lokaleplads er til stede eller kan tilvejebringes på nærliggende specialarbejderskoler.

Udvalget er herefter enig om at anbefale, at Landbo- og Husmandsforeningernes forslag om forsøgsmæssig etablering af grundskolekurser i 1967-68 imødekommes. — Da udvalget overvejer at stille forslag om sikring af en vis arbejdsdeling mellem landbrugsskolerne i fremtiden, skal man imidlertid henstille, at der tages forbehold over for de pågældende landbrugsskoler med hensyn til muligheden for på længere sigt at kunne afholde både grundskolekurser og sædvanlige landbrugsskolekurser.

V. Hauch.

Bodil Dybdal,

Eksempel på plan for hovedkursus.

Formålet med landbrugsskolens hovedkursus er at færdiggøre den teoretiske landbrugsundervisning som landbrugseleverne har begyndt på forkursus og videre udbygget gennem deltagelse i kurser og konkurrencer i løbet af de praktiske læreår.

Det viste eksempel forudsætter, at det foran anførte pensum for landbrugsforkursus er gennemgået og kendt af eleven, og selv om det for en del fags vedkommende vil være hensigtsmæssigt med en kort repetition, skal hovedformålet være at bygge videre oven på det tidligere gennemgæede pensum.

Det 9-mdrs. kursus kan deles i et vinter- og et sommersemester, så der er mulighed for de elever, der endnu kun ønsker et 6-mdrs. kursus, for at søge en landbrugsskole, hvor planen er tilrettelagt, så de kan få en slags afslutning på undervisningen efter 6 mdr.

Kursusplanen kan også lægges, så hele undervisningen gennemføres som et samlet hele over alle 9 mdr. uden mulighed for afslutning af undervisningen på „mellemstationer“.

Nedenstående plan er kun at betragte som eksempel. De 290 timer til „disposition“ skyldes den varierede undervisning på de forskellige skoler, idet skolerne ved at bruge disse timer som tillæg til de fag, man på den enkelte skole ønsker at gøre mere ud af, bedre bliver i stand til at variere timeplanen efter de individuelle behov.

Fag- og timefordeling:

Grundfag.

Landbrugskemi	24 timer
Botanik og plantelære.	40 —
Arvelighedslære	12 —
Anatomi	12 —
Bakteriologi	12 —

100 timer

Planteavl.	
Jordbehandling og grundforbedring	24 timer
Gødningslære	48 —
Kulturplanter	60 —
Plantesygdomme og skadedyr	36 —
Ukrudtsbekæmpelse	12 —
Markplan og sædskifte	12 —
Specialafgrøder	12
	204 timer

Husdyrbrug.

Kvægavl	60 timer
Fodringslære	60 —
Svineavl og fodring	60 —
Husdyrsygdomme	12 —
Andre husdyrbrugsfag	24 —
	216

Tekniske fag.

Maskinlære	36 timer
Bygningslære m. tegning	24 —
Byggeøvelser	24 —
Landmåling og tegning	24 —
	108 —

Økonomiske fag.

Landbrugshistorie og organisation	48 timer
Geografi og marketing	48 —
Regnskabsføring	96 —
Driftsøkonomi og driftsplanlægning	96 —
Ejendomsøvertagelse og finansiering	24 —
Ejendomsbesøg	48 —
	360

Dansk, regning o. a. skolefag	72 —
---	------

Til disposition	290 —
---------------------------	-------

I alt . . . 1.350 timer

Ko-kontrol og svine-kontroluddannelse kan indgå som særfag. De nødvendige ekstratimer kan tages fra timerne „til dis-

position". Visse af husdyrbrugstimerne tilrettelægges, så undervisningen passer til eksamenskravene ved kontroleksamerne.

Kommentarer til de enkelte fag:

Landbrugskemi.

En repetition og videreførelse af den kemiundervisning, som eleverne har modtaget på forkursus. Det tilstræbes, at eleverne bibringes så megen forståelse af kemien, at de forstår problemerne vedrørende stofomsætningen i jordbunden, adskillelsen af de forskellige gødningsstoffer og ukrudtsbekæmpelsesmidler, foderstoffernes nedbrydning i fordøjelseskanaalen og genopbygningen i organismen.

Plantelære.

Det grundlæggende om cellens opbygning m. v. forudsættes kendt fra forkursus. Her fortsættes med læren om planternes bygning, deres krav til ernæring og øvrige livsvirksomhed.

Arvelighedslære.

Emnet er ikke tidligere behandlet, og der må derfor startes med det grundlæggende vedrørende gener og kromosomer, Mendels arvelighedsteorier, de almindelige regler for nedarvning, kønsbunden nedarvning, mutation o. s. v. Der tænkes under selve faget arvelighedslære kun behandlet de generelle principper for nedarvning, mens det mere specielle behandles under henholdsvis planavl og husdyrbrug.

Anatomi.

En kort omtale af huspattedyrenes bygning og livsfunktioner.

Bakteriologi.

Læren om mikroorganismernes egenskaber og formering, gavnlige og skadelige mikroorganismer, sygdomsfremkaldende m., vaccine, serum, desinfektion, pasteurisering. Forskellige former for bakteriekontrol.

Jordbehandling og grundforbedring.

Geologien forudsættes gennemgået på forkursus, her skal gives en omtale af jordbehandlingen, jordbundsanalyser, kalkning og mergling, dræning, kunstig vanding, læplantning m. m.

Gødningslære.

Afgrødernes behov for tilførsel af gødning. Jordbundsanalyser, afgrødeanalyser, forskellige former for gødningsmidler. Omtale af forsøgsvirksomheden m. h. t. gødskning, gennemgang af de grundlæggende gødningsforsøg med det formål at lære eleverne at finde frem til den rigtige anvendelse af naturgødning og kunstgødning. Øvelser i udarbejdning af gødningsplaner for forskellige jorder og forskellige sædskifter.

Kulturplanter.

En omtale af principperne vedrørende planteforædling og planteavlsvforsøg. En omtale af de enkelte kulturplanter og deres krav til jordbund, jordens kulturtilstand og andre dyrkningsbetingelser. Sorter og stammer, plads i sædskifte m. m.

Plantesygdomme og skadedyr.

Deres forebyggelse og bekæmpelse. Om sommeren praktiske øvelser i sygdomsbestemmelse i marken.

Ukrudtsbekæmpelse.

Problemerne vedrørende såvel den mekaniske som den kemiske ukrudtsbekæmpelse gennemgås. I forbindelse med den praktiske botanik kan gennemføres øvelser i bestemmelse af de forskellige ukrudtsplanter i kintilstand som grundlag for udarbejdelse af sprøjteplaner. Der gives praktiske demonstrationer i anvendelsen af forskellige ukrudtsbekæmpelsesmidler.

Markplan og sædskifte.

Efter gennemgangen af gødningslæren og plantekulturen kan gives øvelser i opstilling af markplaner for ejendomme med forskellige driftsformer og forskellig jordbundstype. Velegnet til gruppearbejde.

Kvægavl.

Mål og midler i avlsarbejdet, forskellige egenskabers nedarvning, avlsmetoder, racer. Avlsarbejdets organisering, de forskellige kvægavlsorganisationer, kontrolforeningsarbejdet, stambogsføring. Under mejerilæren en omtale af dansk mejeribrug, mejeribrugets krav til producenten, organisering, afregningsmetoder m. m., kvæg-sygdomme.

Øvelser: Kontrolregnskabsføring, stamtafleskrivning, kalvekontrol, eksteriorbedømmelse.

Fodringslære:

En grundig gennemgang af hele problemet vedrørende fordøjelsen og næringsstofoptagelsen. Omtale af de forskellige fodermidler, deres egenskaber og næringsindhold. Foderets rette sammensætning, vitaminer og mineralstoffer. Malkekøernes foderkrav, kvægopdrættets foderkrav, fedning af kvæg. Økonomien i fodringen.

Øvelser i udarbejdelse af foderplaner.

Svinets avl og fodring.

Som for kvægets vedkommende behandles de specielle forhold vedrørende arvelighedsforhold og avlsprincipper. En grundig gennemgang af svinenes krav til pasning og staldklima.

Det specielle vedrørende svinenes fodring behandles her.

Øvelser i opstilling af foderplaner til svin.

Andre husdyr.

Kan variere efter konjunktur og interesse, f. eks.: Fjerkræ, pelsdyr, kaniner, får, heste.

Landbrugsmaskinlære.

Den praktiske og „tekniske“ del af maskinlæren forudsættes kendt fra forkursus og anden undervisning. Undervisningen på hovedkursus skal i højere grad koncentreres om de økonomiske problemer vedrørende maskinanskaffelse, maskinparkens sammensætning ved forskellige driftsformer, maskinfællesskaber, maskinstationer sammenlignet med individuel maskinanskaffelse.

Bør kombineres med øvelser. Velegnet til gruppearbejde.

Bygningslære.

Forskellige typer af landbrugsbyggeri. Materialelære, problemet omkring isolering og ventilering af staldbygninger.

Øvelser: Tegning af grundplaner, enkle former for selvbyggeri.

Landbrugshistorie og landbrugets organisationer.

En kort gennemgang af landbrugets økonomiske og sociale udvikling. En oversigt over den historiske baggrund for opbygningen af landbrugets organisationer som indledning til en grundig gennemgang af hele opbygningen af landbrugets nuværende organisationsapparat.

Landbrugsgeogran og marketing.

En omtale af erhvervsforholdene i fremmede lande, specielt lande hvorfra vi kan vente konkurrence, og områder hvor produktionsvilkårene er af en sådan art, at vi kan drage erfaring af den der forløbende udvikling. En indgående omtale af handels- og afsætningsforholdene for danske landbrugsprodukter. Den internationale handel med landbrugsvarer, markedspleje, produktudvikling. Markedsgrupper og handelsaftaler.

Regnskabsføring.

I form af øvelser gives en grundig indførelse i føringen og opgørelsen af landbrugsregnskaber — såvel skatteregnskaber som driftsregnskaber. Der begyndes med øvelser i aim. A-regnskaber for derefter at gå videre til de udvidede driftsregnskaber som opgøres efter bidragsmetoden.

Driftsøkonomi.

De økonomiske faktorer og samspillet imellem dem. Økonomiens almindelige grundtræk. Landbrugets specielle økonomiske forhold.

Undervisning i arbejdsfaktorer og bedriftsledelse. Handel med ejendomme, finansiering, forpagtningsforhold, forskellige former for kredit.

Undervisningen suppleres med ejendomsbesøg, og der gives opgaver, såvel begrænsede kalkulationer som udarbejdelse af driftsplaner og driftsoverslag for hele ejendomme.

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER
 og
 DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Bilag 11

København, den 3. juni 1966.

*Undervisningsministeriets udvalg angående
 landbrugsuddannelsen og landbrugsskolernes forhold,
 Frederiksholm Kanal 26, K.*

Med henvisning til udvalgets forespørgsel af 18. januar 1966, journ. nr. 21 til de landøkonomiske foreninger om en vurdering af et evt. behov for uddannelse af landbrugsassistenter (mellemt teknikere) skal De samvirkende danske Husmandsforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger efter at have overvejet denne sag grundigt meddele, at man skønner, at der inden for fagområderne: planteavl, husdyrbrug og regnskabsføring efterhånden er opstået et behov for landbrugsassistenter med en væsentlig svagere uddannelse end agronomuddannelsen.

For planteavlens vedkommende vil der være brug for en sådan arbejdskraft både i lokale landøkonomiske foreninger og i statens forsøgsvirksomhed i plante-kultur. På husdyrbrugsområdet har der i en årrække været tilsvarende landbrugsassistenter at hente ind til husdyrbrugskontorerne i form af veltrænede kontrol-assistenter, men med den udvikling, som er i gang i kontrolforeningsarbejdet, skønner vi, at der er et behov for en specialuddannelse af et beskedent antal hvert år. På regnskabs- og driftsøkonomiområdet skønner vi ligeledes, at en sådan arbejdskraft i mange tilfælde vil kunne finde hensigtsmæssig anvendelse. Behovet vil nok afhænge en del af, om der gennemføres en anden form for omsætnings-afgift end den nugældende engros-oms, idet andre former for omsætningsafgift formentlig vil pålægge alle landbrugsbedrifter et vist regnskabsarbejde, hvilket vil indebære øget behov for vejledning fra de landøkonomiske foreninger.

Der vil muligvis også være behov for uddannelse af nogle assistenter inden for maskinområdet, men dette spørgsmål er til nærmere overvejelse i landbo-organisationerne.

Efter vore overvejelser kan vi anbefale udvalget, at der i en forsøgsperiode på 2-3 år gennemføres kurser på den måde, at undervisningsministeriet udpeger én landbrugsskole til at varetage uddannelsen i planteavl, en anden skole bør varetage husdyrbruget og en tredje bør etablere kursus vedrørende regnskab m.v.

Vi skønner, at det vil være rimeligt at søge uddannet 15-20 i husdyrbrug, 15-20 i planteavl og 25-30 i regnskab m. v. årligt i denne 2-3 årige forsøgsperiode. Med hensyn til kursernes varighed er det foreningernes opfattelse, at kursus af mindst 3 mdr.'s varighed bør etableres for planteavl og husdyrbrug, medens der for regnskab m. v. skønnes at være behov for 5-7 mdr.'s kursus. Foreningerne kan anbefale, at de første kurser søges etableret allerede i efteråret 1966.

Med hensyn til elevernes forkundskaber er der enighed om, at landbrugs-skoleophold på 9 mdr. bør være en betingelse, og vi mener, at det bør overvejes at etablere såvel en optagelses- som en afgangsprøve for disse kurser. Der bør i alle tilfælde være optagelsesprøve for elever til kurset i regnskabsføring m. v.

Kursusplan for disse uddannelser af landbrugsassistenter bør formentlig sortere under et særligt, fagligt udvalg for hvert kursus. Dette udvalg skulle da fastlægge kursernes form i samarbejde med vedkommende landbrugsskole, herunder også gennemførelse af evt. optagelses- og afgangsprøve.

På flere områder i forsøg, forskning og vejledning er allerede på nuværende tidspunkt ansat landbrugsassistenter, som enten alene har en 9 mdr.'s landbrugsskoleuddannelse eller specialkontroluddannelse. Man bør evt. ved etablering af de nævnte kursusformer overveje, om landbrugsassistenter, som på nuværende tidspunkt har ansættelse, bør have fortrinsret ved optagelse på ovenfor nævnte kurser, såfremt disse assistenter måtte ønske at få denne supplerende uddannelse.

Der er ingen tvivl om, at vi efterhånden må beskæftige et antal assistenter i forsknings-, forsøgs- og vejledningsarbejdet med en uddannelse, der stiller væsentlig mindre krav end den nugældende agronomuddannelse. Det er imidlertid vanskeligt på forhånd at fastlægge, hvor omfattende denne uddannelse bør være. Med vort forslag om disse korte kurser oven på 9 mdr.'s landbrugsskolekursus i en forsøgsperiode på 2-3 år, ønsker vi da også i nogen grad at vinde erfaring såvel med hensyn til behovet for sådanne assistenter som med hensyn til den uddannelse, der er nødvendig, for at de kan dække de opgaver, som det fremover vil være rimeligt at anvende folk til på et sådant uddannelsestrin.

Såfremt udvalget finder det ønskeligt, er vi gerne til rådighed for videre drøftelse af uddannelse af landbrugsassistenter.

For De samvirkende danske
Landboforeninger
e. b.

Kr. Nielsen.

For De samvirkende danske
Husmandsforeninger
e. b.

Jørg. Pedersen.

Lov om udlån til yngre landmænd.

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1. Landbrugsministeren kan yde lån af statskassen til landmænd, der

- 1) første gang erhverver en landbrugs-
ejendom,
- 2) agter at drive landbrug som hoved-
erhverv,
- 3) er under 40 år ved ejendommens over-
tagelse, og
- 4) opfylder de uddannelseskrav, der fast-
sættes af landbrugsministeren efter for-
handling med De samvirkende danske
Landboforeninger og De samvirkende
danske Husmandsforeninger.

Stk. 2. Landbrugsministeren kan gøre undtagelse fra reglen i stk. 1, nr. 3, når særlige omstændigheder taler derfor.

§ 2. Ansøgning om lån skal indgives inden 1 år efter ejendommens overtagelse.

§ 3. Statslånet må ikke overstige et beløb svarende til kurstabet på et 30-årigt lån, der forrentes med 5 pct. p. a., og hvis hovedstol udgør 20 pct. af ejendommens handelsværdi, jfr. stk. 2, og det ydes højst i forhold til 600.000 kr. af handelsværdien. Ved beregningen af kurstabet anvendes et kursindeks for 30-årige kreditforeningsobligationer af åbne serier, der forrentes med 5 pct. p. a. Landbrugsministeren fastsætter nærmere regler om beregningen af kurstabet.

Stk. 2. Handelsværdien skal godkendes af landbrugsministeren. Den beregnes som værdien af den faste ejendom med besætning, driftsinventar og driftsmateriel samt værdien af besætning, driftsinventar, driftsmateriel og andre driftsmidler, der er erhvervet efter overtagelsen, men inden ansøgning om lån indgives. Landbrugsministeren fastsætter nærmere regler om beregningen af handelsværdien.

§ 4. Statslånet er rente- og afdragsfrit i 5 år. I denne periode opskrives hovedstolen hvert halve år med 2 pct. af det oprindelige beløb. Ved hel eller delvis indfrielse af lånet i 5 års perioden foretages en forholdsmæssig opskrivning for tidsrummet fra sidste opskrivningstermin til indfrielsesdagen.

Stk. 2. Lånet forrentes og afdrages fra den 1. halvårstermin efter 5 års periodens udløb med en fast halvårlig ydelse af 5 pct. af den opskrevne hovedstol. Af ydelsen udgør $3\frac{1}{4}$ pct. af den til enhver tid værende rest gæld rente, medens resten er afdrag.

§ 5. Lånet og opskrivningerne efter § 4, stk. 1, skal sikres ved oprykkende panterer i den pågældende ejendom efter de bestående pantehæftelser, således at det fuldt opskrevne lån i forbindelse med restgælden på disse hæftelser får pantesikkerhed inden for 90 pct. af den godkendte handelsværdi med tillæg af det opskrevne statslån.

Stk. 2. Landbrugsministeren kan tillade, at lån til finansiering af investeringer i ejendommen tinglyses med prioritet forud for statslånet, såfremt dette forbliver pantsikret inden for 90 pct. af handelsværdien, jfr. § 3, stk. 2, på det tidspunkt, da tilladelserne meddeles.

§ 6. Statslånet kan til enhver tid opsiges af låntageren med 3 måneders varsel til hel eller delvis indfrielse. Lånet forfalder til betaling ved ejerskifte, eller hvis landbrugspligten på ejendommen ophæves. Det kan forlanges indfriet, hvis ejeren ikke mere har landbrug som væsentligste indtægtskilde.

Stk. 2. Hvis låntageren, inden han fylder 45 år, af hænder den belånte ejendom og køber anden landbrugsejendom, kan landbrugsministeren efter ansøgning tillade, at

det skyldige lånebeløb overføres til denne nye ejendom på de hidtidige vilkår, såfremt det ikke overstiger det lån, der kunne ydes, efter § 3, og lånet sikres som anført i § 5, stk. 1.

§ 7. Landbrugsministeren kan yderligere i hvert af de 2 første år, loven er gældende, efter ansøgning udbetale 5 mill. kr. som kontant tilskud til landmænd, der i årets løb har erhvervet en landbrugsejendom, og som opfylder betingelserne i denne lovs § 1. Udbetalingen sker efter udløbet af hvert af de 2 år, og fordelingen blandt ansøgerne

sker i forhold til størrelsen af handelsværdierne af de af dem erhvervede ejendomme.

§ 8. Pantebreve, transporter o. lign. for lån efter denne lov er stempelfri. Tinglysning og aflysning af pantebreve sker uden gebyr til statskassen.

§ 9. Loven har virkning fra 1. april 1967.
Stk. 2. Lån kan alene ydes med hensyn til ejendomme, der er erhvervet efter 1. april 1967.

§ 10. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Givet få Amalienborg, den 9. juni 1967.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

Chr. Thomsen.

Uddrag af landbrugsministerens forslag til lov om udlån til yngre landmænd.

§ 1. Landbrugsministeren kan yde lån af statskassen til landmænd, der

- 1) første gang erhverver en landbrugs-
ejendom, såfremt jordtilliggendet ikke
overstiger 45 ha,
- 2) agter at drive landbrug som hoved-
erhverv,
- 3) er under 35 år ved ejendommens over-
tagelse og
- 4) opfylder de uddannelseskra-
v, der fast-
sættes af landbrugsministeren efter for-

handling med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Stk. 2. Landbrugsministeren kan gøre undtagelse fra reglen om ejendommens størrelse i stk. 1, nr. 1, og fra reglen i stk. 1, nr. 3, når særlige omstændigheder taler derfor.

Bemærkninger til lovforslaget,

TÜ § 1.

Ad stk. 1. Den foreslåede regel om, at den låneberettigede ejendoms jordtilliggende ikke må overstige 45 ha, svarer til § 13, stk. 1, 1. punktum, i det i december 1966 fremsatte forslag til lov om landbrugsejendomme, hvorefter landbrugsejendomme kan sammenlægges, såfremt det samlede jordtilliggende ikke overstiger 45 ha. Da der vil kunne forekomme tilfælde, hvor særlige omstændigheder taler for, at arealgrænsen fraviges, er det foreslået, at landbrugsministeren kan gøre undtagelse i den henseende (stk. 2).

Ved ydelse af statslån med placering efter andre lån, herunder sælgerprioriteter, bliver risikoen for staten som långiver betydelig, hvis modtageren ikke i tilfredsstillende grad er egnet til at drive en landbrugsejendom. Det er derfor anset for hensigtsmæssigt at stille krav om uddannelse som landmand. Hvorledes disse krav nærmere skal præciseres er udskudt til landbrugsministerens senere afgørelse efter forhandling dels med undervisningsministeren, under hvem landbrugsskolerne hører, dels med landbo- og husmandsforeningerne. Disse foreninger har gennem nogle år beskæftiget sig med

at opbygge en ramme om en hensigtsmæssig uddannelse, og resultatet foreligger nu. Herefter kræves, foruden 3 års praktisk virksomhed på mindst 2 landbrug, en teoretisk uddannelse. Kravene til uddannelse må nok til at begynde med være noget mere lemfældige end senere, når fornævnte systematiske uddannelse har været i kraft nogen tid. Men nogen teoretisk uddannelse må dog kræves allerede straks.

Den nærmere tilrettelæggelse af uddannelsen inden for landbrugserhvervet behandles i et udvalg under undervisningsministeriet, hvori såvel landbrugsministeriet som landbo- og husmandsforeningerne er repræsenterede.

Det foreslås, at lånsøgeren ikke må være fyldt 35 år på tidspunktet for ejendommens overtagelse.

Landboforeningernes finansieringsundersøgelse 1964 (bilag XV til landbokommissionens betænkning) viser, at 35-40 pct. af førstegangsetablerede landmænd i 1963 var over 35 år, og ca. 20 pct. over 40 år. Da der vil kunne forekomme tilfælde, hvor særlige omstændigheder taler for, at 35-årsgrænsen fraviges, er det foreslået, at landbrugsministeren kan gøre undtagelse i den henseende (stk. 2).

Bekendtgørelse om udlån til yngre landmænd.

1 medfør af lov nr. 259 af 9. juni 1967 om udlån til yngre landmænd fastsættes:

§ 1. Landmænd under 40 år, der første gang overtager en landbrugsejendom for at drive landbrug som hovederhverv, og som har gennemgået den i § 2 omhandlede uddannelse, kan ved ansøgning til landbrugsministeriet opnå lån i henhold til fornævnte lov. Det er dog en betingelse, at landbrugsministeriet kan godkende foranstående prioriteters vilkår, bl. a. med hensyn til rente-, afdrags- og opsigelsesbetingelser. Ansøgning skal indgives på blanketter, der fås udleveret fra landbrugsministeriet. Aldersgrænsen på 40 år kan fraviges, når særlige omstændigheder taler derfor.

§ 2. For personer, der er født efter 1. april 1945, er det en betingelse for at opnå lån, at den pågældende har gennemgået en landmandsuddannelse efter den af De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger fastlagte plan og fremlægger bevis herfor eller for den landmandsuddannelse, der senere måtte blive fastlagt ved lov.

Stk. 2. For personer, født før den i stk. 1 nævnte dato, vil det normalt blive krævet, at den pågældende har arbejdet mindst 3 år ved praktisk landbrug efter det fyldte 15. år på mindst 2 landbrug og derhos deltaget i et kursus på en landbrugsskole på ikke mindre end 5 måneder. Sådant kursus på landbrugsskole, der fremtidig påbegyndes, skal dog svare til mindstekravet ved den i stk. 1 omhandlede landmandsuddannelse.

Stk. 3. Undtagelsesvis kan en mindre omfattende teoretisk uddannelse end anført i stk. 2 godkendes, såfremt særlige grunde hertil måtte foreligge (f. eks. at den pågældende er ældre og har gennemgået et landbrugsfagligt dag- eller aftenskolekursus eller anden dermed ligestillet uddannelse), og såfremt dette indstilles af et udvalg be-

stående af repræsentanter for landbrugsministeriet, undervisningsministeriet samt De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger.

§ 3. Som basis for låneudmålingen beregnes et gennemsnit af køberkurser på børsnoterede åbne 5 pot. kreditforeningsafdelinger med statutmæssig amortisationsperiode på 28-32 år. Landbrugsministeriet foretager beregningen med bindende virkning for låntageren. Nævnte kursgennemsnit beregnes den sidste i hver måned og er gældende for den følgende måned. Lånet udmåles på grundlag af det kursgennemsnit, der herefter er gældende, når tilsagn om lånet afgives.

§ 4. Handelsværdien af de landbrugsejendomme, med hensyn til hvilke lån søges, jfr. § 1, beregnes efter følgende regler:

1) Såfremt lånsøgeren i forbindelse med ejendommens overtagelse foranlediger ejendommen vurderet til låneefterretning for et realkreditinstitut, lægges den pågældende vurdering til grund ved beregningen af handelsværdien. Såfremt der foreligger en ældre vurdering, kan denne lægges til grund, hvis købesummen for ejendommen ligger under vurderingssummen, eller hvis ansøgeren er indforstået hermed.

2) I tilfælde, hvor der ikke foreligger et vurderingsgrundlag som under nr. 1 anført, beregnes handelsværdien på grundlag af en vurdering foretaget af vurderingsmænd, der for hvert amt udmeldes til formålet af landbrugsministeren efter indstilling fra Kreditforeningernes stående Fællesudvalg, Hypotekforeningernes stående Fællesudvalg og Dansk Landbrugs Realkreditfond.

3) Beregningen af handelsværdien foretages af landbrugsministeriet med bindende virkning for låntageren.

Landbrugsministeriet, den 27. juli 1967.

Chr. Thomsen.

H. Langhoff.